

OD TALARJA DO TOGE

30 let slovenskih sodniških tog
in razstava tog evropskih sodišč

FROM TOGA TO ROBE

30 years of Slovenian judicial robes and
an exhibition of robes from European courts

OD TALARJA
DO TOGE
FROM TOGA
TO ROBE

OD TALARJA DO TOGE

30 let slovenskih sodniških tog
in razstava tog evropskih sodišč

FROM TOGA TO ROBE

30 Years of Slovenian Judicial
Robes and an Exhibition
of Robes from European Courts

INDEX

Introduction	6
A Historical Overview of the Evolution of Judges' Attire in Slovenia	11
Judicial Robes Through Time	14
Elements of Judges' Attire	18
Judges' Attire in Art	24
Robes in the Courts of Independent Slovenia	42
Catalogue	47
Briefly About the Exhibition From Toga to Robe	48
Robes of European Supreme Courts	57
AUSTRIA	59
CZECHIA	63
ESTONIA	67
FRANCE	71
CROATIA	75
IRELAND	79
LATVIA	83
LITHUANIA	87
LUXEMBOURG	91
HUNGARY	95
GERMANY	99
NETHERLANDS	103
POLAND	107
SLOVAKIA	111
SLOVENIA	115
Robes of International Courts	119
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS	121
INTERNATIONAL CRIMINAL COURT	125
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION	129
Bibliography	133

KAZALO VSEBINE

Spremna beseda	7
Od talarja do toge: zgodovinski oris razvoja sodniških oblačil na Slovenskem	11
Sodniška oblačila skozi čas	15
Sestavni elementi sodniškega ornata	19
Sodniška oblačila v umetnosti	25
Toge na sodiščih v samostojni Sloveniji	43
Katalog	47
Na kratko o razstavi Od talarja do toge	49
Toge evropskih vrhovnih sodišč	57
AVSTRIJA	59
ČEŠKA	63
ESTONIJA	67
FRANCIJA	71
HRVAŠKA	75
IRSKA	79
LATVIJA	83
LITVA	87
LUKSEMBURG	91
MADŽARSKA	95
NEMČIJA	99
NIZOZEMSKA	103
POLJSKA	107
SLOVAŠKA	111
SLOVENIJA	115
Toge mednarodnih sodišč	119
EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE	121
MEDNARODNO KAZENSKO SODIŠČE	125
SODIŠČE EVROPSKE UNIJE	129
Literatura	133

Introduction

In 2024, Slovenian judges celebrated the 30th anniversary of the Courts Act and the Judicial Service Act. Enacted in 1994, these laws redefined the organisation and management of courts in the newly independent country, with the aim of improving the efficiency and quality of the judicial system while making it more accessible to the public. As part of this judicial reform, it was legislated that judges, state attorneys, prosecutors and lawyers must wear robes during public hearings.

The judicial robe is more than official attire, it also carries a strong symbolic significance. It represents the dignity of the judicial profession and the judicial process, serving as a status symbol of the institution. The neutral black colour of the robe thus expresses, at a symbolic level, the fundamental principles of independence and impartiality. The uniformity of judicial dress further reinforces neutrality. When a judge enters the courtroom wearing a robe, their authority derives solely from their legal expertise and commitment to all ethical and moral principles. While the robe outwardly conveys dignity, impartiality and independence, it serves as a constant reminder to judges of the responsibility they bear in the judicial process and in society as a whole. The importance of the work of the judiciary is paramount, shaping people's lives and ensuring the functioning of society. Therefore, beyond its symbolic meaning, the role of the robe is particularly important in terms of commanding respect for the exercise of the judicial profession.

This year, we are organising a major international exhibition of judicial robes from 24 October to 7 November 2024, coinciding with a special Open Day and Justice Day at the Supreme Court. The exhibition showcases judicial robes from various European courts and international courts operating in Europe.

I am delighted that the Supreme Court continues to highlight the most important symbols of the judiciary through this exhibition and the accompanying catalogue. By exploring the rich history of judicial robes, we gain a better understanding of the present, while also drawing attention to the importance of reflecting on the role of judges in society, both domestically and internationally. I hope

Spremna beseda predsednika Vrhovnega sodišča Republike Slovenije

Slovenski sodniki smo v letu 2024 obeležili 30. obletnico Zakona o sodiščih in Zakona o sodniški službi. Ta zakona sta leta 1994 na novo definirala organizacijo in upravljanje sodišč v novi državi s ciljem izboljšanja učinkovitosti in kakovosti sodnega sistema ter njegove večje dostopnosti za javnost. Z reformo sodišč je bilo tudi uzakonjeno, da morajo sodniki, državni odvetniki, tožilci in odvetniki med javnimi obravnavami uporabljati posebna oblačila – toge. Toga ni le službeno oblačilo, ampak ima tudi močno simbolno vlogo. Predstavlja dostojanstvo sodnega poklica in postopka ter je tako tudi statusni simbol institucije. Z nevtralnimi oblačili črne barve se tako na simbolni ravni izražata temeljni načeli neodvisnosti in nepristranskosti. Enotno oblačilo predstavlja tudi nevtralnost. Ko sodnik stopi v sodno dvorano, oblečen v togo, je samo sodnik s svojim pravnim znanjem ter z upoštevanjem in udeleževanjem vseh etičnih in moralnih načel. Kot rečeno, toga na zunaj ustvarja vtis dostojanstva ter nepristranskosti in neodvisnosti, po drugi strani pa sodnika ves čas opominja na pomembnost vloge, ki jo ima v samem sodnem postopku in širše v družbi. Pomembnost sodniškega dela je izjemna zaradi njegovega vpliva na življenja ljudi in delovanje družbe kot celote. Zato je poleg simbolne vloge vloga toge pomembna zlasti v smislu spoštovanja do opravljanja poklica sodnika.

Letos smo med 24. oktobrom in 7. novembrom 2024, ko smo na Vrhovnem sodišču pripravili poseben dan odprtih vrat in obeležili še Dan pravosodja, pripravili veliko mednarodno razstavo sodniških tog. Na razstavi so bile predstavljene sodniške toge z različnih evropskih sodišč in mednarodnih sodišč, ki delujejo v Evropi.

Veseli me, da Vrhovno sodišče z razstavo o sodniških togah in pričujočim katalogom nadaljuje predstavitev najpomembnejših simbolov sodstva, saj z razkrivanjem bogate preteklosti omogočamo boljše razumevanje sedanosti, s tem pa opozarjamo tudi na pomen razmisleka o vsakokratnem položaju sodnikov v družbi ter hkrati primerjamo njihov položaj doma in v tujini. Želim si in upam, da je razstava pomembno vplivala na podobo sodstva v javnosti, hkrati pa tudi same sodnike seznanila z dolgo tradicijo in pomenom ohranjanja dostojanstva sodniške službe.

that the exhibition contributes to the public perception of the judiciary, while also reinforcing among judges the long-standing tradition and the importance of upholding the dignity of the judicial profession.

The *From Toga to Robe* exhibition catalogue provides insight into the historical development of one of the most distinctive judicial insignia and commemorates this unique occasion – the first time so many European judicial robes have been displayed at the Supreme Court. This project would not have been possible without the goodwill of numerous courts with whom we have collaborated for the past 20 years through the framework of the Network of the Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union. The overwhelming response, as well as the trust and immediate willingness of our partners to participate, highlight the importance of the Supreme Court's long-standing international engagement. This engagement has earned the court a strong reputation in the international legal community, enabling us to undertake such a project. The high level of participation of the courts is not only a testament to successful cooperation but also an international recognition of the work of the Supreme Court of the Republic of Slovenia.

I would also like to extend my gratitude to the staff and management of the Central Judicial Library of the Supreme Court for their dedication to the preparation and realisation of this project.

Dr Miodrag Đorđević
President of the Supreme Court

Pričujoči katalog razstave ***Od talarja do tog*** nas nazorno seznanja z raznoliko zgodovino razvoja ene od najbolj markantnih sodniških insignij, hkrati pa ohranja spomin na enkratno priložnost, ko smo na Vrhovnem sodišču lahko prvič videli toge toliko evropskih sodišč. Uspeha projekta si seveda ne znamo predstavljati brez naklonjenosti številnih sodišč, s katerimi že 20 let sodelujemo v okviru Mreže predsednikov vrhovnih sodišč EU. Veseli nas njihov številčni odziv, pa tudi zaupanje in njihova takojšnja pripravljenost na sodelovanje. Vse to kaže na nujnost in pomen dolgoletnega mednarodnega delovanja Vrhovnega sodišča, s čimer smo v mednarodni skupnosti pridobili ugled, ki omogoča izvedbo takšnega projekta. Visok odziv sodišč ni le znak dobrega sodelovanja, ampak sočasno tudi mednarodno priznanje dela Vrhovnega sodišča Republike Slovenije.

Zahvaljujem se tudi sodelavcem in vodstvu Centralne pravosodne knjižnice Vrhovnega sodišča za njihovo angažiranost pri pripravi in izvedbi tega projekta.

Dr. Miodrag Đorđević
predsednik Vrhovnega sodišča

Igor Zemljič

OD TALARJA DO TOGE

zgodovinski oris
razvoja sodniških oblačil
na Slovenskem

Igor Zemljič

A Historical Overview
of the Evolution of Judges' Attire
in Slovenia

INTRODUCTION

Judicial robes are an undisputed symbol of the judiciary, with a rich history deeply rooted in symbolism, tradition and authority. The evolution of judicial robes over time reflects the level of legal culture and highlights important changes in social structures, legal systems and cultural norms.

LITERATURE

The literature on judicial robes is extensive, with many scholars of legal and cultural history having studied the subject. In our library, we were introduced to the history of English judicial robes through Daniel Yazdania's *The Habit of a Judge*¹ a highly detailed account of judicial robes in the Anglo-Saxon world. In preparation for the 2023 exhibition of judges' insignia, is for our publication an interesting overview of the development of judicial attire provided by Vid Žepič.² On a global scale, probably the most classic works on the subject is William Norman Hargeaves-Mawdsley's *A History of Legal Dress in Europe*,³ published by Clarendon Press in Oxford as 1963, which describes in detail the origins of European legal institutions and the corresponding special dress of lawyers, comparing the different legal cultures across Southern Europe (Italy, Spain, Portugal), Western Europe (France, Great Britain, Ireland), and Central and Northern Europe (the Holy Roman Empire, the Netherlands, Sweden, Switzerland, Poland). For broader iconographic studies of the earliest legal representations, the monumental 1988 book *Recht und Gerechtigkeit im Spiegel der europäischen Kunst*⁴ and *Zeichen und Symbole des Rechts*⁵ by Gernot Kocher are highly commendable, along with the 1994 work *Images de la justice* by Belgian legal historian Robert Jacob.⁶ From an ethnological perspective, the common origins of clerical and judicial robes are precisely described by Martha Bringemeier in *Priester- und Gelehrtenkleidung*.⁷ Among German scholars of various professional dress, Andrea Hülsen-Esch stands out with her work *Kleider machen Leute*.⁸ In Slovenia, the first ethnologist to study the history of clothing in the Middle Ages and the 16th century was Angelos Baš in his book on costume in Slovenia.⁹ Art historian Andreja Vrišer has also written several works on costume in the

¹ Yazdani, *The habit of a judge* (2019).

² This outline of the history of the development of judicial robes is largely based on the chapter on European judicial insignia, which Vid Žepič prepared for the book *Sodniške insignije v Evropskem pravnem izročilu* (2023).

³ Hargeaves, *A history of legal dress in Europe* (1964).

⁴ *Recht und Gerechtigkeit im Spiegel der europäischen Kunst* (1988).

⁵ Kocher, *Zeichen und Symbole des Rechts* (1992).

⁶ Jacob, *Images de la justice* (1994).

⁷ Bringemeier, M. *Priester- und Gelehrtenkleidung. Tunic, Sutane, Schaube, Talar: ein Beitrag zu einer geistesgeschichtlichen Kostuemforschung*. Münster (1974).

⁸ Hülsen-Esch, A., *Kleider machen Leute* (1998).

⁹ Baš, *Noša na Slovenskem* (1970).

UVOD

Sodniške toge so nesporen simbol sodstva, ki imajo svojo bogato zgodovino globoko zakoreninjeno v simboliki, tradiciji in avtoriteti. Razvoj sodniških oblačil skozi čas pa nam hkrati nazorno zrcali tudi raven pravne kulture ter kaže na pomembne spremembe v družbenih strukturah, pravnih sistemih in kulturnih normah.

LITERATURA

Literatura o sodniških oblačil je zelo obsežna, saj so se teme lotevali številni proučevalci pravne in kulturne zgodovine. V naši knjižnici smo se z vprašanjem zgodovine sodniških oblačil angleških sodnikov seznanili s knjigo Daniela Yazdania *The habit of a judge*,¹ ki zelo natančno obravnava sodniška oblačila anglosaksonskega sveta. Ob pripravi razstave sodniških insignij leta 2023 pa je za našo publikacijo zanimiv pregled razvoja sodniškega ornata pripravil Vid Žepič.² V svetovnem merilu je verjetno najbolj klasično delo na to temo knjiga Williama Normana Hargeaves-Mawdsleya z naslovom *A history of legal dress in Europe*,³ ki je izšla pri založbi Clarendon Press v Oxfordu že leta 1963 in ki natančno opisuje izvore evropskih pravnih inštitucij in s tem povezanih posebnih oblačil pravnikov, tako da primerja različno pravno kulturo v južni Evropi (Italija, Španija, Portugalska), zahodni Evropi (Francija, Velika Britanija, Irska) ter srednji in severni Evropi (Cesarstvo, Nizozemska, Švedska, Švica, Poljska). Za potrebe širših ikonografskih študij najstarejših pravnih upodobitev je zelo hvalevredna monumentalna knjiga *Recht und Gerechtigkeit im Spiegel der europäischen Kunst*⁴ iz leta 1988 in delo graškega pravnega zgodovinarja Gernota Kocherja *Zeichen und Symbole des Rechts*⁵ iz leta 1992, ob tem pa še delo belgijskega pravnega zgodovinarja Roberta Jacoba *Images de la justice* iz leta 1994.⁶ Z etnološkega vidika je skupne začetke duhovniških in sodniških talarjev natančno opisala Martha Bringemeier v delu *Priester- und Gelehrtenkleidung*.⁷ Med nemškimi proučevalci različnih profesionalnih oblačil pa izstopa še Andrea Hülsen-Esch z delom *Kleider machen Leute*.⁸ Na Slovenskem pa se je med etnologi zgodovine oblačil v

¹ Yazdani, *The habit of a judge* (2019).

² Tudi ta oris zgodovine razvoja sodniških oblačil v veliki meri temelji prav na poglavju o evropskih sodniških insignijah, ki ga je Vid Žepič pripravil za knjigo *Sodniške insignije v evropskem in slovenskem pravnem izročilu* (2023).

³ Hargeaves, *A history of legal dress in Europe* (1964).

⁴ *Recht und Gerechtigkeit im Spiegel der europäischen Kunst* (1988).

⁵ Kocher, *Zeichen und Symbole des Rechts* (1992).

⁶ Jacob, *Images de la justice* (1994).

⁷ Bringemeier *Priester- und Gelehrtenkleidung. Tunika, Sutane, Schaub, Talar : ein Beitrag zu einer geistesgeschichtlichen Kostümforschung*. Münster (1974).

⁸ Hülsen-Esch, *Kleider machen Leute* (1998).

modern period.¹⁰ The prominence of ethnologists in the study of dress culture is further confirmed by the work of well-known Slovenian legal historian, Sergej Vilfan, who published an insightful article entitled “*Dress Code and Goods Regulations in the 16th Century Police Orders*”¹¹ as early as 1949 in the journal *Slovenski etnograf*. In this study, he analysed the history of the dress codes in police orders and drew conclusions about their observance.

JUDICIAL ROBES AS JUDICIAL INSIGNIA

Before we address the question of how a judges’ attire has looked like over the centuries, we should bear in mind that the essence of judicial dress is the depersonalisation of the judicial figure. The key task of the judge is to adjudicate – that is, to perform his or her function – not as a private individual, but on behalf of the office to which he or she has been appointed. Therefore, in order to exercise this office fully, the judge (like the ruler) must be equipped with the insignia of delegated judicial authority. Despite the diversity and multiplicity of European judicial institutions and traditions, judicial insignia are remarkably uniform across Europe. Among the basic insignia, which have for centuries been a key part of the judicial function, are the judicial mace or sword, the judicial chair, the judicial robe and the book. The most important judicial insignia were certainly the judicial mace and sword. The upright posture of the judicial rod was a constitutive element of the proceedings, which meant that without the judicial rod, judicial actions were not valid.¹²

JUDICIAL ROBES THROUGH TIME

Antiquity

The origins of judicial dress date back to ancient Rome, when free citizens wore togas. These were draped over the left shoulder, leaving the right arm free. In Rome, judges and other senior officials wore a toga with a wide scarlet border, known as the *toga preatexta*. This special formal garment was initially worn by all free-born underage boys, but later became the ceremonial dress of all Curule magistrates, symbolising their status and civic duty. From 366 BC onwards, the Roman Republic elected a praetor, known as the *praetor urbanus*, who was responsible for organising the administration of justice in the city and for appointing judges. Then, in the mid-3rd century BC, the Senate appointed an additional praetor, the *praetor peregrinus*, who was responsible for trials involving citizens and foreigners. The praetor was entitled to sit in a specially ceremonial Curule seat (*sella curulis*) and to wear the *toga praetexta*. He was usually accompanied by lictors bearing special lictor staffs.

¹⁰ Vrišer, *Noša v baroku na Slovenskem. V: V fraku in krinolini (1993)*.

¹¹ Vilfan, *Predpisi o obleki in blagu v policijskih redih 16. stoletja*. In: *Slovenski etnograf* 2, 1949, pp. 26–48.

¹² Žepič, *Sodniške insignije v evropskem pravnem izročilu*, p. 15.

srednjem veku in 16. stoletju prvi lotil Angelos Baš v knjigi *Noša na Slovenskem*,⁹ umetnostna zgodovinarka Andreja Vrišer pa je pripravila več del o noši v novem veku.¹⁰ Prvenstvo etnologov pri proučevanju oblačilne kulture potrjuje tudi dejstvo, da je znani slovenski pravni zgodovinar Sergej Vilfan že leta 1949 v reviji *Slovenski etnograf* objavil zanimivo razpravo z naslovom *Predpisi o obleki in blagu v policijskih redih 16. stoletja*¹¹, v kateri je natančno analiziral zgodovino policijskih oblačilnih redov in sklepal o njihovem upoštevanju.

SODNIŠKA OBLAČILA KOT SODNIŠKE INSIGNIJE

Še preden se lotimo vprašanja, kako so bila videti sodniška oblačila skozi čas, se moramo zavedati, da je bistvo sodniških oblačil depersonalizacija sodniške osebe in da je ključna naloga sodnika sojenje, to je opravljanje njegove funkcije, pri kateri ne sme nastopati kot posameznik, ampak v imenu funkcije, na katero je bil izbran. Zato mora biti sodnik, če želi v polnosti izvrševati svojo funkcijo, (kot tudi vladar) opremljen z znamenji delegirane sodne oblasti. Kljub razvejanosti in mnogoterosti evropskih pravosodnih instanc in tradicij so sodniške insignije po Evropi presenetljivo enotne. Med osnovne sodniške insignije, ki so več stoletij ključno predstavljale sodniško funkcijo, štejemo sodniško palico ali sodniški meč, sodniški stol, sodniški ornat in knjigo. Najpomembnejša sodniška insignija je bila zagotovo sodniška palica ali meč. Pokončna drža sodniške palice je bila konstitutivna prvina postopka, kar je pomenilo, da brez sodniške palice sodna ravnanja niso bila veljavna.¹²

SODNIŠKA OBLAČILA SKOZI ČAS

Antika

Začetki sodniških oblek segajo v antični Rim, ko so svobodni meščani nosili toge. Ogrnili so si jih čez levo ramo tako, da je desna roka ostala prosta. V Rimu so sodniki in drugi višji uradniki nosili togo s široko škrlatno obrobo, imenovano tudi *toga preatexta*. To posebno formalno oblačilo so sprva nosili vsi svobodno rojeni mladoletni fantje, zatem pa je postala tudi svečano oblačilo vseh kurulskih magistrorv in je simbolizirala njihov status in državljsko dolžnost. Od leta 366 pr. Kr. so v Rimski republiki izbirali pretorja, imenovanega *praetor urbanus*, ki je bil odgovoren za organizacijo vsega sodstva v mestu in imenovanja sodnikov. Sredi 3. stoletja pr. Kr. je nato senat imenoval še enega pretorja z nazivom *praetor peregrinus*, ki je bil odgovoren za sodne procese med državljani in tujci. Pretor je imel pravico sedeti na posebno svečanem kurulskem sedežu (*sella curulis*) in nositi *toga preatexta*. Običajno so ga spremljali liktorji s posebnimi liktorskimi palicami.

⁹ Baš, *Noša na Slovenskem* (1970).

¹⁰ Vrišer, *Noša v baroku na Slovenskem . V: V fraku in krinolini* (1993).

¹¹ Vilfan, *Predpisi o obleki in blagu v policijskih redih 16. stoletja*. V: *Slovenski etnograf* 2, 1949, str. 26–48.

¹² Žepič, *Sodniške insignije v evropskem pravnem izročilu*, str. 15.

The Middle Ages

In the Middle Ages, the judicial robe was an important marker of the office of judge, as the law has always served to legitimise authority. This was a time when society was divided into three estates (*triplex status mundi*): the *oratores*, who prayed in and for the community; the *bellatores*, who waged war for the community and defended the order of the community both internally and externally; and the *laboratores*, the peasants, who supported the other two estates and thus the community as a whole. What bound the three estates together, according to this concept, was the principle of *concordia* (reciprocity) and the principle of *iustitia* (justice). At this time, throughout Europe, there were strict dress codes in place, clearly defining social rank and prescribing how each group was permitted to dress. At the same time, the authorities also gave each social group a precise place in the hierarchically

Prizor iz srednjeveškega sodnega procesa. Zavezani osumljenec sedi na nizkem stolu pred sodnikom v rdeči togi. Miniatura iz rokopisa Style du droit français, (Pariz 1483-1485). Bibliothèque nationale de France, Manuscrits fr. 4367, folio 55). Vir: Wikimedia Commons.

A scene from a medieval trial. A bound suspect sits on a low chair in front of a judge in a red toga. Miniature from a manuscript Style du droit français, (Pariz 1483-1485). Bibliothèque nationale de France, Manuscrits fr. 4367, folio 55). Source: Wikimedia Commons.

constituted societal structure.¹³ Medieval law books (such as the *Sachsenspiegel*¹⁴) show that judges at the beginning of the 13th century did not yet wear a distinctive costume. However, the headdress, which also symbolised

¹³ Hülsen-Esch, *Kleider machen Leute. Zur Gruppenrepräsentation von Gelehrten im Spätmittelalter* (1998), p. 232.

¹⁴ The Saxon Mirror (German: *Sachsenspiegel*) is the oldest and most important German law book of the Middle Ages. It was compiled in Latin by the Saxon knight Eike von Repgow in 1224-31 and then translated into Low. It contains two parts: Saxon Land Law and Feudal Law (which deals mainly with the legal affairs of the high nobility).

Srednji vek

V srednjem veku je sodniški ornat pomembno označeval sodnikovo funkcijo, saj pravo vedno legitimira oblast. To je bil namreč čas, ko se je družba delila na tri stanove (*triplex status mundi*), ki so ga sestavljali *oratores*, ki v skupnosti in za skupnost molijo, *bellatores*, ki se za skupnost vojskujejo in red skupnosti branijo navznoter in navzven, in *laboratores*, ki delajo, kmetje torej, ki vzdržujejo oba druga dva stanova in s tem skupnost samo. Tisto, kar je skladno s tem konceptom povezovalo tri stanove, pa je bil princip vzajemnosti (*concordia*) in princip pravičnosti (*iustitia*). V tem času so povsod po Evropi veljali strogi oblačilni redi, ki so natančno določali, kam kdo spada in kako se

Sodnik na sodnem stolu v modri togi in z rdečo sodniško čepico. Miniatura iz rokopisa Grande Bible historique complétée, adaptation de la Bible historique de Guiart des Moulins, à partir de l'Historia scholastica de Pierre le Mangeur. (Pariz 1480-1490) Bibliothèque nationale de France, Manuscrits, fr. 20090 folio 92. Vir: Gallica.

A judge in a blue toga and a red judge's cap, sitting on a chair. Miniature from manuscript Grande Bible historique complétée, adaptation de la Bible historique de Guiart des Moulins, à partir de l'Historia scholastica de Pierre le Mangeur. (Paris 1480-1490) Bibliothèque nationale de France, Manuscrits, fr. 20090 folio 92. Source: Gallica.

lahko kdo oblači. Hkrati pa je oblast s tem vsaki družbeni skupini tudi natančno označila mesto v hierarhično oblikovani stanovski družbi.¹³ Iz srednjeveških pravnih knjig (denimo iz *Saškega zrcala*¹⁴) lahko sklepamo, da sodniki v začetku 13. stoletja še niso nosili posebne razpoznavne noše, se je pa kot zunanji sodnikov atribut najprej pojavljalo pokrivalo, ki je simboliziralo

¹³ Hülsen-Esch, *Kleider machen Leute. Zur Gruppenrepräsentation von Gelehrten im Spätmittelalter* (1998), str. 232.

¹⁴ Saško zrcalo (nemško: *Sachsenspiegel*) je najstarejša in najpomembnejša nemška pravna knjiga srednjega veka. V letih 1224–31 ga je v latinskem jeziku sestavil saški vitez Eike von Repgow in ga potem še prevedel v spodnjememški jezik. Vsebuje dva dela: saško deželno pravo in fevdno pravo (ki obravnava predvsem pravne zadeve visokega plemstva).

the judge's temporary position in office, first appeared as an external attribute of the judge.¹⁵ This marks the first known instance of a headdress being worn by a judge in the 13th century. The development of the legal profession was also strongly linked to the history of the university centres throughout Europe. From the end of the 13th century onwards, we can speak of the emergence of independent legal professionals who were no longer confined to canon law. An independent legal profession was established in the majority of Western European countries in the 14th and 15th centuries.¹⁶ Judges in criminal cases were often an extension of royal or imperial authority, whereas in civil matters they were primarily accountable to the feudal landlords. As a result, the development of justice was not uniform across Europe, but rather mirrored the political and social situation in individual provinces. Nevertheless, some related legal services (such as the notariat and the bar) developed at the same time across Europe and had much in common, even in very different countries. Feudal lords were also aware that by excluding "church lawyers" from civil and criminal proceedings, they could gain power and autonomy. This is why, particularly in Italy and the German lands, feudal lords were very supportive of the development of a particularistic judiciary, and why these judges, who ruled on behalf of the landlord, initially bore a strong resemblance in appearance to the lords themselves. At the time, this was not seen as problematic, since, in order to protect their own reputation, they were also concerned with the reputation of their officials and the judiciary as a whole. For this reason, they were very much in favour of developing the landlord's judicial system.

In the late Middle Ages, and especially in the Renaissance, the wearing of the gown or *talar*¹⁷ became a common practice among learned jurists in universities. A medieval learned jurist was usually also a clerical jurist, who received even lower ordination, thus becoming a protected "person of mercy" (*persona miserabilis*). Anyone who violated his bodily integrity would immediately be subject to ecclesiastical jurisdiction.¹⁸ The wearing of academic robes was therefore prescribed both for reasons of security and to preserve the dignity of the professional group. Eventually, doctoral students in non-theological studies began to dress in red gowns with ornamental fur collars added to distinguish them from the clerics. Even after the learned jurists had left the student ranks, they could still retain their academic garb, which often had a direct influence on the dress of other secular dignitaries. Thus, learned lawyers – as well as other judges – are often depicted in medieval manuscript illuminations wearing ankle-length, long-sleeved coats, either scarlet or pink, usually with a fur collar. In some older manuscripts, judges can still be seen in blue or even green.¹⁹ However, from the mid-16th century onwards, red or scarlet became the dominant and traditional colour of judges, symbolising both the flow of human blood and the fatality of the judicial role.

¹⁵ Hargeaves, *A History of Legal dress in Europe*, p. 1.

¹⁶ Hargeaves, *o.c.*, p. 1.

¹⁷ The gown of the austrian judges is even today called "Talar" (with the accent on the second "a": talár; from Latin talare which means to the ankles). It can be traced back to the everyday clothes of the german scholars in the Middle Ages.

¹⁸ Žepič, *Sodniške insignije v evropskem pravnem izročilu*, p. 23.

¹⁹ Yazdani, *The Habit of a Judge*, p. 37.

Prisega pred sodnikom.
Johann von Schwarzenberg,
Bambergische Halsgericht und
rechtlich Ordnung (Manz 1510).
Vir: Centralna pravosodna
knjižnica, Ljubljana.

Oath before the judge.
Johann von Schwarzenberg,
Constitutio Criminalis
Bambergensis (Manz 1510).
Source: Centralna pravosodna
knjižnica, Ljubljana.

tudi njegovo začasno umestitev na funkcijo. Razvoj pravniškega poklica je bil tudi močno povezan z zgodovino univerzitetnih središč po Evropi. Zato lahko v Evropi že od konca 13. stoletja govorimo tudi o pojavu samostojnih pravnih strokovnjakov, ki niso bili vezani več le na kanonsko pravo. V veliki večini zahodnoevropskih držav se je v 14. in 15. stoletju vzpostavila samostojna pravna stroka.¹⁵ Sodniki so bili v tistem času na kazenskem področju pogosto podaljšana roka kraljeve ali cesarske oblasti, medtem ko so bili v civilnih zadevah odgovorni predvsem deželnim fevdalnim gospodom. Razvoj pravosodja zato ni bil enoten po vsej Evropi, ampak je bil prej zrcalo političnih in družbenih razmer v posameznih pokrajinah. Kljub temu so se po Evropi sočasno razvile nekatere sorodne pravne službe (kot sta notariat in odvetništvo), ki so imele v zelo različnih državah precej skupnega. Zemljiški gospodje so se tudi dobro zavedali, da bodo z izključitvijo »cerkvenih pravnikov« iz civilnih in kazenskih postopkov pridobili na moči in avtonomiji. Zato so zlasti v Italiji in nemških deželah fevdalci zelo podpirali razvoj partikularnega sodstva in zato so bili ti sodniki, ki so odločali v imenu fevdalnega gospoda, sprva tudi po videzu precej podobni svojim gospodarjem, ki jih pa takrat to še ni motilo, saj so v skrbi za svoj ugled skrbeli sočasno tudi za ugled svojega uradništva, ob tem pa tudi sodstva.

V poznem srednjem veku in še zlasti v renesansi se je za učene pravnike v univerzitetnih središčih uveljavila nošnja talarjev.¹⁶ Srednjeveški šolani jurist je bil praviloma tudi kleriški jurist, ki je prejel celo nižje posvečenje, s čimer je postal varovana »usmiljenja vredna oseba« (*persona miserabilis*). Kdorkoli bi posegel v njegovo telesno celovitost, bi se takoj podvrgel cerkvenemu

¹⁵ Hargeaves, *A history of legal dress in Europe*, str. 1.

¹⁶ Ker je plašč z dolgimi rokavi segal običajno do gležnjev (lat. *talus*, gleženj), se je pri nas za togo oprijela oznaka »talar«. Izvor oblačila naj bi bil sicer v tunikah poznorimskih uradnikov, vendar je pozneje talar postal sinonim zlasti za duhovniško oblačilo.

ELEMENTS OF JUDGES' ATTIRE

Judicial robes generally consisted of a cloak or cape and a headdress (beret). Gloves were also a compulsory part of the costume for medieval learned lawyers, and sometimes a ring and chain were mentioned as additional signs of judicial office.²⁰

In the Middle Ages, the red long coat was the most important part of judicial appearance. The coat was originally a loose-fitting garment, buttoned at the right shoulder and opening and closing at the left shoulder. Its origins can be traced back to ancient or early Byzantine clothing, as similar cloaks (also known as *lorum*) can be seen in depictions of the Byzantine Emperor Justinian. In antiquity, the *lorum* was made of gold and silk and was fastened at the shoulder with a precious clasp known as a *fibula*. It is now thought that the magistrate's cloak became established in the English judicial system as early as the 13th century, either as a royal gift bestowed at the occasion of a judge's appointment or as a form of royal livery. It served not only as a mark of the judge's elevation to the status of a nobleman, but also to visually express his alliance to the King.²¹

In Central Europe, various cloaks and *taper* coats (bell-shaped garments that are not cut along their length) were known in the late Middle Ages, although traditional coats continued to be worn. Towards the end of the 15th century, the wrinkled, open-fronted coat with long, wide, baggy sleeves (*Schaube*) became very popular in the Holy Roman Empire. However, as this garment fell out of fashion after 1550, jurists began to return to the medieval *talar* (gown). This was particularly evident during the Reformation in the 16th century, which brought major social changes that were also reflected in judges' attire. While the traditional "talars" was preserved in the southern Catholic lands of the Empire, Spanish secular fashion – characterised by fur-trimmed cloaks – began to prevail in the Protestant lands of the north. In the 16th century, fur-trimmed cloaks became increasingly prevalent, although they were already somewhat shorter than those worn in the late Middle Ages. Among the wealthiest, these cloaks were mostly made of velvet, with brocade and silk also used in part. In our region, men at this time probably most commonly wore coats made of cloth. The surviving heritage inventories provide additional data for the territory of present-day Slovenia at the transition from the Middle Ages to the modern era. They suggest that the most common lining for noblemen's coats was rabbit fur, although in Carniola in the second half of the 16th century, lynx, fox and even sheep furs were used for this purpose.²²

From the 15th century onwards, the beret appeared as an additional attribute of faculty-educated lawyers, and judges were also depicted wearing this type of headdress. The beret had a dual function, serving as a sign of investiture and as a sign of belonging to a particular class. Berets came in a wide

²⁰ Žepič, *Sodniške insignije v evropskem pravnem izročilu*, p. 25.

²¹ Yazdani, *The Habit of a Judge*, p. 64.

²² Baš, *Noša na Slovenskem*, p. 65, 73.

sodstvu.¹⁷ Nošnja akademskih oblačil je bila zato predpisana tako zaradi varnostnih razlogov kot zaradi želje po ohranjanju dostojanstva poklicne skupine. Ščasoma so se doktorandi neteoloških študijskih smeri začeli oblačiti v rdeče talarje z dodanimi ornamentalnimi krznenimi ovratniki, da bi se razlikovali od klerikov. Tudi po tem, ko so že izučeni pravniki zapustili študentske vrste, so lahko še vedno ohranili svoj akademski ornat, kar je pogosto neposredno vplivalo tudi na nošo drugih svetnih dostojanstvenikov. Učeni pravniki, pa tudi drugi sodniki, so tako v iluminacijah srednjeveških rokopisov pogosto prikazani z do gležnjev segajočim plaščem z dolgimi rokavi, ki je bodisi v škrlatni bodisi v roza barvi, praviloma pa je ozaljšan še s krznenim ovratnikom. V nekaterih starejših rokopisih lahko sodnike še videvamo v modri in celo zeleni barvi,¹⁸ nato pa je od srede 16. stoletja rdeča oz. škrlatna postala prevladujoča in tradicionalna sodniška barva, ki naj bi sočasno simbolizirala pretakanje človekove krvi in usodnost sodniške vloge.

SESTAVNI ELEMENTI SODNIŠKEGA ORNATA

Sodniški ornat je bil v osnovi sestavljen iz plašča ali ogrinjala in pokrivala (bareta). Med obvezno opravo srednjeveških učenih pravnikov so sodile še rokavice, včasih pa sta se med znamenji sodnikove službe omenjala še prstan in veriga.¹⁹

Rdeči sodniški dolgi plašči so bili v srednjem veku najpomembnejši del sodniškega videza. Plašč je bil prvotno ohlapna obleka, ki je bila zapeta na desni rami, od koder se je odpirala in zapirala na levi rami. Izvore lahko najdemo v antičnih ali zgodnje bizantinskih oblačilih, saj lahko podobna ogrinjala (imenovana tudi *lorum*) vidimo na upodobitvah bizantinskega cesarja Justinijana. *Lorum* je bil v antiki izvezen iz zlata in svile, zapiral pa se je na rami z dragoceno zaponko, imenovano fibula. Danes domnevajo, da se je v angleškem pravosodnem sistemu sodnikovo ogrinjalo uveljavilo že v 13. stoletju kot kraljevo darilo ob sodnikovem imenovanju ali kot neke vrste kraljeva livreja in hkrati kot označba sodnika, ki z imenovanjem ni bil le povzdignjen v plemiča, ampak je z oblačilom tudi demonstriral zavezništvo s kraljem.²⁰

V srednji Evropi so v poznem srednjem veku poznana različna ogrinjala in *taperti* (zvončasta oblačila, ki niso nikjer prerezana po vsej dolžini), hkrati pa seveda še vedno tudi plašči. Proti koncu 15. stoletja se je v Cesarstvu zelo uveljavil gubast, spredaj odprt plašč z dolgimi in širokimi vrečastimi rokavi (*Schaube*), ker pa po letu 1550 ta oprava ni bila več moderna, so se juristi začeli ponovno zatekati k srednjeveškim talarjem. To je bilo zlasti očitno, ko je v 16. stoletju z reformacijo prišlo do velikih družbenih sprememb, ki so se zrcalile tudi na sodniških nošah. Medtem ko so se v južnih katoliških deželah cesarstva ohranili tradicionalni talarji, je v protestantskih deželah na severu začela prevladovati španska laična moda ogrinjal, obrobjenih s krznom. V

¹⁷ Žepič, *Sodniške insignije v evropskem pravnem izročilu* str. 23.

¹⁸ Yazdani, *The Habit of a judge*, str. 37.

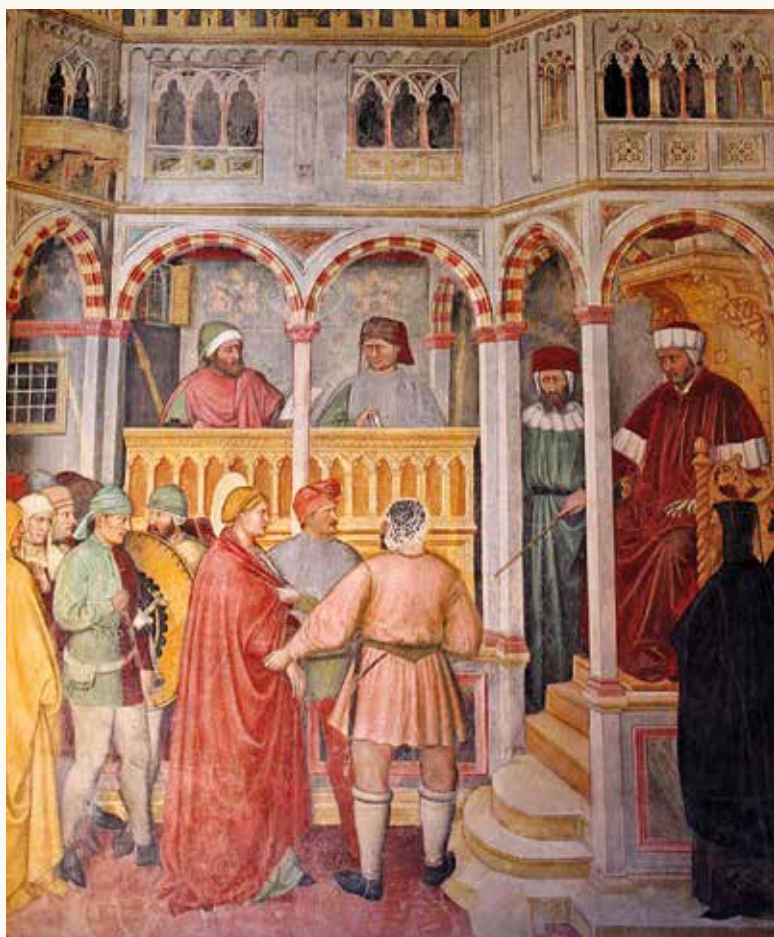
¹⁹ Žepič, *Sodniške insignije v evropskem pravnem izročilu*, str. 25.

²⁰ Yazdani, *The Habit of a judge*, str. 64.

variety of shapes and sizes. In the early modern period, in order to reinforce the authority of the courts, some German states ordered that headgear should be worn exclusively by judges during trials.

Gloves are one of the most distinctive items of scholarly attire. Although they became part of judges' dress as early as the 14th century, originating in the costume of university scholars at that time, they almost disappeared after the Baroque period. Gloves could be worn on the hands, or, in some cases, judges would hold them in their hands during court proceedings.

Judicial robes were sometimes decorated with pearls or other ornaments to denote personal dignity and social standing. They were therefore not only symbols of authority, but also reflections of the wealth and status of the judiciary.

Sv. Lucija pred sodnikom.
Altichiero da Zevio, Oratorij
Sv. Jurija, (Padova ok. 1380).
Vir: Frans Vandewalle, Flickr.

St. Lucy before the judge.
Altichiero da Zevio, Oratorio
di San Giorgio (Padova
around 1380). Source: Frans
Vandewalle, Flickr.

As judges' robes were often made of luxurious materials such velvet and brocade, and decorated with fur trimmings with intricate embroidery, this increasingly caused discomfort among the working nobility and the associated provincial authorities. As the attire of the town magistrates – who were not noblemen but townspeople – sometimes began to look too much like that the nobility, the State Police Order of 1530, after exhaustively defining what the nobility were allowed to wear, stipulated that the same privileges only applied to “doctors and their wives, namely to wear dresses, jewellery, chains,

Virginij in sodnik Apij.
Roman o roži, British library
Harley Manuscript 4425, fol 54
(London ok. 1500). Vir: British
library Medieval manuscripts blog.

Virginus and judge Appius.
Roman de la Rose, British
library Harley Manuscript 4425,
fol 54 (London around 1500).
Source: British library Medieval
manuscripts blog.

16. stoletju so tako vse bolj prevladovali odpeti in s krznom opremljeni plašči, ki pa so bili v tej dobi že nekoliko krajši kot v poznem srednjem veku. Med najpremožnejšimi so bili ti največkrat iz žameta, deloma pa so za ta oblačila uporabljali tudi brokat in svilo. Pri nas so moški v tem času verjetneje najpogosteje nosili plašče iz sukna. Ohranjeni zapuščinski inventarji dopolnjujejo podatke za naše ozemlje na prehodu iz srednjega v novi vek. Iz njih lahko sklepamo, da je bila najpogostejša podloga plemiških plaščev kunje krzno, sicer pa so na Kranjskem v drugi polovici 16. stoletja rabili za podloge teh plaščev sobolja²¹, risja, lisičja in celo ovčja krzna.²²

Od 15. stoletja se je kot dodaten atribut fakultetno izobraženih pravnikov pojavilo še pokrivalo – bareta. Tudi sodnik je bil v upodobitvah vedno prikazan tudi s pokrivalom. Bareta je imela dvojno funkcijo, služila je kot znamenje investiture in hkrati kot znamenje pripadnosti določenemu sloju. Barete so bile zelo različnih oblik in velikosti. V zgodnjem novem veku so v nekaterih nemških deželah, da bi okrepili avtoriteto sodišč, zapovedali, da smejo naglavna pokrivala med sojenjem nositi izključno sodniki.

Med opravo učenjakov izstopajo še rokavice. Rokavice so sicer postale del sodniške noše že v 14. stoletju in izvirajo iz tedanje noše univerzitetnih izobražencev, vendar so po baroku skoraj izginile iz rabe. Rokavice so lahko bile nadete na roke, včasih pa so jih sodniki med sodnim postopkom tudi samo držali v rokah.

Sodniški ornat je bil ponekod okrašen še s perlami ali drugim okrasjem, ki je izkazovalo osebno dostojanstvo in družbeno moč. Sodniška oblačila zato

²¹ Dragoceno krzno sibirske kune.

²² Baš, *Noša na Slovenskem*, str. 65, 73.

gold rings and other things befitting their rank and liberty.”²³ In 1577, the Police Order for Inner Austria issued by Archduke Charles explicitly forbade city magistrates from wearing velvet, damask, silk and satin, as well as silver and gold jewellery, as these were reserved for the nobility and the privileged professional groups deemed to be of equal standing.

The old tripartite division of society is abandoned and a new one is introduced, with one group comprising ordinary townspeople, shopkeepers, craftsmen and similar professions, while the other group combined the two previous groups: members of the town council, townspeople, merchants and business owners. “The ‘commoners’ and their equals in the towns” were recommended to wear woollen Loden cloth, various semi-silk fabrics (*aras*, “*vorstat*”, satin) and modest coats made from short-haired materials. They are allowed to wear trimmings made of half Viennese wool, Bruges satin or various semi-silks, as well as various furs.²⁴

Janez Vajkard Valvasor also testified that Ljubljana’s city magistrates wore scarlet robes. In his description of the former Ljubljana City Council, which also performed the city’s judicial function, he wrote:²⁵

*“Es hatte vor diesem der Raht einen besondren Habit, und giengen die Zwölffe des Innern Rahts in Purpur;... die Andren aber in schwartzen Talaren gekleidet: wie solches theils aus alten Gemählten, worauf sie also abgeseildert... Vielleicht mag diese Kleidung, von denen alten Römischen Zeiten nur mit geänderter Farbe in dem drenzehenden Jahrhundert von dem Laybachischen Raht wieder zurück geholt und entliehen worden seyn... Und geswitzlich so waren, vor ungesehr hundert Jahren die Laybachische Rahtsherren noch in grossem Ansehen: und kann es seyn, daß sie durch die Kleidung von Undren sich unterscheiden... Warum aber dieser Habit unterlassen worden Kann man nicht wissen: vermutlich ist selbiger. mit dem Ansehen der Stadt dahingefallen... Der Burgermeister und Stadtrichter hat Jeder einen Bedienten so in grüner oder Stadt Liberey gekleidet gehet.”*²⁶

JUDGES’ ATTIRE IN ART

To gain a better understanding of how judges in Slovenia were dressed at that time, we can also help by looking at the fine arts. A brief study of paintings from the period in Slovenia and its immediate surroundings offers a vivid picture of the judges and lawyers of the time. A notable example is the *Danse Macabre* (Dance of Death) fresco from the Church of the Holy Trinity in Hrastovlje, painted around 1490 by Janez of Kastav. It depicts a figure in a

²³ Žepič, *Sodniške insignije v evropskem pravnem izročilu* pp. 27.

²⁴ Vilfan, *Predpisi o obleki*, p. 36–37.

²⁵ Valvasor, *Die Ehre des Herzogtums Krains*, Vol. 3, p. 699.

²⁶ “Once upon a time, the council had a special habit or dress, and the twelve inner councillors dressed themselves in scarlet ... the others in black talari, as shown in old paintings ... in which they are so depicted ... Perhaps this dress from the old Roman times was revived by the Ljubljana council in the thirteenth century and borrowed ... And certainly, about a hundred years ago, the city councillors of Ljubljana still enjoyed great prestige, and may have distinguished themselves from others by their dress ... But why this habit was abandoned we cannot know; it probably fell with the reputation of the city ... The mayor and the magistrate [still] each have a valet who walks in the green livery of the city.”

niso bila samo simboli oblasti, ampak so hkrati odražala tudi bogastvo in status sodstva.

Ker so bila tudi sodniška oblačila pogosto izdelana iz razkošnih materialov, kot sta žamet in brokat, okrašena pa s krznenimi obrobi z zapletenimi vezinami, je to vse bolj vzbujalo nelagodje pri delu plemstva in z njim povezano deželno oblastjo. Ker je oprava mestnih sodnikov, ki niso bili plemiči, temveč meščani, ponekod začela preveč spominjati na plemiško opravo, je Državni policijski red iz leta 1530 po izčrpnih opredelitvah, kaj sme nositi plemstvo, določil, da enaki privilegiji veljajo le za »doktorje in njihove soproge, da namreč nosijo obleke, nakit, verige, zlate prstane in druge stvari, ki pritičejo njihovemu stanu in svobodi«²³. Leta 1577 je nadvojvoda Karel v Policijskem redu za Notranjo Avstrijo mestnim sodnikom izrecno prepovedal nositi žamet, damast, svilo in saten ter srebrni in zlati nakit, saj je bilo to dovoljeno le plemstvu in s plemstvom izenačenim privilegiranim poklicnim skupinam.

Pri meščanih je opuščena stara delitev v tri skupine in uvedena nova s tem, da se v eno skupino štejejo navadni meščani, kramarji, rokodelci in podobno, v drugi skupini pa se združita dve prejšnji: člani mestnega sveta, meščani starega rodu ter trgovci in poslovni ljudje. »Navadnim meščanom« in z njimi izenačenim prebivalcem mest se priporoča volneno lindensko sukno, razne polsvile (aras, »vorstat«, saten) ter slabši kožuhi z ne predolgo dlako. Obšitki so jim dovoljeni iz pol dunajskega vatla bruškega atlasa ali raznih polsvil, kakor tudi iz raznih krzen.²⁴

Da so bili v škrlat odeti tudi ljubljanski mestni sodniki, je izpričal tudi Janez Vajkard Valvasor. Pri opisu nekdanjega ljubljanskega ožjega mestnega sveta, ki je izvrševal tudi mestno sodno funkcijo, je namreč zapisal: »Nekoč je imel svet poseben habit ali obleko in se je dvanajsterica notranjega sveta oblačila v škrlat ... drugi pa v črne talarje, kot izkazujejo stare slike ... na katerih so tako upodobljeni ... Morda je to obleko iz starih rimskih časov ljubljanski svet v trinajstem stoletju spet oživil in si jo sposodil ... In gotovo so pred približno stotimi leti ljubljanski mestni svetniki še uživali velik ugled, in morebiti so se po obleki razlikovali od drugih ... Zakaj pa je bil ta habit opuščen, ne moremo vedeti; verjetno je padel skupaj z ugledom mesta ... Župan in sodnik imata [še] vsak enega slugo, ki hodi v zeleni mestni livreji.«²⁵

SODNIŠKA OBLAČILA V UMETNOSTI

Da bi si nekoliko lažje predstavljali, kako so bili oblečeni naši sodniki v tistem času, si lahko pomagamo tudi z vpogledom v likovno umetnost. Kratka študija takratnega slikarstva na Slovenskem in iz naše bližnje okolice nam lahko dokaj hitro pokaže zelo nazorno podobo takratnih sodnikov in pravnikov. Že na freski mrtvaškega plesa iz Cerkve svete Trojice v Hrastovljah iz

²³ Žepič, *Sodniške insignije v evropskem pravnem izročilu*, str. 27.

²⁴ Vilfan, *Predpisi o obleki*, str. 36–37.

²⁵ Valvasor, *Slava vojvodine Kranjske*, knj. 3, str. 699.

Odvetnik v talarju. Mrtvaški ples, detajl, Janez iz Kastava (Hrastovlje 1490).
Vir: Wikimedia Commons.

Lawyer in a gown. Danse Macabre, detail, John of Castav (Hrastovlje 1490).
Source: Wikimedia Commons.

long purple gown, which some scholars interpret as an educated man or a doctor, though it is more likely a lawyer.²⁷

Perhaps the best depiction of a local town magistrate is preserved from 1478. The city judge, Niclas Strobl, commissioned a painting to show the power and prestige of the highest authority of the city, as the painting suggests that the role of the city judge is directly linked to that of the world judge (Christ), both of whom act as representatives of absolute decision-making power, as confirmed by the accompanying figures. The painting also indirectly reflects the rapidly growing self-confidence of the bourgeoisie of the time, reminding viewers that their rights and privileges are presented as corresponding to the will of God, rather than being merely the result of the mercy of each ruler. It is also interesting to note that the judge also has the emblem of the Graz Butchers' Guild painted under his chair, which likely indicates his social origins. This is not surprising, as butchers were one of the most influential guilds

²⁷ Vignjevič, *Med družbeno kritiko in prilagoditvijo: mrtvaški ples* (2015), p. 36.

Graški sodnik Niclas Strobl. Poslednja sodba, detajl, Graz Museum (Gradec 1478). Vir: Graz Museum.

Judge Niclas Strobl. The Last Judgement, detail, Graz Museum (Graz 1478). Source: Graz Museum.

leta 1490, ki jo je poslikal Janez iz Kastva, lahko najdemo podobo osebe v dolgem vijoličnem talarju, ki jo nekateri označujejo kot izobraženca ali zdravnikarja,²⁶ verjetneje pa gre za odvetnika.

Verjetno najboljša upodobitev »našega« mestnega sodnika je ohranjena iz leta 1478. Naročil si jo je mestni sodnik Niclas Strobl. Graški sodnik je verjetno z naročilom slike hotel pokazati na moč in ugled najvišje mestne oblasti, saj slika namiguje, da je vloga mestnega sodnika neposredno povezana s funkcijo svetovnega sodnika (Kristusa). Oba namreč delujeta kot predstavnika absolutne moči odločanja, ki jo potrjujejo spremljevalne figure. Slika nam posredno kaže še na hitro rastočo samozavest tedanjega meščanstva, ki opozarja, da njihove pravice in privilegiji ustrezajo božji volji in niso le posledica usmiljenja vsakokratnega vladarja. Zanimivo je tudi, da ima sodnik pod sodnim stolom naslikan še znak graškega mesarskega ceha, kar zelo verjetno nakazuje njegov socialni izvor. Rokodelstvo sodnika nas ne sme čuditi, saj so imeli mesarji poleg pekov zaradi velikega pomena preskrbe s hrano v mestu, kot je bil hitro rastoči Gradec, enega najvplivnejših cehov v mestu. Sodnik na sliki sedi na privzdignjenem prestolu z baldahinom, oblečen je v črno majico in zelene hlače, odet pa je v razkošen rdeč plašč z belim krznenim ovratnikom.

²⁶ Vignjevič, *Med družbeno kritiko in prilagoditvijo: mrtvaški ples* (2015), str. 36.

in the city, alongside bakers, due to the importance of the food supply in towns, such as the rapidly growing town of Graz. The judge in the picture is shown seated on a raised throne, dressed in a black shirt and green trousers, and wearing a luxurious red coat with a white fur collar. He is wearing a white fur cap on his head and holds a judge's cane upright in his right hand. As such personal depictions of judges are rare, the appropriateness of this image can be inferred from some contemporary sacred motifs. They show that the image of the judge from Graz corresponds to other contemporary depictions of judges. One such comparison is the scene of Jesus before Pilate in the small Church of St Andrew in the village of Thörl-Maglern, near Villach in Carinthia. In this fresco, painted around 1527 by Thomas von Villach, the artist depicts Pilate washing his hands at the moment of Christ's condemnation to death. However, he actually portrays Pilate as a medieval judge, wearing a red judicial robe with a white fur trim and fur collar, a white fur headdress, and sitting on an elevated judicial chair with a broken judicial staff at his feet.

A number of biblical motifs, scenes from ancient sources and depictions from various historical stories can offer insights into the appearance of judges. From the Old Testament, the most commonly illustrated stories are those of the wise ruler and judge Solomon,²⁸ Jethro's visit to Moses and Daniel in court, which often includes the motif of Susanna before the judge. Among New Testament motifs, the scene of Jesus before Pilate is perhaps the best known, and the image of the judge is sometimes accompanied by the motif of the Last Judgement. Among ecclesiastical motifs, the life stories of various saints are also relevant (e.g. the depiction of Saint Lucy before the judge). Iconographically, the most common and interesting depictions of judges in ancient literature are *The Judgement of Cambyzes* from Herodotus's *Histories*, which highlights the problem of judicial corruption,²⁹ and the judgements of Zaleuk and Trajan, which illustrate the importance of an impartial trial. There are, of course, countless depictions of historical judgements, but among the most frequently portrayed are *The Justice of Emperor Otto III* and *The Trial of Herkinbald*.

The New Age

Judges' attire underwent major changes during the New Age, particularly in the 17th century. The judges' costume now included jabots and wigs as standard items. The black judicial costume introduced during this period is still worn today. This costume has gained a unique character due to the presence of new fashion elements like bibs and wigs. The jabot – now an almost

²⁸ Two mothers sought the verdict of Solomon. One of the two had given her dead baby to the other during the night, and then demanded a live one for herself. The king found the real mother by ruling that each should get half of the child, thus prompting a violent reaction from the real mother, who preferred to give up her child just to keep it alive.

²⁹ Herodotus, in his fifth book of the *Tales*, writes: "King Cambyzes had the royal judge, Sisamnus, put to death because he had rendered an unjust judgment for money. At the same time, he ordered him to be flayed, and his skin to be cut into thongs, and his judgment seat to be covered with it. In place of the executed and flayed Sisamnus, Cambyzes chose his son to be judge, and instructed him never to forget what chair he was sitting in when he judged."

Pilat v oblačilu srednjeveškega sodnika, Tomaž Beljaški, Kristusov pasijon, detajl (Vrata – Megvarje 1527). Vir: Wikimedia Commons.

Pilate in the clothes of a medieval judge, Thomas von Villach, Passion of Christ, detail (Thörl – Maglern 1527). Source: Wikimedia Commons.

Na glavi ima belo krzveno pokrivalo, v desnici pa pokončno drži sodniško palico. Ker so takšne osebne upodobitve sodnikov zelo redke, lahko o ustreznosti te podobe sklepamo iz nekaterih sočasnih sakralnih motivov.

Iz njih lahko namreč vidimo, da graška podoba sodnika ustreza tudi drugim upodobitvam sodnikov iz tistega časa. Za primerjavo si lahko ogledamo prizor Jezusa pred Pilatom v majhni cerkvi sv. Andreja v vasi Vrata - Megvarje (Thörl-Maglern-Greuth) pri Beljaku na Koroškem. Slikar Tomaž Beljaški je namreč okoli leta 1527 na tej freski sicer prikazal Pilatovo umivanje rok ob Kristusovi obsodbi na smrt, vendar je ob tem dejansko prikazal Pilata kot srednjeveškega sodnika, ki nosi rdeči sodniški plašč z belo krzveno obrobo in krznenim ovratnikom, na glavi pa ima prav tako belo (krzveno?) pokrivalo in sedi na vzvišenem sodnem stolu s prelomljeno sodno palico ob nogah.

Za sklepanje o videzu sodnikov so primerni številni svetopisemski motivi, podobe iz antičnih virov in upodobitve raznih zgodovinskih zgodb. Iz stare zaveze so najbolj pogoste zgodbe o modrem vladarju in sodniku Salomonu,²⁷ o obisku Jethra pri Mojzesu, o Danijelu na sodišču, ki pogosto vključuje tudi motiv Suzane pred sodnikom. Med novozaveznimi motivi je verjetno najbolj znani prizor Jezusa pred Pilatom, podobo sodnika pa včasih prinaša tudi

²⁷ K Salomonu sta se po razsodbo zatekli dve materi. Ena od obeh je ponoči svojega mrtvega dojenčka podtaknila drugi, potem pa zase zahtevala živega. Kralj je pravo mater našel z razsodbo, da naj vsaka dobi polovico otroka, saj je s tem spodbudil burno reakcijo prave matere, ki se je svojemu otroku raje odpovedala, samo da bi ta ostal živ.

compulsory part of most judicial' robes in Europe – only entered judicial dress in the 18th century, having evolved from the general fashion of the time. Nevertheless, it remains prominently visible in the vast majority of European courts today. Wigs were also a later addition to Baroque judicial costume and have never played as strong a representational role on the European continent as they have in English justice. Interestingly, wigs did not appear in English courts until the end of the 17th century, inspired by the French fashion, and despite becoming part of the judicial dress code relatively late, they are still one of the strongest symbols of English justice in England today.³⁰ From the Middle Ages until the 18th century, white *coifs* were commonly worn underneath the wig (or even before the beret), with the primary function of covering the wearer's hair and ears.

In England, the move to black robes came as part of a wider trend towards formalisation and standardisation in the legal profession. This shift was also influenced by the desire for judges to look uniform and impartial, emphasising the seriousness and gravity of their role, while at the same time dressing in black conveyed solemnity and neutrality.

In the 17th century, judges in Austria and Germany wore modest black gowns, following the Spanish example, which was in sharp contrast to the very lavish outfits of French judges, especially in their highest courts. Many German judges tried emulate the fashion trends of their French colleagues, but were ridiculed by other intellectuals, who claimed they were spending too many hours in front of mirrors, endlessly preparing their wigs and combing their beards, with no real inclination to study.³¹

When Valvasor proudly described³² the costume of the citizens of Ljubljana in the 17th century, he did not fail to mention that, in addition to the provincial governors and administrators, there were also:

*“Über das auch Andre so wegen ihrer Bedienungen in adlichem Ansehen als Landsschaffts Officierer, Doctores Juris, oder der Artzney, Secretarii, und dergleichen.”*³³

Doctores juris, of course, refers to academically educated jurists of noble origin who were active in Ljubljana at that time. Valvasor further writes³⁴:

*“In der Kleidung tragen sich die Laybacher so erbar sauber und reinlich, daß sie damit keinen Bürgern einiger berühmten Stadt in Teutschland weichen. Die Fürnehmen gehen entiweder Teutsch, oder Französisch: darinn ibnen auch die Töchter und Weiber der ansehnlichsten Bürger solgen.”*³⁵

From Valvasor's detailed description of the judiciary in Carniola in the *Die Ehre des Herzogtums Krain*, we can also see that, in Carniola, the majority of

³⁰ Yazdani, *The Habit of a Judge*, p. 136.

³¹ Žepič, *Sodniške insignije v evropskem pravnem izročilu*, p. 22.

³² Valvasor, *Die Ehre des Herzogtums Krains*, Vol. 3, p. 705.

³³ “...others who, by virtue of the office they hold, have a noble reputation, such as provincial officials, doctores juris, secretarii, and the like.”

³⁴ Valvasor, o.c. Vol. 3, p. 708.

³⁵ “As regards dress, the inhabitants of Ljubljana wear themselves so honestly, cleanly and neatly that they are in no way inferior to the citizens of some famous city in Germany. The eminent go either German or French, and in this the daughters and wives of the most distinguished citizens imitate them...”

motiv poslednje sodbe. Med cerkvenimi motivi moramo omeniti še življenjske zgodbe raznih svetnikov (npr. upodobitev Svete Lucije pred sodnikom). Ikonografsko so za upodobitve sodnikov iz antične književnosti najbolj pogoste in zanimive Kambizova sodba iz Herodotovih zgodb,²⁸ ki opozarja na problem koruptivnosti sodstva ter Zaleukova in Trajanova sodba, ki kažeta na pomen nepristranskega sojenja. Upodobitev zgodovinskih sodb je seveda nešteto, med pogostejšimi pa veljajo Pravica cesarja Otona III. in Herkinbaldo sojenje.

Novi vek

Novi vek je, zlasti v 17. stoletju, prinesel velike spremembe v sodniški noši. Standardni del sodniške opreme sta postala še nabornica ali žabo in lasulja. Uvedena pa je bila značilna črna sodniška noša, ki je uveljavljena še danes. Poseben pečat tej noši pa so dali nekateri novi modni elementi, kot so že omenjeni naborek (žabo) in lasulje. Žabo, ki je danes skoraj obvezni sestavni del večine sodniških ornatov po Evropi, je v sodniško nošo prišel šele v 18. stoletju iz tedanje splošne mode, a se po veliki večini evropskih sodišč zelo vztrajno ohranja še danes. Lasulje so prav tako pozno postale del baročne sodniške noše, na celini tudi nikoli niso imele tako močne reprezentančne vloge, kot jo imajo v angleškem pravosodju. Zanimivo je, da so se lasulje na angleških sodiščih pojavile šele konec 17. stoletja po zgledu francoske mode in so navzlic temu, da so tako pozno postale del sodniške oprave, še danes v Angliji eden najmočnejših simbolov angleškega pravosodja.²⁹ Pod lasuljo, še prej bareto, so se od srednjega veka do 18. stoletja običajno nosile še bele čepice (*coif*), katerih osnovna funkcija je bila prikrivanje las in ušes.

V Angliji se je prehod na črne obleke zgodil kot del širšega trenda formalizacije in standardizacije v pravnem poklicu. Na ta premik je vplivala tudi želja po enotnem in nepristranskem videzu sodnikov, ki je poudarjala resnost in težo njihove vloge, hkrati pa je črna obleka izražala svečanost in nevtralnost. Tudi v avstrijskih in nemških deželah so sodniki od 17. stoletja po španskem zgledu vse pogosteje nosili zadržane črne toge, kar je bilo vse bolj v ostrem nasprotju z zelo razkošnimi opravami francoskih sodnikov, zlasti na njihovih najvišjih sodiščih. V 17. in 18. stoletju so številni nemški sodniki skušali nadoknaditi »modni zaostanek« za francoskimi kolegi, vendar so jih domači razsvetljenci zato zasmehovali, da več ur stojijo pred ogledali, da si kar naprej pripravljajo lasulje in češejo brade ter da nimajo nobene resne želje za študij in da so pohajkovalci, za katere je vsak dan nedelja. Z dokončnim sprejemom rimskega prava in profesionalizacijo pravosodja konec 18. stoletja pa lahko rečemo, da se je zaključil razvoj sodniških tog in da je postal sodniški ornat dokončno standardiziran.³⁰

²⁸ Herodot v svoji peti knjigi Zgodb piše: »Kraljevega sodnika Sisamna je dal kralj Kambises usmrtiti, ker je bil za denar izrekel krivično sodbo. Obenem ga je velel odreti, kožo pa izrezati v jermene in prevleči z njim njegov sodni stol. Na mesto usmrčenega in odrtega Sisamna je Kambises izbral njegovega sina za sodnika in mu naročil, naj nikoli ne pozabi, na kakšnem stolu sedi, kadar sodi.« (Prev. A. Sovre)

²⁹ Yazdani, *The habit of a judge*, str. 136.

³⁰ Žepič, *Sodniške insignije v evropskem pravnem izročilu*, str. 22.

judicial functions were performed by the nobility in position of regional governors, administrators, various commissioners and so forth. Valvasor wrote that only town judges were not directly under the jurisdiction of the nobility, but added that their appeals also went before the noble court of the Vicedom. A characteristic feature of the time, reflected in Valvasor's writing, is a very contemptuous view of "bourgeois" or non-noble justice. In describing the legal customs of Windic March and Istria, Valvasor wrote:³⁶

*"Denn aus einem (mehemals holzernem) Bauren Gehiren erwachsen gemeinlich wo nicht holzerne Protocollen³⁷ doch gewiß offtmals hölzerne Flotzig ftumpffe grobverständige und unvernünstige Urtheil Sprüche. Der Rechts-Spruch erfordert nicht allein Verstand, sondern auch Gelehrtheit, Erfahrung, und Übung..."*³⁸

He added an interesting thought:

*"Durch allzu lange Aufhaltung deß Rechtens wird das Rechtverkürzt; und hingegen durch allzu kurtzes Recht das Unrecht leichtlich erlangt. Der Mißbrauch muß den rechten Gebrauch der Rechtsgelehrtheit nicht aufheben. Es mangelt zwar in keinem Seculo, an solchen verkehrten Rechtsverftändigen die ihren an sich selbstn Ruhm-würdigen Rechts-Verstand mit Arglist vergiffen und dadurch Manchem sein gutes Recht kräncken; oder den Rechts Handel fürsetzlich in die Weitläufigkeit ziehen; oder die Partheyen zur Rechts Strittigkeit..."*³⁹

During Valvasor's era, Emperor Leopold I of Habsburg ruled over Slovenian territory. During his reign, the country was struck by two outbreaks of plague (1680 and 1682), so living conditions were very difficult, and the time was also marked by a great persecution of alleged witches. However, it was his younger son, Charles VI, who took the pragmatic step of allowing a woman to ascend the Habsburg throne for the first time.

The Habsburg Monarchy was about to undergo major changes. The reforms of the enlightened monarch Maria Theresa fundamentally changed the way the police and the judiciary functioned. Not only did the judicial reforms limit the power of the feudal lords, but special provincial and district courts were also established, which stripped the nobility of all judicial authority and now exercised the reformed judicial power on behalf of the state. In 1747 and 1749, the courts of the vice-mastery were abolished, as was the office of the regional administrator, which had previously played an equally important judicial role. The introduction of a new criminal code – *the Constitutio Criminalis Theresiana* of 1768 – further established a uniform criminal procedure and a uniform criminal law in all the Habsburg hereditary lands,

³⁶ Valvasor, o.c. vol. 3, p. 96.

³⁷ At that time, the local mayors, who had the right to the judicial rod, were engraving the jurors' votes on it, which Valvasor apparently found very primitive.

³⁸ "Why is it that out of (mostly wooden) peasant brains are usually born, if not wooden protocols, then certainly often wooden stump-blunt roughly rational and unreasonable pronouncements of judgments. Judgment requires not only reason, but also learning, experience and practice..."

³⁹ "By delaying for too long litigation is deprived of justice¹, and conversely, by too short a lawsuit can also be an extension of justice. Abuse should not eliminate the proper use of legal science. In no century has there been a shortage of such perverse legal experts who poison their understanding of the law, which is in itself worthy of glory, with perversity, thereby depriving many of their firm right ..."

Ko je Valvasor s ponosom opisoval nošo meščanov Ljubljane v 17. stoletju ni pozabil omeniti, da poleg deželnih glavarjev in upraviteljev v Ljubljani živijo: »... še drugi, ki imajo po službi, ki jo upravljajo, plemiški ugled, kakor deželni uradniki, doctores juris ali zdravilstva, secretarii in podobno.«³¹ Izraz *doctores juris* seveda pomeni akademsko izobražene pravnike plemiškega izvora, ki so v tem času delovali v Ljubljani. Nadalje Valvasor še piše: »Glede obleke se Ljubljančani nosijo tako pošteno, čisto in čedno, da s tem nič ne zaostajajo za meščani kakega znamenitega mesta v Nemčiji. Imenitni gredo bodisi po nemško ali po francosko, in v tem jih posnemajo tudi hčere in žene najuglednejših meščanov ...«³²

Iz Valvasorjevega podrobnega opisa sodstva na Kranjskem v *Slavi vojvodine Kranjske* pa lahko tudi vidimo, da je v 17. stoletju veliko večino sodnih funkcij izvajalo dejansko plemstvo v okviru svojih dednih častnih služb, med katere so spadale funkcije deželnih glavarjev, deželnih upraviteljev, deželnih oskrbnikov, deželni vicedom, deželni zakladnik, razni pooblašenci itd. Valvasor še navaja, da samo »sedma inštanca« sodstva, ki je v mestih in trgih sodila »nad meščani in prebivalci trgov, kot tudi nad tujci, ki tukaj upravljajo posle, ni bila pod jurisdikcijo plemstva«, a dodaja, da tudi njihove apelacije gredo pred sodni stol deželnega vicedoma. Značilnost tistih časov pa je, kot tudi Valvasorjev, zelo zaničevalni pogled na »meščansko« oz. neplemiško sojenje. Valvasor je ob opisu pravnih navad v Slovenski marki in Istri zapisal: »Zakaj iz (večinoma lesenih) kmečkih možganov se rodijo navadno, če ne že leseni protokoli,³³ pa zagotovo čestokrat leseni štorasto topi grobo razumski in nes pametni izreki sodb. Pravdorek ne terja samo razuma, temveč tudi učenost, izkušnost in vajo ...«³⁴ Ob tem pa je dodal še zanimivo misel: »S predolгим zavlačevanjem pravde je prikrajšana pravica; in nasprotno, s prekratko pravdo je prav lahko podaljšana pravica. Zloraba ne sme odpraviti prave rabe pravo znanstva. V nobenem stoletju sicer ne manjka takih sprevrženih pravnih strokovnjakov, ki svoje razumevanje prava, samo na sebi vredno slave, zastrupljajo s prekanjenostjo in s tem marsikoga prikrajšajo za njegovo trdno pravico ...«

V času Valvasorja je našim krajem vladal cesar Leopold I., državo sta v času njegovega vladanja pretresli dve epidemiji kuge (1680 in 1682), zato so bile takratne življenjske razmere zelo slabe, čas pa je zaznamovalo tudi veliko preganjanje čarovnic. Njegov mlajši sin Karel VI. pa je s pragmatično sankcijo omogočil, da je na habsburški prestol prvič sedla ženska.

V habsburški monarhiji je kmalu prišlo do velikih sprememb. Reforme razsvetljene monarhinje Marije Terezije so povsem spremenile delovanje policije in sodstva. Sodne reforme namreč niso omejile le moči zemljiških gospodov, ampak so bila ustanovljena še posebna deželna in okrožna sodišča, ki so odvzela plemstvu vso sodno moč in so zdaj v imenu države izvajala

³¹ Valvasor, *Slava vojvodine Kranjske*, knj. 3, str. 705.

³² Valvasor, o. c. knj. 3, str. 708.

³³ V tem času so namreč tamkajšnji župani, ki so imeli pravico do sodne palice, kar nanjo vrezovali glasove porotnikov, kar se je Valvasorju očitno zdelo zelo primitivno.

³⁴ Valvasor, o. c. knj. 3, str. 96.

Marija Antoaneta pred revolucionarnim sodiščem leta 1793. Pierre Bouillon (Pariz 1794). Vir: Bibliothèque nationale de France.

Marie-Antoinette Judged by the Revolutionary Tribunal Court 1793, Pierre Bouillon (Paris 1794). Source: Bibliothèque nationale de France.

including Austria and Bohemia. Count Friedrich Wilhelm Haugwitz was responsible for the extensive reform of the authorities and the state. The reform, which was implemented from 1747, also transformed the Habsburg Empire into a modern, centralised, legal and administrative state. The move of the nobility away from the judiciary naturally led to a significant change in the costume of the courts, which was now increasingly bourgeois, official and standardised.

Despite these reforms, which had a profound impact on daily life in Austria, they not prevent the turbulent international events and the Napoleonic Wars. The French Revolution and its international consequences not only brought about major changes in social orders across Europe, but also revolutionised fashion. Men abandoned the flamboyant baroque clothes of the 18th century and adopted simpler attire that celebrated the values of the Republic (equality, fraternity, liberty) rather than those of the aristocracy. The moderation of the Biedermeier period not only meant the loss of the aristocracy's role in society and the ascendancy of the bourgeoisie and its culture, but at the same time made elegant "bourgeois dress" consisting of jacket and tie increasingly became the prevailing standard in court attire.

reformirano sodno oblast. V letih 1747 in 1749 so bila ukinjena še vicedomska sodišča in položaj deželnega upravitelja, ki je imel prej prav tako pomembno sodno vlogo. Z uvedbo novega kazenskega reda *Constitutio Criminalis Theresiana* iz leta 1768 pa je bil vzpostavljen še enotni kazenski postopek in enotno kazensko pravo v vseh habsburških dednih deželah, v Avstriji in na Češkem. Za obsežno reformo oblasti in države je bil odgovoren grof Friedrich Wilhelm Haugwitz. Z reformo, ki se je izvajala od leta 1747, pa je tudi habsburško cesarstvo postalo moderna, centralizirana, pravna in upravna država. Z odmikom plemstva od sodstva pa se je seveda precej spremenila tudi noša na sodiščih, ki je bila zdaj vse bolj meščanska, uradniška in uniformirana.

Vse te reforme, ki so zelo vplivale na vsakdanje življenje v Avstriji, pa niso mogle preprečiti pestrega mednarodnega dogajanja in napoleonskih vojn. Francoska revolucija in njene mednarodne posledice niso prinesle le velikih sprememb družbenih ureditev po Evropi, ampak so prinesle revolucijo tudi v modo. Moški so opustili vpadljiva baročna oblačila 18. stoletja in sprejeli enostavnejšo opravo, ki je bolj slavila vrednote republike (enakost, bratstvo, svoboda) kot aristokracije. Umirjen bidermajerski čas pa ni pomenil le izgubljanja vloge aristokracije v družbi in prevlado meščanstva ter njegove kulture, ampak je sočasno doprinesel, da je elegantna »meščanska noša« s suknjičem in kravato vse bolj postajala tudi prevladujoči oblačilni red na sodiščih.

Moški plašči in telovniki iz začetka 19. stoletja so bili narejeni predvsem iz volne. Moški višjih slojev pa so ob posebnih prilikah nosili plašče in telovnike iz svile ali žameta. Plašči so na sprednji strani segali do pasu, zadaj pa do kolen. Telovniki so bili oblikovani kot modni brezrokavniki, namenjeni pa so bili noši pod plaščem. Sprednji del telovnika je bil po navadi izdelan iz dražjega materiala, medtem ko je bil zadnji del, ki je bil skrit pod plaščem, izdelan iz cenene tkanine. Nosili so tudi frak z višjim ovratnikom, pod brado pa so imeli pogosto visoko zavezan dolg šal.³⁵ Moški so po koncu napoleonskih vojn nosili večinoma kratke pričeske in so bili popolnoma obriti, razen ob straneh, kjer so lahko imeli dolge zalizce. Med pokrivali so prevladovali klobuki, predvsem cilindri, ki so bili sprva zelo visoki, nato pa so se s časom nižali. Klobuki s širokimi krajci so bili zaščitni znak umetnikov.

Čas po marčni revoluciji, hitra rast mest in tehnološka modernizacija, ki je zelo spremenila prevozna sredstva, so spet bistveno spreminjali življenjske pogoje v »dolgem« 19. stoletju. Zato se je zmeraj hitreje spreminjala moda in posledično z njo tudi moda na sodiščih. Moška moda se sicer ni spreminjala tako drastično kot ženska, a je v daljšem časovnem obdobju vendarle doživela velike spremembe. V prvi polovici 19. stoletja je prišlo do dokončne opustitve dokolenskih hlač, prevladale so dolge in oprijete hlače, imenovane *pantalone*, s časom pa je hlačni kroj postajal vse bolj širok in raven. Na mestnih ulicah so bile vse bolj priljubljene črtaste in kariraste hlače, ki so se nosile na skritih naramnicah. Ugotovimo lahko, da je bil najpomembnejši moški kos oblačila v 19. stoletju frak, po letu 1889 pa se je v New Yorku pojavil še smoking, ki se je

³⁵ Krajger, *Oblačilna kultura 19. stoletja na Slovenskem* (2016), str. 19 – 20.

Men's coats and waistcoats from the early 19th century were made mainly of wool. On special occasions, however, men of the upper classes wore coats and waistcoats made of silk or velvet. The coats reached the waist at the front and the knees at the back. The waistcoats were designed as fashionable sleeveless gowns and were intended to be worn under the coat. The front of the waistcoat was usually made of a more expensive material, while the back part, which was hidden under the coat, was made of a cheaper fabric. Tailcoats were worn with higher collars and often paired with a long scarf tied high under the chin.⁴⁰ After the end of the Napoleonic Wars, men mostly wore short hairstyles and were clean-shaven, except at the sides, where they could have long sideburns. Hats – especially top hats – were the predominant headgear, initially very tall, but then reduced in height over time.

The period following the March Revolution was marked by the rapid growth of cities and technological modernisation, which greatly changed the means of transport, again fundamentally altered living conditions during the “long” 19th century. As a result, fashions changed ever more rapidly and, consequently, so did the fashion of the courts. Although men's fashion did not change as drastically as women's, it did undergo major changes. The first half of the 19th century marked the definitive abandonment of breeches, with pantaloons becoming the predominant style. The trouser cut became wider and straighter in cut over time. Striped and checked trousers, with concealed suspenders, became increasingly popular in urban settings.

The most important piece of men's clothing in the 19th century remained the tailcoat, although after 1889 the tuxedo appeared in New York and soon spread worldwide. The frequent changes in fashion and the lack of norms therefore brought a great variety in the appearance of judges and other judicial officials, and judges' robes became fashionable again. On the one hand, there were countries with a long tradition of statesmanship and justice (France⁴¹, the Netherlands, Spain, the United Kingdom), where the black judicial robes continued to maintain the new-age appearance of judicial officials in the courts, while in other countries the rules of dress in the courts were much laxer. The Austro-Hungarian monarchy, to which the territory of what is now Slovenia belonged, was one of them.

After the unification of Germany in 1871, the Prussian judicial robe became the standard attire in all German courts. This is likely why, influenced by its neighbours, the Austrian government followed suit and, on 9 August 1897, issued a decree on the compulsory “wearing of uniforms for judicial officials.”⁴² The public received the innovation with considerable reluctance, though ultimately with tacit approval. The newspaper *Primorec* wrote that, while it was regrettable for material reasons, it had to be admitted that it was

⁴⁰ Krajger, *Oblačilna kultura 19. stoletja na Slovenskem* (2016), pp. 19-20.

⁴¹ French cartoonist Honoré Daumier's graphic collection *Les Gens de Justice* presents a unique satire of French justice in the mid-19th century. Several thousand caricatures are unique testimony of the dress culture of the French courts of law.

⁴² *Verordnung des Justizministeriums vom 9. August 1897, womit für richterliche und staatsanwaltschaftliche Beamte, sowie für die sachmännischen Laienrichter ein Amtskleid eingeführt, beziehungsweise für die Justizbeamten das Tragen der Uniform geregelt wird. In: Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder. 75, 21 August 1897, pp. 1233–1235.*

Ljubljanski župan in pravnik Etbin Henrik Costa, Emil Dzinski (Ljubljana 1861). Vir: Muzej in galerije mesta Ljubljane.

Mayor of Ljubljana and jurist Etbin Henrik Costa, Emil Dzinski (Ljubljana 1861). Source: Muzej in galerije mesta Ljubljane.

kmalu razširil po celem svetu. Pogoste modne spremembe in pomanjkanje normiranja so zato na sodišče prinesle veliko pestrost v zunanjem videzu sodnikov in drugih pravosodnih uslužbencev, zato so spet postale aktualne tudi sodniške toge. Na eni strani so bile države z dolgo državniško in pravosodno tradicijo (Francija,³⁶ Nizozemska, Španija, Velika Britanija), v katerih so na sodiščih še naprej s črnimi sodniškimi togami vzdrževali novoveški videz sodnih uradnikov, v drugih državah pa so bila pravila oblačenja na sodiščih precej bolj ohlapna. Mednje je spadala tudi naša Avstro-Ogrska monarhija.

Po združitvi Nemčije leta 1871 se je kot enotna noša na vseh nemških sodiščih uveljavila pruska sodniška toga. Verjetno je zato pod vplivom sosedov tudi avstrijska vlada 9. avgusta leta 1897 sprejela odlok o obvezni »nošnji uniforme za pravosodne uradnike«.³⁷ Javnost je novost sprejela s precejšnjim zadržanjem, a vseeno s tihim odobravanjem. V časopisu *Primorec* so takrat

³⁶ Francoski karikaturist Honoré Daumier je v grafični zbirki *Les Gens de Justice* prikazal unikatno satiro francoskega pravosodja sredi 19. stoletja. Natisnjenih je bilo več tisoč karikatur, ki predstavljajo kar 39 različnih pravnih tem, ki so hkrati dober pričevalce oblačilne kulture na francoskih sodiščih tistega časa.

³⁷ Ukaz pravosodnega ministrstva z dne 9. avgusta 1897, s katerim se uvaja za sodniške in državnopravdniške uradnike in pa za strokovnjaške sodnike-laike uradna obleka, oziroma se ureja za pravosodne uradnike nošnja uniforme. V: *Državni zakonik za kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru*. 75, 21. avgust 1897, str. 1233–1235.

Moj dragi kolega.
Honoré Daumier
'Les Gens de Justice', 1855. Vir:
The National Gallery of Victoria.

Mon chère Confrère.
Honoré Daumier
'Les Gens de Justice', 1855.
Source: The National Gallery of
Victoria.

necessary – in the interests of preserving the prestige of judicial discussions – to take some steps regarding the uniform.⁴³ The daily newspaper *Edinost* from Trieste announced the innovation in June 1897, stating that a new official dress would be introduced for judges. It reported:

*“In light of the significant changes in court proceedings, which have prompted a new civil litigation law for the coming year, the attire of judges is also being changed. From 1 January 1898 onwards, judicial officers will be required to wear long black gowns with accents of purple velvet in their offices, and black velvet berets, which they will put on their heads when pronouncing sentences. Black talaras are also required for defence counsel in jury trials.”*⁴⁴

Interestingly, the reform of the judicial robes was not major news at the time, and was only published as a marginal note in the main newspapers. However, a notice in the Official Gazette contained a detailed description of the new official judicial dress. The official attire consisted of a black talar and a beret. The light wool gown was a densely pleated garment, buttoned at the front, with open sleeves approximately 50 cm wide. A circular neckline is about 22 cm wide at the back, and cape-shaped neckline with collar-like fur lining at the front. The neckline consisted of two triangular sections of purplish velvet, about 10 cm long at the lower edge and about 18 cm long at the side edge, the left of which was laid across the right so that only a small section, about 4 cm high, was visible above the shirt front beneath the collar. The upper

⁴³ *Nova uradna obleka za sodnike.* In: Primorec 5, 31 August 1897, No. 18, p. 1.

⁴⁴ *Nova uradna oprava sodnikov.* In: *Edinost* 22, 25 June 1897, No. 75, p. 2.

zapisali: »Dasi je to obžalovati iz gmotnih ozirov, moramo vendar priznati, da je bilo potrebno **v interesu ugleda sodnih razprav**, da se nekaj ukrene glede uniforme.«³⁸ Tržaški dnevnik *Edinost* je novost napovedal že junija 1897: »**Nova uradna oprava sodnikov**. Iz Dunaja se čuje: V očigled velikim preobratom v sodnih zadevah, ki so sklicali v življenje nov civilni pravdni zakon za bodoče leto, spremeni se tudi oprava sodnikov. Od 1. januarja 1898. naprej nosili bodo sodnijski uradniki v uradih dolge črne talarje z znaki iz vijoletnega žameta, pa črne žametne barete, katere bodo nastavljali na glavo ob razglašanju obsodb. Tudi zagovorniki na porotnih obravnavah nosili bodo črne talarje.«³⁹ Zanimivo je, da vest o reformi sodniških oblačil tistega časa sploh ni bila pomembna novica in so jo takratni osrednji mediji objavili zgolj kot obrobno notico. Objava v takratnem uradnem listu pa je vseeno vsebovala zelo natančen opis nove uradne sodniške obleke: »Uradna obleka se sestoji iz črnega talarja in iz bareta. Talar iz lahke ovčje volnine je gosto nabrano oblačilo, ki se dá spredaj zapeti, z odprtima, okoli 50 cm širokima rokavoma in zadaj okoli 22 cm širokim okroglim, spredaj pa v rtast vratni izrezek s prehajajočim, vratniku podobnim obložkom. Vratni izrezek je sestavljen iz dveh trioglatih, na spodnjem robu okoli 10 cm, na stranskem robu okoli 18 cm dolgih delov iz vijoličastega žameta, od katerih se polaga levi črez desnega tako, da je videti od prsi na srajci pod zavratnico le prav majhen, k večemu 4 cm visok del. Zgorenja dela rokavov sta obložena s 15 cm širokimi in 35 cm dolgimi črnimi, vijoličasto napuščenimi progami iz rebrčaste svile. Na levem sprednjem delu talarjevem je poleg sprednjega roba na notranji strani nameščena 5 cm široka, s črno clothovino podložena letvica iz iste robe, kakršne je talar: na nji je 5 gombnic, katerim vstreza na desnem sprednjem delu 5, od roba 6 do 8 cm oddaljenih, črnih, z volnino prevlečenih gombov. Na levi strani je zadaj vložen navpičen žep iz črnega croisé-ja. Na spodnjem robu je hrbtni del razkrojen okoli 40 cm na dolgo. Talar obdaja telo v gostih gubah ter seza skoraj do gležnjev. K uradni obleki se nosi zavratnica iz črne, leščeče svilenine v obliki petlje s pravokotnima koncema, in pa bela srajca. Baret, katerega je nositi, kadar se oznanja sodba ali kadar se kedo zaprisega, sestoji iz okroglo krojenega in na lahko zgubanega oglavnika iz črne volume s togim, le na spodnjem delu pritrjenim, zgoraj pa prosto proč stoječim, 8 do 9 cm visokim robom, ki ima na obeh straneh glave trioglat zarezek.« Ob tem je bila v uradnem listu objavljena še slika, ki je natančneje pojasnjevala sodniški talar in predvsem razlike med šestimi tipi talarjev, ki so označevali različne sodne instance.

Kljub elegantnemu videzu nove sodniške oprave je zaradi arhaičnega videza in pomena talarjev obstajal na Slovenskem med odvetništvom velik odpor do novih uradnih oblačil. Leta 1897 so na svojih stanovskih srečanjih serijsko sprejemali peticije proti uvedbi talarjev za odvetnike in ko je leta 1904 sprejeta uredba, ki je tudi za odvetnike talarje predpisovala kot (prostovoljno) oblačilo na sodiščih, so jih ti zavračali. Znameniti kranjski deželni glavar dr. Ivan Šušteršič se je uprl uradni noši z besedami: »Ponos odvetnika bodi, nastopati v priprosti meščanski noši, ki je izraz neodvisnosti odvetnika od birokratiških spon«, v zasebnem pismu drugega odvetnika pa lahko celo beremo: »S pravim ugledom stanu bi torej talar in baret naj ne imela nič opraviti ...«⁴⁰

³⁸ Nova uradna obleka za sodnike. V: *Primorec* 5, 31. avgust 1897, št. 18, str. 1.

³⁹ Nova uradna oprava sodnikov. V *Edinost* 22, 25. junij 1897, št. 75, str. 2.

⁴⁰ Čeferin, *Odvetništvo na Slovenskem* (Ljubljana 2016), str. 43.

parts of the sleeves were lined with black, purplish, ribbed silk stripes, 15 cm wide and 35 cm long. On the left front of the gown, near the front edge on the inside, was a 5 cm wide black cloth-lined band of the same edge as the talara: it has 5 buttonhole, which are interrupted on the right front by 5 black wool-covered buttons, 6 to 8 cm from the edge. On the left side, a vertical black croisé pocket was inserted at the back. The back was cut about 40 cm at the lower edge. The gown enveloped the body in dense folds and extended almost to the ankles. The formal attire was worn with a black silk cravat in the shape of a bow with rectangular ends, and a white shirt. The beret was made of black wool fabric, roundly cut and lightly pleated, with a stiff rim attached only at the lower end and protrudes freely at the top. It was 8 to 9 cm high, featuring a triangular notch on either side of the head. At the same time, a picture was published in the Official Gazette explaining in more detail the judicial talar and, in particular, the differences between the six types of talar that distinguished the various judicial instances.

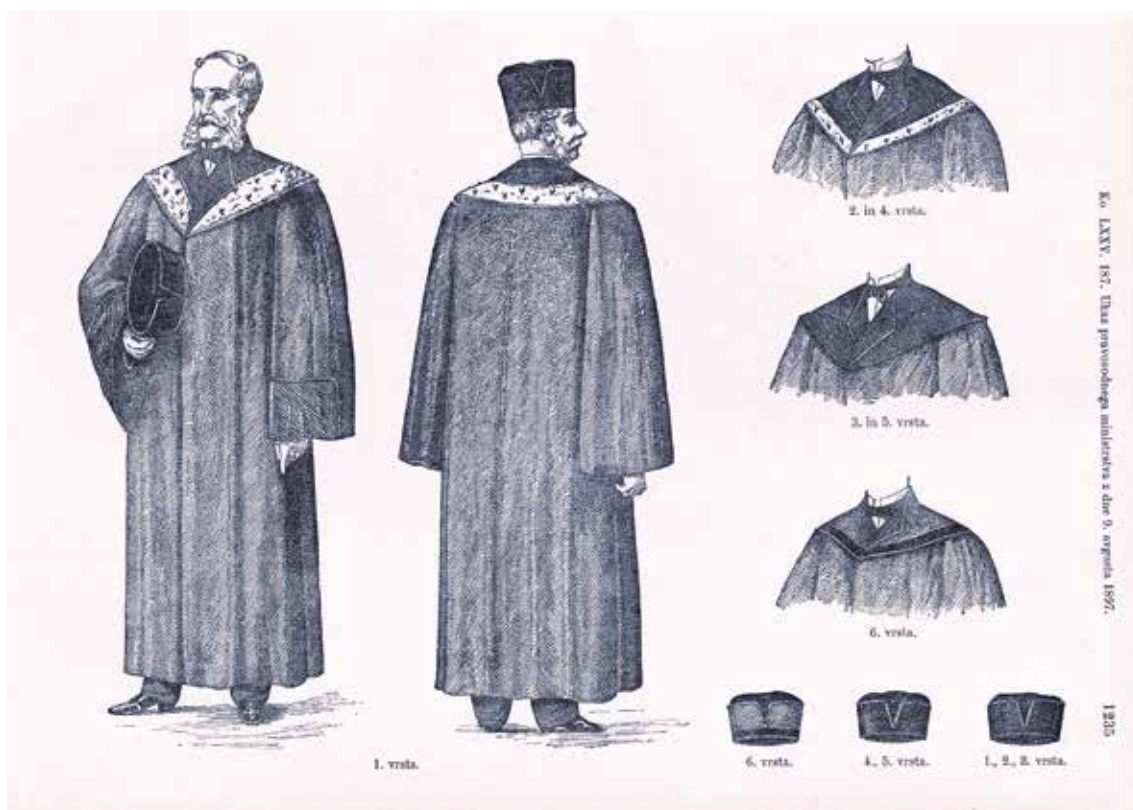
Despite the elegant appearance of the new judicial robes, there was great resistance among the Slovenian bar to the new official dress, due to the archaic appearance and significance of the talar. In 1897, petitions against the introduction of the talar for lawyers were repeatedly received at professional meetings. When, in 1904, a decree was adopted that made the talar a (voluntary) garment for lawyers in court, they refused to wear it. The famous regional governor of Carniola, Dr Ivan Šušteršič, opposed the official dress, stating: *“It should be a lawyer’s pride to appear in a simple bourgeois dress, which is an expression of the lawyer’s independence from bureaucratic shackles”*. In a private letter from another lawyer, it was noted: *“The talar and beret should have nothing to do with the true reputation of the state...”*⁴⁵

With the fall of the Habsburg monarchy, talars immediately disappeared from slovenian courts. During the era of the Kingdom of Yugoslavia, when new regulations on judicial robes were being adopted by many of the new Central and Eastern European countries (Czechoslovakia, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland), no decree or law was adopted in Kingdom of Yugoslavia to regulate the appearance of employees of the judiciary. In Socialist Yugoslavia, after the Second World War, however, no such steps were taken in this direction – largely because of the example set by the Soviet Union. Judicial robes thus returned to slovenian courts only in 1995, when they immediately became a powerful symbol of the new rule of law.

Today, judges’ robes still symbolise judicial impartiality. Although the appearance of the judicial robe has changed over time, the core of its symbolism has remained unchanged.⁴⁶ The black robe remains a symbol of the importance of judges and, at the same time, commits judges to conducting impartial proceeding.

⁴⁵ Čeferin, *Odvetništvo na Slovenskem* (Ljubljana 2016), p. 43.

⁴⁶ The role of judges’ robes is still relevant today, as demonstrated by the case of New Zealand, where in 2017 they decided that the “ancient” English robe was no longer suitable for them and they would design more modern robe for their judges to reflect a modern New Zealand.

Iz Ukaza pravosodnega ministrstva z 9. avgusta 1897 s katerim se uvaja obleka za sodniške uradnike. Državni zakonik za kraljevine in dežele zastopane v državnem zboru (Dunaj 1897). Vir: Centralna pravosodna knjižnica, Ljubljana.

Order of the Ministry of Justice of 9 August 1897 introducing a dress code for judicial officers. Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder (Wien 1897). Source: Centralna pravosodna knjižnica, Ljubljana.

S koncem habsburške monarhije so talarji zato takoj izginili z naših sodišč. V času jugoslovanske kraljevine, ko so nove pravilnike o sodniških togah sprejemale številne nove srednje in vzhodno evropske države (Češkoslovaška, Estonija, Latvija, Litva, Poljska), ni bil pri nas sprejet noben odlok ali zakon, ki bi določal videz zaposlenih v pravosodju. Socialistična Jugoslavija po drugi svetovni vojni pa že zaradi zgledov iz Sovjetske zveze ni naredila nobenih korakov v to smer. Sodniške toge so se tako vrstile na naša sodišča šele leta 1995, ko so takoj postale močan simbol nove pravne države.

V današnjem času so sodniške obleke spet simbol sodniške nepristranskosti. Ugotovimo lahko, da čeprav se je skozi zgodovino videz sodniških tog precej spreminjal, je jedro sodniške simbolike ostalo nespremenjeno.⁴¹ Črna toga še naprej predstavlja slovesnost sodniške funkcije in sočasno zavezuje sodnike k nepristranskemu sojenju.

⁴¹ Da je vloga sodniških tog aktualna še danes, dokazuje primer Nove Zelandije, kjer so se leta 2017 odločili, da »starodavne« angleške toge za njih niso več primerne in da za svoje sodnike oblikujejo moderne toge, ki bodo hkrati odraz moderne Nove Zelandije.

Maja Vavtar

ROBES IN THE COURTS OF INDEPENDENT SLOVENIA

The robe is the official dress of judges, prosecutors, lawyers and state attorneys. The form and manner of wearing the official dress – toga – is determined by laws and regulations.

In the 1993 Judges' Service Bill, the proposal and justification for the wearing of the official dress code were explained as follows:

“Parties to proceedings before the court are exercising their rights, and sometimes the most important issues of their lives are at stake. It is therefore appropriate and proper that the attitude of the court towards their issues should also be reflected outwardly, albeit in one (admittedly minor) aspect, through an emphasis on the dignity of the court. This is expressed through official dress.”

The Ministry of Justice determined the format of the toga. The first model was made at the Labod factory in Novo mesto, where the final design was drawn. Slovenian togas were modelled on French judicial robes of the same type, though slightly modified. The material selected for the official judges' dress was 100% wool fabric, specially treated to prevent creasing. The fabric for the first judges' togas was produced by Novotekstova Tkanina, while the first garments were sewn by seamstresses at the Zala factory in Idrija. Since 2024, judges' togas have been produced by the tailoring company Šmigoc from Ptuj, according to standardised cuts from the finest wool.

Although the Courts Act and the Judicial Service Act had already been adopted in April 1994, it was not until 1 March 1995 that judges actually started wearing the new clothes. In April 1995, lawyers and prosecutors joined them in their official dress, with their purple and grey togas. A special dress code for other court staff was also planned, but no decision was ever taken to introduce it.

The cut and fabric of the robes are uniform for all those involved in court proceedings, including judges, prosecutors, state attorneys and lawyers. They differ only in colour. Each toga also features a mark or epitoge and a badge, whose colour indicates the court instances, public prosecutor's office or state attorney's office.

The Rules of Court stipulate that judges are to wear a robe when conducting and participating in orders, main hearings, meetings of the Chamber, meetings of the Judicial Council and the Staff Councils, general sessions, swearing-in of jurors and notaries, and annual conferences of judges. Public prosecutors must wear the toga when performing their official duties, and at all

Maja Vavtar

TOGE NA SODIŠČIH V SAMOSTOJNI SLOVENIJI

Toga je službeno oblačilo sodnikov, tožilcev, odvetnikov in državnih odvetnikov. Obliko in način nošenja službenega oblačila – toge določajo zakoni in podzakonski predpisi.

V Predlogu za izdajo zakona o sodniški službi iz leta 1993 so predlagali in utemeljili nošenje službenega oblačila z besedami: *»Stranke v postopku pred sodiščem uveljavljajo svoje pravice, zanje gre za včasih tudi življenjsko najpomembnejša vprašanja, zato je primerno in ustrezno, da je takšen tudi odnos sodišča do njihovih vprašanj, ki se v enem (manjšem sicer) delu kaže tudi v zunanjem poudarku dostojanstva sodišča. In odraz tega je službeno oblačilo.«*

Za obliko tog so se odločili na Ministrstvu za pravosodje. Prvi vzorčni model toge so naredili v tovarni Labod v Novem mestu, kjer so tudi narisali končno podobo kroja. Slovenske toge so posneli po tovrstnih francoskih oblačilih, s tem da so jih nekoliko spremenili. Kot material za uradna sodniška oblačila je bila izbrana 100-odstotna volnena tkanina, ki je bila posebej obdelana proti mečkanju. Blago za prve sodniške toge je proizvedla Novotekstova Tkani-
na. Prva oblačila so sešile šivilje idrijske tovarne Zala. Od leta 2024 sodniške toge izdeluje podjetje Krojaštvo Šmigoc s Ptuja po standardnih krojih iz najtanjše volne.

Čeprav sta Zakon o sodiščih in Zakon o sodniški službi začela veljati aprila 1994, so sodniki dejansko začeli nova oblačila nositi šele 1. marca 1995. Z aprilom 1995 so se jim z uradnimi oblačili pridružili še odvetniki in tožilci s svojimi vijoličnimi in sivimi togami. Načrtovana so bila tudi posebna oblačila za ostalo sodno osebje, vendar do odločitve o njihovi uvedbi ni prišlo.

Kroj in blago sta enotna za vse, ki sodelujejo v sodnih postopkih, tako za sodnike, tožilce, državne odvetnike in odvetnike. Razlikujejo se le v barvi. Vse toge imajo tudi znamenje oziroma trak in priponko, ki z različno barvo določa pripadnost različnim instancam sodišč, državnega tožilstva in državnega odvetništva.

V Sodnem redu je zapisano, da sodnik nosi togo pri vodenju in sodelovanju na narokih, glavnih obravnavah, sejah senata, sejah sodnega sveta in personalnih svetov, na občni seji, ob prisegah sodnikov porotnikov in notarjev ter na letnih konferencah sodnikov. Državni tožilec nosi togo pri opravljanju službe državnega tožilca, vselej pa pri sodelovanju na narokih, glavnih obravnavah, sejah senata in razširjenem kolegiju Vrhovnega državnega tožilstva. Državni odvetnik nosi togo pri opravljanju nalog državnega odvetništva,

times when participating in orders, main hearings, meetings of the Senate and of the enlarged collegium of the Supreme State Prosecutor's Office. State attorneys must wear the toga when performing their official duties of the State Attorney's Office, and are required to wear it when attending main hearings and trials. Lawyers must wear the toga when representing parties at hearings, main hearings and the public sittings of the Chamber.

Although the Courts Act and the Judicial Service Act do not regulate the position and competences of the Constitutional Court, the Constitutional Court Act was adopted in 1994 as part of this legislative package. Article 20 of the Act, modelled on judicial legislation, states that a judge of the Constitutional Court is to wear a judicial gown, and that the type and manner of wearing the official dress is prescribed by the Constitutional Court in its Rules of Procedure. The Rules of Procedure provide that Constitutional Court judges must wear official dress when performing in public, and that the official attire is a gown, the design and colours of which are determined by the Constitutional Court itself.⁴⁷

The gown of the Constitutional Court judges was designed by renowned Slovenian costume designer Marija Kobi and has remained practically unchanged in the three decades since its introduction. All gowns are custom-made and bear the initials of the respective Constitutional Court judge. All gowns are identical for all judges, including that of the President of the Constitutional Court. The first set of Constitutional Court judges also wore berets; however, these were soon abandoned. As the Constitutional Court usually deliberates in closed sessions, where the wearing of the gown is not envisaged, judges rarely actually wear it in practice.⁴⁸

⁴⁷ *Poslovnik Ustavnega sodišča*. Official Gazette of the Republic of Slovenia (Uradni list RS), No. 86, 24 September 2007.

⁴⁸ *Toga ustavnih sodnikov na razstavi ob 30-letnici Zakona o sodiščih in Zakona o sodniški službi*. Ustavno sodišče RS. Retrieved 10 December 2024, <https://www.us-rs.si/toga-ustavnih-sodnikov-na-razstavi-ob-30-letnici-zakona-o-sodiscih-in-zakona-o-sodniski-sluzbi/>.

vselej pa pri udeležbi na glavnih obravnavah in narokih. Odvetnik nosi tego ob zastopanju strank na narokih, glavnih obravnavah in javnih sejah senata.

Zakon o sodiščih in Zakon o sodniški službi sicer ne urejata položaja in pristojnosti Ustavnega sodišča, vendar je bil leta 1994 v tem svežnju zakonodaje sprejet tudi Zakon o ustavnem sodišču. V njem je bilo določilo o togi ustavnih sodnikov predpisano prav po zgledu sodniške zakonodaje, in sicer v 20. členu, ki določa, da sodniku ustavnega sodišča pripada službeno oblačilo, to je sodniška toga, ter da vrste službenih oblačil in način nošenja predpiše ustavno sodišče s poslovníkom. Poslovnik Ustavnega sodišča ob tem določa še, da nosijo ustavni sodniki službena oblačila, kadar javno izvršujejo svojo funkcijo, in da je službeno oblačilo ogrinjalo, katerega obliko in barve določi Ustavno sodišče.⁴²

Togo ustavnih sodnikov je oblikovala priznana slovenska kostumografinja Marija Kobi, vsa tri desetletja od njene uvedbe ostaja praktično nespremenjena. Vse toge so izdelane po meri sodnikov in opremljene z inicialkami ustavnega sodnika. Vse toge so sicer enake, vključno s togo predsednika Ustavnega sodišča. Prva postava ustavnih sodnikov je imela tudi bareto, vendar so nošnjo le te kmalu opustili. Ustavno sodišče praviloma odloča na nejavnih sejah, za kar nošnja toge ni predvidena, zato ustavni sodniki svojo tego dejansko nadenejo precej redko.⁴³

Objava v časopisu
o uvedbi tog na
slovenskih sodiščih,
2. marec 1995. Vir: Delo

Newspaper article
about the
introduction of
judicial robes in
Slovenian courts,
2 March 1995.
Source: Delo

Sodniki, tožilci in odvetniki odeti po novem

LJUBLJANA, 1. marca – Od danes bo približno 550 slovenskih sodnikov na sodnih obravnavah odeto v nova delovna oblačila – črne sodniške toge. Imele bodo tudi oznake. Bela tehtnica pravice krasi lentu sodnikov okrajnih in okrožnih sodišč, rdeča sodnikov višjih, zlata pa vrhovnih sodišč. Vrhovni sodnik bo imel okrog vratu še zlato verigo. S 1. aprilom se bodo sodnikom pridružili tudi v sivo in vijoličasto oblečeni tožilci in odvetniki. Nova oblačila so sešile šivilje idrijske Zale, od koder bodo te dni po Sloveniji razposlali še zadnje plašče za 150 tožilcev in 700 odvetnikov. Za obliko tog so se odločili na ministrstvu za pravosodje, njihovo končno podobo pa so oblikovali v novomeškem Labodu. (J. B., foto: Blaž Samec)

⁴² Poslovnik Ustavnega sodišča. Uradni list RS, št. 86, 24. 9. 2007.

⁴³ Toga ustavnih sodnikov na razstavi ob 30-letnici Zakona o sodiščih in Zakona o sodniški službi. Ustavno sodišče RS, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://www.us-rs.si/toga-ustavnih-sodnikov-na-razstavi-ob-30-letnici-zakona-o-sodiscih-in-zakona-o-sodniski-sluzbi/>.

KATALOG

CATALOGUE

Briefly About the Exhibition FROM TOGA TO ROBE

To mark the 30th anniversary of the Courts Act and the Judicial Service Act, the Supreme Court of the Republic of Slovenia hosted a major international exhibition of judicial robes. By showcasing the most important insignia of our judiciary, the exhibition sought to illustrate how an understanding of the rich past can provide a better appreciation of the present.

On display at the Supreme Court from 24 October to 7 November 2024, the exhibition featured all the robes used in Slovenian courts and the official dress of the supreme court judges from 14 Supreme Courts of the European Union. Of particular interest were the robes of three international courts. Since the history of robes varies from country to country, each robe tells the story of its country of origin, which, because of its history, has prescribed the official dress as such. At the same time, each robe also carries the story of the judge who lent their attire for the exhibition.

From Idea to Implementation

We first invited all Slovenian legal professions who are obliged by law to wear official dress – the toga. The exhibition presented a colour palette of six Slovenian robes: black judicial togas with judicial insignia in white, red and gold; prosecutors' grey togas and state attorneys' green togas with their respective colour insignia; purple lawyers' togas and a special red-and-black gown for Constitutional Court judges.

Fourteen other Supreme Courts of the European Union (Austria, Croatia, Czech Republic, Estonia, France, Germany, Hungary, Ireland, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Netherlands, Poland, Slovakia) and three international courts (the Court of Justice of the European Union, the European Court of Human Rights and the International Criminal Court) responded to our invitation to participate in the exhibition.

While judicial attire was arriving from across Europe, the Central Judicial Library took on the task of preparing everything necessary for the exhibition: content, exhibition space and promotion of the event. We designed the picture and text panels, the display case and the mannequins. The exhibition was first visited by participants of the Supreme Court's Open Day, followed by visitors of the guided tours. In total, we conducted 17 guided tours of the exhibition, which were attended by more than 100 visitors. The exhibition also received coverage on radio, television and social media.

The exhibition was very well received by the courts who lent their robes, by the visitors who attended, and by the media that reported on this unique

Na kratko o razstavi OD TALARJA DO TOGE

Na Vrhovnem sodišču smo ob 30. obletnici Zakona o sodiščih in Zakona o sodniški službi pripravili veliko mednarodno razstavo sodniških tog. Z razstavo o sodniških togah smo nadaljevali predstavitev najpomembnejših insignij našega pravosodja, saj z razkrivanjem bogate preteklosti omogočamo boljše razumevanje sedanjosti.

Na razstavi, ki je bila na ogled v prostorih Vrhovnega sodišča od 24. oktobra do 7. novembra 2024, so lahko obiskovalci videli vse toge, ki se uporabljajo na slovenskih sodiščih in službena oblačila vrhovnih sodnikov iz štirinajstih vrhovnih sodišč Evropske unije. Posebna zanimivost so bile toge treh mednarodnih sodišč. Zgodovina nošenja tog je od države do države različna, zato vsaka toga predstavlja najprej zgodbo države, ki je zaradi svoje zgodovine predpisala službeno oblačilo kot tako, ob tem pa ne smemo pozabiti, da vsaka toga nosi še zgodbo sodnika, ki je svojo togo posodil za razstavo.

Od ideje do izvedbe

K sodelovanju smo najprej povabili vse slovenske pravne deležnike, ki so po zakonu obvezni nositi službeno oblačilo togo. Na ogled smo postavili barvno paleto šestih slovenskih tog: sodniške črne toge s sodniškimi znamenji v beli, rdeči in zlati barvi; državnotožilske sive toge in zelene državnoodvetniške toge s pripadajočimi barvnimi znamenji; vijolične odvetniške toge ter prav posebne rdeče-črne toge ustavnih sodnikov.

Na naše povabilo k sodelovanju na razstavi se je odzvalo še 14 vrhovnih sodišč Evropske unije (Avstrija, Češka, Estonija, Francija, Hrvaška, Irska, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Slovaška) ter tri mednarodna sodišča: Sodišče Evropske unije, Evropsko sodišče za človekove pravice in Mednarodno kazensko sodišče.

Medtem ko so prihajale toge s cele Evrope, smo v Centralni pravosodni knjižnici pripravljali vse potrebno za razstavo: vsebino, razstavni prostor in promocijo dogodka. Pripravili smo slikovne in besedilne panoje, vitrino in lutke. Razstavo so si prvi ogledali udeleženci dneva odprtih vrat Vrhovnega sodišča, sledili pa so obiskovalci vodenih ogledov. Izvedli smo 17 vodenj po razstavi, ki se jih je udeležilo več kot sto obiskovalcev. O razstavi so poročali na radiu in televiziji ter družbenih omrežjih, prav tako smo o razstavi javnost seznanjali tudi na družbenih omrežjih.

Razstavo so zelo dobro sprejela tako sodišča, ki so posodila svoje toge, obiskovalci, ki so si ogledali razstavo, in mediji, ki so poročali o tej edinstveni

topic – the dress culture in the courts. The most important legacy of the exhibition is the present catalogue.

The Habit of a Judge

Since its beginnings, humanity has created a culture of dress. Clothing expresses cultural, social and political values. Official dress or uniform is not a reflection of an individual's personal style, but a marker of profession and responsibility in society. Such attire follows prescribed cuts and colours, and should reflect professionalism and prestige, perhaps even authority.

The judicial robe is the official dress of judges, which varies according to the instance of the court and the various positions within each court. However, the robe is not merely official clothing, it is a symbol that represents the dignity of the judicial process and creates a sense of structure and order during trials and hearings. The uniform appearance of the attire ensures the impartial appearance of the judge and distinguishes them from other participants in the courtroom.

Like all clothing, official dress has changed over time according to social and societal conditions, as well as following fashion trends. The dress culture of the judges is rich and varied, with its roots in both ecclesiastical vestments and royal cloaks. Judges' dress has always been distinguished according to the status of the judge and the type of court, and this has also depended on the legal traditions of each country.

Historical records also emphasise the symbolic significance of the judicial dress, e.g. the headdress represents courage and determination, the black cape denotes wisdom and dignity, and the wide sleeves signify the accessibility of the judge. The wig and the lace jabot were symbols of authority and status.

Judicial robes were originally made from rare and luxurious fabrics – velvet, silk, taffeta – and decorated with ermine fur, embroidery and other embellishments. The colours varied according to the tastes of the ruling elite, with scarlet, burgundy, royal purple, Paris blue and black being especially prominent.

Many of the historical elements that have always made up judicial attire remain present today. Some have survived in their original form, but most have been modified and adapted according to fashion trends. The most important elements of a judge's dress are the jabot, collar, scarf, stole, lapel, cuff, belt, epitoga, rosette, gloves, jewellery, wig and headdress.

Neck accessories were never a formal part of judicial dress, but were part of the fashion of the time: the Tudor ruffled collar was eventually replaced by white double bands, lace or pleated jabot collars, or decorative collars.

temi – oblačilni kulturi na sodiščih. S pričujočim katalogom želimo ohraniti pomemben vir informacij o razstavi na enem mestu.

Kultura sodniških oblačil

Človeštvo že od svojega nastanka ustvarja kulturo oblačenja. Obleka simbolizira kulturne, družbene in politične vrednote. Službeno oblačilo ali uniforma ni odraz oblačilne kulture posameznika, temveč označuje poklic in odgovornost posameznika v družbi. Tako oblačilo ima predpisane kroje in barve, odražati mora profesionalnost in ugled, morda celo avtoriteto.

Sodniška toga je službeno oblačilo sodnikov, ki se razlikuje po različnih instancah sodišč in glede na različne položaje znotraj posameznega sodišča. Vendar pa toga ni le službeno oblačilo, temveč je simbol, ki predstavlja dostojanstvo sodnega postopka ter ustvarja občutek strukture in reda med sojenji in obravnavami. Enotni izgled tog zagotavlja nepristranski videz sodnika in ga loči od drugih deležnikov v sodni dvorani.

Kot vsa oblačila so se tudi službena oblačila skozi čas spreminjala glede na socialne in družbene razmere, prav tako pa so sledila tudi modnim trendom. Oblačilna kultura sodnikov je dokaj bogata in raznolika, svoje korenine ima tako v cerkvenih oblačilih kot v kraljevih ogrinjalih. Sodniške obleke so se vedno razlikovale glede na status sodnika in vrsto sodišča, to pa tudi v odvisnosti od tradicije posamezne države.

Nemalo zgodovinskih zapisov poudarja tudi simbolični pomen sodniške obleke, npr. pokrivalo predstavlja pogum in odločnost, črno ogrinjalo označuje modrost in dostojanstvo, široki rokavi pomenijo dostopnost sodnika itd. Lasulja in čipkasti žabo sta predstavljala simbol avtoritete in bila statusni simbol.

Sodniška oblačila so bila sprva izdelana iz redkih in dragih tkanin, od žameta, svile, tafta itd., okrašena s hermelinovim krznom, dekorirana z vezeninami in drugimi dodatki. Barve so variirale glede na okus vladajoče elite, prevladovala so škrlatna, bordo, kraljevsko vijolična, pariško modra in črna barva.

Še danes so živi številni historični elementi, ki so od nekdaj sestavljali sodniško obleko. Nekateri so se ohranili v prvotni obliki, večina pa se jih je spremenila in prilagodila glede na modne smernice. Najpomembnejši elementi sodniške obleke so žabo, ovratnik, šal, štola, rever, manšeta, pas, epitoga, roketa, rokavice, nakit, lasulja in pokrivalo.

Dodatki, ki se nosijo okoli vratu, nikoli niso bili formalni del sodniškega oblačila, ampak so bili del takratne mode: tudorski ovratnik z naborki so sčasoma zamenjali z belimi dvojnimi trakovi, čipkastimi ali plisiranimi žaboji, ali z dekorativnimi ovratniki.

Lasulje tudi niso bile del sodniške oprave, ampak so bile le del mode poznega 17. stoletja. Sprva so bile črne barve in večja, kot je bila lasulja, višji položaj

Razstava *Od talarja do toge* v prostorih Vrhovnega sodišča
od 24. oktobra do 7. novembra 2024

Exhibition *From Toga to Robe* at the Supreme Court
from 24 October to 7 November 2024

Dan odprtih vrat Vrhovnega sodišča RS, 24. oktober 2024

Open Day at the Supreme Court, 24 October 2024

Wigs were also not originally part of judges' attire, but were only part of the fashion of the late 17th century. Initially, they were black, and the bigger the wig was, the higher status the judge held. Later, wigs were grey and white, and shorter. Over time, the wig became a symbol of the legal profession.

Judges have worn gloves since at least the 14th century, though in later centuries they carried them in their hands, and only at ceremonial events such as the opening of the judicial year. The white gloves were symbolised an uncorrupted judge, and in some societies white gloves were also given to the accused if they were found not guilty. Headgear also has its symbolism. In the English legal system, for example, a black headdress was worn when a death sentence was passed, while in Central Europe the headdress symbolised the temporary nature of the judicial office.

Every country has its own history, its own legal history and, not least, the history of their judicial robes. Today's robes thus reflect the traditions of each country and include elements that reflect its national identity. The robes of the Supreme Courts of the European Union and international courts on display are similar in cut, colour and accessories. Yet the exhibition was remarkably colourful, with diverse textiles adding softness, and the use of furs and jewellery adding a sense of luxury.

Countries with long legal histories and a supreme court that has been around for centuries also tend to have a long tradition of court robes, often featuring richly decorated robes with berets and fur. Younger countries, by contrast, have followed fashion trends that tend to simplify both materials and cuts, and have introduced elements that mark their national identity, such as the national coat of arms or textile and colour elements.

While the overall appearance of judicial robes is unlikely to change significantly in the future, courts will certainly follow the trend towards economic and environmentally responsible production.

je imel tisti, ki jo je nosil. Kasneje so bile lasulje sive in bele ter krajše. Skozi čas je lasulja postala simbol pravnega poklica.

Rokavice so sodniki nosili vsaj že v 14. stoletju, kasneje pa so jih imeli le v rokah in še to le na ceremonialnih dogodkih, kot je otvoritev sodnega leta. Bele rokavice naj bi simbolizirale nepokvarjenega sodnika, v nekaterih družbah pa so bele rokavice dali tudi obdolžencu, če je bil spoznan za nedolžnega.

Tudi pokrivala imajo svojo simboliko. V angleškem pravnem sistemu so na primer nosili črno pokrivalo, ko so izrekli smrtno kazen, v osrednji Evropi pa je pokrivalo simboliziralo začasnost sodniške funkcije.

Vsaka država ima svojo zgodovino, svojo pravno zgodovino in ne nazadnje zgodovino sodnih oblačil. Današnje sodniške toge tako odražajo tradicijo posamezne države in vključujejo elemente, ki odražajo njeno nacionalno identiteto.

Razstavljene toge vrhovnih sodišč Evropske unije in mednarodnih sodišč so si podobne po kroju, barvi in dodatkih. A vendar je bila celotna razstava zelo pisana, različni tekstilni materiali so dodali k razstavi mehkobo, krzno in nakit pa k razkošnosti.

Države, ki imajo dolgo pravno zgodovino in najvišjo sodno instanco že stoletja, imajo tudi dolgo tradicijo sodnih oblačil, zato so njihova oblačila bogato okrašene toge z baretami in krznenimi dodatki. Mlajše države so sledile modnim trendom, ki poenostavljajo tako materiale kot kroje, vpeljali pa so elemente, ki označujejo njihovo nacionalno identiteto, na primer državni grb ali tekstilne in barvne elemente.

Sam videz tog se v prihodnje verjetno ne bo bistveno spreminjal, bodo pa sodišča zagotovo sledila trendom ekonomične in ekološke izdelave.

Toge evropskih
vrhovnih sodišč

Robes of European
Supreme Courts

AVSTRIJA / AUSTRIA

Vrhovno sodišče Republike Avstrije

OBERSTEN GERICHTSHOF DER REPUBLIK ÖSTERREICH

Avstrijski vrhovni urad (*Oberste Justizstelle*) je bil ustanovljen že leta 1749, od leta 1848 do 1918 se je imenoval Vrhovno pravosodno in kasacijsko sodišče (*Oberster Gerichts- und Kassationshof*), pod današnjim nazivom Vrhovno sodišče pa deluje od leta 1919 dalje. Sedež ima v osrednji sodni palači na Dunaju.

Današnje oblačilo avstrijskih vrhovnih sodnikov določa odlok zveznega ministrstva za pravosodje z dne 9. maja 1962 o naravi, nošenju in trajanju uradne obleke sodnikov; z zadnjo spremembo iz leta 2001 natančno določa podrobnosti sodniške toge in barete. Prvi odlok o kroju in barvi sodniške toge je bil objavljen že v Državnem zakoniku za kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru, 21. avgusta 1897.⁴⁴ Trenutno veljavni odlok se razlikuje le v nekaj podrobnostih.

⁴⁴ Ukaz, s katerim se uvaja za sodniške in državnopravdniške uradnike in pa za strokovnjaške sodnike lajke uradna obleka, oziroma se ureja za pravosodne uradnike nošnja uniforma. Državni zakonik za kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane, št. 75, ukaz št. 187, 21. 8. 1897.

Supreme Court of the Republic of Austria

OBERSTEN GERICHTSHOF DER REPUBLIK ÖSTERREICH

The Austrian Supreme Court (*Oberste Justizstelle*) was founded in 1749. From 1848 to 1918 it was known as the Supreme Court of Justice and Cassation (*Oberster Gerichts- und Kassationshof*). It has been operating under its current name of Supreme Court since 1919. The Court has its seat in the Central Palace of Justice in Vienna.

The present robe of Austrian Supreme Court judges is determined by a decree of the Federal Ministry of Justice dated 9 May 1962, which governs the nature, wearing and duration of the official dress of judges; with the latest amendment in 2001, it specifies the details of the judges' robe and beret. The first decree on the cut and colour of the judicial robe was published much earlier, in the National Code for the Kingdoms and Provinces Represented in the National Assembly, on 21 August 1897.⁴⁹ The current decree differs only in a few details.

⁴⁹ Verordnung des Justizministeriums vom 9. August 1897, womit für richterliche und staatsanwaltschaftliche Beamte, sowie für die sachmännischen Laienrichter ein Amtskleid eingeführt, beziehungsweise für die Justizbeamten das Tragen der Uniform geregelt wird. Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder. No. 75, Oeder No. 187, 21. August 1897.

Ovratnik
iz hermelinovega krzna
The ermine collar

Črna svilena manšeta
z vijolično žametno obrobo
Black silk cuffs
and purple velvet trim

Opomba

Pri nas razstavljeno togo je nazadnje nosila dr. Elisabeth Lovrek (predsednica avstrijskega vrhovnega sodišča med letoma 2018 in 2023), pred njo pa še dr. Irmgard Griss (med letoma 2007 in 2011). 15 cm širok hermelinski okras izhaja iz toge bivšega predsednika dr. Johanna Rzeszuta, ki je bil predsednik Vrhovnega sodišča med letoma 2003 in 2006.

Note

The robe exhibited here was last worn by Dr Elisabeth Lovrek (president of the Austrian Supreme Court from 2018 to 2023), and before her by Dr Irmgard Griss (from 2007 to 2011). The 15 cm wide ermine trim originates from the robe of former President Dr Johann Rzeszut, who served as President of the Supreme Court from 2003 to 2006.

Opis službene obleke predsednika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga ali talar in bareta.⁴⁵

Toga je narejena iz volnene tkanine črne kaviar barve. Vijolični žamet in črna svila se uporabljata za dekoracijo oziroma za razlikovanje med različnimi sodišči.

Sestavljena je iz dolge široke toge in krznenega ovratnika.

Sega do gležnjev in ima skrito zapenjanje. Celotna toga ima enostranske pošite gube in žep na levi strani.

Rokavi so zvonasti, zaključeni s črno svileni manšeto in žametno vijolično obrobo.

Ležeči ovratnik je iz vijoličnega žameta in hermelinovega krzna.

Bareta je sestavljena iz okroglo krojenega in rahlo zavihanega naglavnega dela iz črnega blaga s trdim robom iz vijoličnega žameta, ki je pritrjen le na spodnji del, na vrhu pa prosto štrli in ima na obeh straneh trikoten zarez.

⁴⁵ *Verordnung des Bundesministeriums für Justiz vom 9. Mai 1962 über die Beschaffenheit, das Tragen und die Tragdauer des Amtskleides der Richter.* Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich, Nr. 133, 9. 5. 1962.

Description of the official dress of the president of the supreme court

The official dress is a robe or *talar* and a beret.⁵⁰

The robe is made of black wool fabric. Purple velvet and black silk are used for decoration and to distinguish the different courts.

The robe consists of a long, wide robe with a fur collar.

The robe reaches the ankles and has concealed buttoning. The entire robe has single-sided stitched pleats and a pocket on the left side.

The sleeves are bell-shaped, finished with black silk cuffs and purple velvet trim.

The flat collar is made of purple velvet and ermine fur.

The beret consists of a round-cut, slightly curled headdress of black fabric with a stiff purple velvet edge, attached to the lower part only, which protrudes freely at the top. It features a triangular notch on both sides.

⁵⁰ *Verordnung des Bundesministeriums für Justiz vom 9. Mai 1962 über die Beschaffenheit, das Tragen und die Tragdauer des Amtskleides der Richter.* Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich, No. 133, 9 May 1962.

ČEŠKA / CZECHIA

Vrhovno sodišče Češke Republike NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY

Zgodovina vrhovnega sodišča v Českoslovaški se je začela z ustanovitvijo samostojne države leta 1918. Vrhovno sodišče je imelo sprva sedež v Pragi, a je bilo kmalu zatem prestavljeno v Brno. Naslednja pomembna sprememba je prišla z razpadom Českoslovaške zvezne republike leta 1993. Sistem zveznih in republiških oblasti je bil razveljavljen, prejšnje pristojnosti, ki so pripadale vrhovnemu sodišču Českoslovaške zvezne republike, pa so bile prenesene na vrhovno sodišče Češke republike s 1. januarjem 1993.

Prva vladna uredba o službenih oblačilih na čeških sodiščih sega v leto 1927,⁴⁶ s katero so nadomestili avstrijski pravilnik iz leta 1897. Zadnja sprememba pravilnika, ki določa videz sodniške toge, je iz leta 2017.⁴⁷

⁴⁶ *Sb. Vládní nařízení č. 25/1927 Sb., kterým se určuje, při kterých příležitostech jsou soudci povinni nositi úřední oděv a jímž se vydávají bližší předpisy o jeho úpravě.* ASPI, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/4358/1/2/vladni-narizeni-c-25-1927-sb-kterym-se-urcuje-pri-kterych-prilezitostech-jsou-soudci-povinni-nositi-uredni-odev-a-jimz-se-vydavaji-blizsi-predpisy-o-jeho-uprave/vladni-narizeni-c-25-1927-sb-kterym-se-urcuje-pri-kterych-prilezitostech-jsou-soudci-povinni-nositi-uredni-odev-a-jimz-se-vydavaji-blizsi-predpisy-o-jeho-uprave>.

⁴⁷ *Směrnice č. 3/2017, Kancelářský a spisový řád Nejvyššího správního soudu.* Nejvyšší soud České, pridobljeno 9. 12. 2024, https://www.nssoud.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty/organizacni-dokumenty/ksr_01_06_2021.pdf.

Supreme Court of the Czech Republic NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY

The history of the Supreme Court in Czechoslovakia began with the establishment of the independent state in 1918. The Supreme Court was initially based in Prague, but shortly afterwards moved to Brno. The next major change came with the dissolution of the Czechoslovak Federal Republic in 1993. The system of federal and republican authorities was abolished and the former competences of the Supreme Court of the Czechoslovak Federal Republic were transferred to the Supreme Court of the Czech Republic on 1 January 1993.

The first government decree on official dress in Czech courts dates back to 1927,⁵¹ replacing the Austrian regulation of 1897. The most recent amendment to the regulation, which specifies the appearance of the judicial robe, dates from 2017.⁵²

⁵¹ *Sb. Vládní nařízení č. 25/1927 Sb., kterým se určuje, při kterých příležitostech jsou soudci povinni nositi úřední oděv a jímž se vydávají bližší předpisy o jeho úpravě.* ASPI. Retrieved 10 December 2024, <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/4358/1/2/vladni-narizeni-c-25-1927-sb-kterym-se-urcuje-pri-kterych-prilezitostech-jsou-soudci-povinni-nositi-uredni-odev-a-jimz-se-vydavaji-blizsi-predpisy-o-jeho-uprave/vladni-narizeni-c-25-1927-sb-kterym-se-urcuje-pri-kterych-prilezitostech-jsou-soudci-povinni-nositi-uredni-odev-a-jimz-se-vydavaji-blizsi-predpisy-o-jeho-uprave>.

⁵² *Směrnice č. 3/2017, Kancelářský a spisový řád Nejvyššího správního soudu.* Nejvyšší soud České. Retrieved 9 December 2024, https://www.nssoud.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty/organizacni-dokumenty/ksr_01_06_2021.pdf.

Dvojni stoječi ovratnik
Double standing collar

Obroba iz modrega satena
Blue satin trim

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga ali talar.⁴⁸

Toga je narejena iz lahke tkanine črne barve. Modri saten se uporablja za dekoracijo oziroma za razlikovanje med različnimi sodišči.

Sestavljena je iz dolge široke toge in modrega žaboja.

Sega do gležnjev in ima skrito zapenjanje.

Raglani rokavi so zaključeni z ozko obrobo iz modrega satena.

Toga ima dvojni stoječi ovratnik; notranji iz modrega satena je snemljiv.

Žabo je prav tako snemljiv in iz modrega satena.

⁴⁸ V poslovníku českého vrhovného soudu je zapisano, da je „Sodniška obleka na voljo v štirih velikostih, ki izhajajo iz nacionalne statistike na podlagi povprečnih števil.“

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress is a gown or *talar*.⁵³

The gown is made of lightweight black fabric. Blue satin is used for decoration and to distinguish between the different courts.

The gown consists of a long, loose gown and a blue jabot.

The gown reaches to the ankles and has a concealed fastening.

The raglan sleeves are finished with a narrow cuff of blue satin.

The gown has a double standing collar; the inner collar in blue satin is detachable. The jabot is also detachable and made of blue satin.

⁵³ The rules of procedure of the Czech Supreme Court state that “The judicial robes are available in four sizes, which are derived from national statistics based on average figures.”

ESTONIJA / ESTONIA

Vrhovno sodišče Republike Estonije RIIGIKOHUS

Estonska ustavodajna skupščina je 21. oktobra 1919 s prvo estonsko ustavo in zakonom o vrhovnem sodišču ustanovila estonsko vrhovno sodišče kot kassacijsko sodišče. Po koncu sovjetske nadoblasti se je Estonija osamosvojila leta 1992 in s četrto estonsko ustavo je bila ustvarjena pravna podlaga za ponovno ustanovitev vrhovnega sodišča.

Sedež vrhovnega sodišča je v mestu Tartu.

Na sodiščih Republike Estonije so sodniške obleke uvedli že leta 1935, vendar po drugi svetovni vojni v sovjetskem pravosodnem sistemu niso imele mesta. Ponovno so jih uvedli leta 1993.

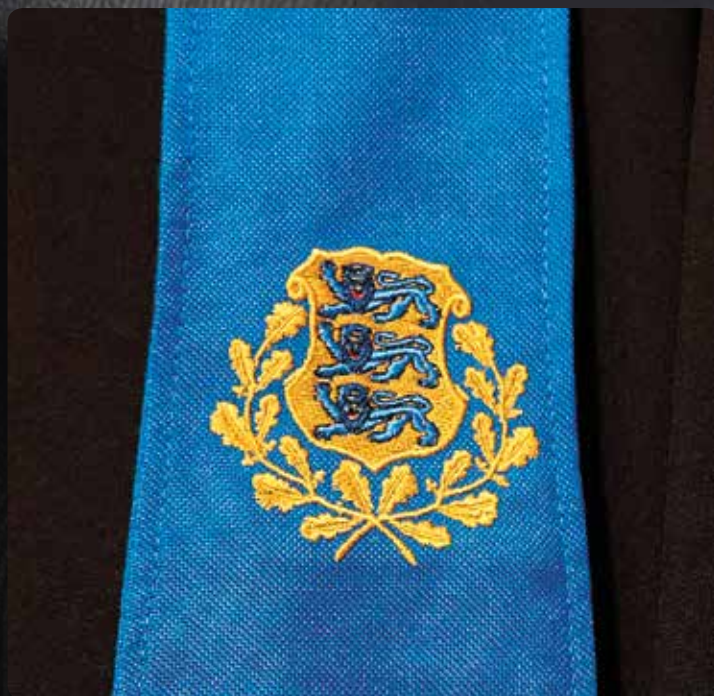
Supreme Court of Estonia RIIGIKOHUS

On 21 October 1919, the Estonian Constituent Assembly established the Estonian Supreme Court as a court of cassation, with the first Estonian Constitution and Supreme Court Act. Following the end of Soviet rule, Estonia gained independence in 1992, and the Fourth Estonian Constitution created the legal basis for the re-establishment of the Supreme Court.

The seat of the Supreme Court is in Tartu.

Judicial robes were introduced in the courts of the Republic of Estonia as early as 1935, but, following the Second World War, had no place in the Soviet judicial system. They were reintroduced in 1993.

Všit državni grb
National coat
of arms

Nabran ramenski del
s pošitimi gubami
Fine pleats

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga ali talar.⁴⁹

Toga je narejena iz volnene tkanine črne barve.

Sestavljena je iz dolge široke toge, belega žaboja in traku.

Sega do gležnjev in ima dvojno zapenjanje. Na zunanji strani je 13 gumbov, od katerih so zgornji trije gumbi za zapenjanje, ostali pa so okrasni gumbi. Gumbi segajo do polovice toge.

Od naprsnika navzdol ima toga enostranske pošite gube in žep na levi strani. Rokavi so zvonasti, zaključeni z manšeto in okrasnimi gumbi. Ramenski del je nabran s pošitimi gubami.

Toga ima srajčni ovratnik.

Plisiran žabo je bele barve in se zapenja pod ovratnikom z dvema gumboma.

Del toge je tudi trak modre barve, zaključen z zlatimi resicami in všitim državnim grbom. Grb Estonije je zlat ščit, na katerem so v sredini tri vitki modri levi, in hrastove veje ob strani. Trak je pritrjen na zgornji del obleke z ježkom, na sredini ramena je rozeta.

⁴⁹ *Kohtuniku ja kohtukordniku ametiriietuse kirjeldus ning kohtukordniku ametiriietuse kandmise kord*, Riigi Teataja Lisa 2009, 65, 964, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13211263>.

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress is a robe or *talar*.⁵⁴

The robe is made of black wool fabric.

The robe consists of a long, wide robe, a white jabot and an *epitoge*.

The robe reaches the ankles and has a double fastening. There are 13 buttons on the front, of which the top three are fastening buttons and the rest are decorative buttons. The buttons extend halfway down the robe.

From the chest downwards, the robe has single-sided pleats and a pocket on the left side.

The sleeves are bell-shaped, finished with a cuff and decorative buttons. The shoulders are ruffled with sewn pleats.

The robe has a shirt-style collar.

The pleated jabot is white and fastens under the collar with two buttons.

The robe also features a blue *epitoge* trimmed with gold fringe and the national coat of arms sewn in. The coat of arms of Estonia is a gold shield bearing three slender blue lions in the centre and oak branches at the side. The *epitoge* is attached to the upper part of the dress by a Velcro strap, with a rosette positioned in the centre of the shoulder.

⁵⁴ *Kohtuniku ja kohtukordniku ametiriietuse kirjeldus ning kohtukordniku ametiriietuse kandmise kord*, Riigi Teataja Lisa 2009, 65, 964. Retrieved 9 December 2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13211263>.

FRANCIJA / FRANCE

Kasacijsko sodišče Francoske republike COUR DE CASSATION

Kasacijsko sodišče je najvišje sodišče v francoskem pravosodju, ustanovljeno je bilo že leta 1791 kot Kasacijski tribunal, leta 1804 pa so spremenili ime v Kasacijsko sodišče. Sedež sodišča je v sodni palači na Île de la Cité v Parizu.

Francoska sodniška toga je dediščina večstoletne zgodovine.⁵⁰ Rdeča in črna barva toge, ki se uporablja na kasacijskem sodišču, spominjata na dvojno dediščino, ki je povezana s tema barvama: na eni strani rdeča kot simbol kraljeve oblasti, na drugi strani črna, ki predstavlja enakopravnost.⁵¹

⁵⁰ *Décret du 2 nivôse an XI, n. 2222, Arrête qui règle le Costume des Membres des Tribunaux, des Gens de loi et des Avoués.* Bulletin des lois de la République française, 1802.

⁵¹ *La robe des magistrats.* Cour de cassation, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://www.courdecassation.fr/toutes-les-actualites/2022/07/25/la-robe-des-magistrats-heritage-et-symbolique>.

Court of Cassation COUR DE CASSATION

The Court of Cassation is the highest court in the French justice system. It was founded in 1791 as the Tribunal de Cassation, and renamed the Court of Cassation in 1804. The Court is located in the Palais de Justice on the Île de la Cité in Paris.

The French judicial attire is a legacy of centuries of history.⁵⁵ The red and black colours of the robe worn in the Court of Cassation recall the dual heritage associated with these colours: red as a symbol of royal power, and black representing equality.⁵⁶

⁵⁵ *Décret du 2 nivôse an XI, n. 2222, Arrête qui règle le Costume des Membres des Tribunaux, des Gens de loi et des Avoués.* Bulletin des lois de la République française, 1802.

⁵⁶ *La robe des magistrats.* Cour de cassation. Retrieved 9 December 2024, <https://www.courdecassation.fr/toutes-les-actualites/2022/07/25/la-robe-des-magistrats-heritage-et-symbolique>.

Rdeča epitoga
z rozeto
Red epitoge
with a rosette

Zaključek epitoge
s krzneni belo obrobo
Ends trimmed
with white fur

Opomba

Razstavljeno togo je nosil sodnik André Potocki (med letoma 2005 in 2011).

Note

The robe on display was worn by Judge André Potocki (between 2005 and 2011).

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga ali *robe*.⁵²

Toga je narejena iz lahke tkanine rdeče in črne barve.

Sestavljena je iz dolge široke toge in traku.

Sega do gležnjev in se zapenja z drobnimi gumbi. Gumbi segajo do dna toge, na vsaki strani gumbov je črn satenast preklop. Ramenski del in hrbtni del sta nabrana v drobne gube.

Rokavi so zvonasti, zelo široki ter zaključeni s črnimi svilenimi manšetami in okrasnimi gumbi.

Toga ima stoječi ovratnik.

Del toge je tudi trak rdeče barve ali *epitoga*, ki se nosi na levem ramenu. Trak je na obeh koncih zaključen s krzneno belo obrobo. Trak je pritrjen na zgornji del toge z ježkom, na sredini ramena je rozeta.

Črno žametno pokrivalo ali *mortier* ima dve zlati pletenici. Barete se ne nosijo več, ampak jo sodniki držijo v roki med slovesnimi avdiencami.

Bele rokavice se nosijo samo na slovesnih avdiencah.

⁵² *Les costumes d'audience*. La cour d'appel, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://www.cours-appel.justice.fr/sites/default/files/2022-09/Les%20costumes%20d%27audiences.pdf> in *Code de l'organisation judiciaire*. Legifrance, pridobljeno 9. 12. 2024, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071164/1997-04-25/.

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress is robe.⁵⁷

The robe is made of lightweight red and black fabric.

The robe consists of a long wide robe and an *epitoge*.

The robe reaches the ankles and fastens with tiny buttons extending to the bottom of the robe. There is a black satin overlay on each side of the buttons. The shoulders and the back are pleated in fine pleats.

The sleeves are bell-shaped, very wide and finished with black silk cuffs and decorative buttons.

The robe features a stand-up collar.

The robe also includes a red *epitoge* worn on the left shoulder. It is trimmed at both ends with white fur and is attached to the upper part of the robe by a Velcro strap, with a rosette in the middle of the shoulder.

The black velvet cap or *mortier* has two gold braids. Although it is no longer worn on the head, it is held in the hand by the judges during ceremonial audiences.

White gloves are worn only during formal proceedings.

⁵⁷ *Les costumes d'audience*. La cour d'appel. Retrieved 9 December 2024, <https://www.cours-appel.justice.fr/sites/default/files/2022-09/Les%20costumes%20d%27audiences.pdf> in *Code de l'organisation judiciaire*. Legifrance. Retrieved 9 December 2024, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071164/1997-04-25/.

HRVAŠKA / CROATIA

Vrhovno sodišče Republike Hrvaške VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Hrvaško sodstvo ima bogato in zapleteno zgodovino, o elementih vrhovnega sodstva lahko govorimo od leta 1862 dalje, ko je bilo ustanovljeno posebno vrhovno sodišče za Hrvaško, Slavonijo in Dalmacijo, imenovano Stol sedmorice.⁵³

Z neodvisnostjo Hrvaške leta 1991 se je vrhovno sodišče preimenovalo v Vrhovno sodišče Republike Hrvaške, s sedežem v sodni palači v Zagrebu.

Leta 2003 je bil sprejet Pravilnik⁵⁴ o sodniški obleki, že naslednje leto pa so bili hrvaški sodniki odeti v črne toge.

⁵³ Sessa, D. Vrhovno sodišče Republike Hrvaške nekoč in danes, v: *Sto let vrhovnega sodstva na Slovenskem*, (Ljubljana, 2020), str. 52.

⁵⁴ *Pravilnik o sudačkoj odori*. Narodne novine, br. 179, 6. 11. 2003.

Supreme Court of the Republic of Croatia VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

The Croatian judiciary has a rich and complex history, with elements of a supreme judiciary dating back to 1862, when a special supreme court for Croatia, Slavonia and Dalmatia was established, known as the “Table of Seven”.⁵⁸

Following Croatia’ gaining independence in 1991, the highest court was renamed the Supreme Court of the Republic of Croatia, with its seat in the Palace of Justice in Zagreb.

In 2003, the Rules⁵⁹ on judicial dress were adopted, and the following year Croatian judges were already wearing black robes.

⁵⁸ Sessa, D. Vrhovno sodišče Republike Hrvaške nekoč in danes. In: *Sto let vrhovnega sodstva na Slovenskem* (Ljubljana, 2020), p. 52.

⁵⁹ *Pravilnik o sudačkoj odori*. Narodne novine, No. 179, 6 November 2003.

Plisiran žabo
z metuljčkom
iz zlatega satena
Pleated jabot
with bow tie
made of gold
satin

Okrasne pletenice
Decorative braids

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga ali *ogrtač*.

Toga je narejena iz lahke tkanine črne barve. Zlati saten se uporablja za dekoracijo oziroma za razlikovanje med različnimi sodišči.

Sestavljena je iz dolge široke toge in zlatega žaboja.⁵⁵

Sega do gležnjev in ima skrito zapenjanje. Na sprednji strani ima šest črnih okrasnih pletenic; tri pletenice v obliki lilije se zaključijo z zanko za zapenjanje. Hrbet ogrinjala je nabran, na sprednji strani so enostranske gube.

Rokavi so zvonasti, zaključeni z zlato manšeto. Ramenski del je nabran z enostranskimi gubami.

Toga ima zlat stoječi ovratnik, ki se nadaljuje do dna obleke.

Plisiran žabo z metuljčkom je iz zlatega satena.

⁵⁵ Predsednik Vrhovnega sodišča Republike Hrvaške nad togo nosi še verigo z motivi, ki simbolizirajo sodno oblast in nacionalne pripadnost.

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress is a robe or *ogrtač*.

The robe is made of lightweight black fabric. Gold satin is used for decoration and to distinguish between the different courts.

The robe consists of a long broad robe and a gold jabot.⁶⁰

The robe reaches the ankles and has a concealed fastening. It has six black decorative braids on the front; the three lily-shaped braids are finished with a fastening loop. The back of the cape is ruffled and there are one-sided pleats on the front.

The sleeves are bell-shaped and finished with a gold cuff. The shoulder area is ruffled with one-sided pleats.

The robe features a gold stand-up collar that extends to the bottom edge of the garment.

The pleated jabot with bow tie is made of gold satin.

⁶⁰ The President of the Supreme Court of the Republic of Croatia also wears a chain above their robe with motifs symbolising the judiciary and national belonging.

IRSKA / IRELAND

Vrhovno sodišče Irske

CÚIRT UACHTARACH NA HÉIREANN

Po ustanovitvi samostojne države Irske leta 1922 je bila ena prvih nalog vzpostavitev novega sodnega sistema. Zakon o sodiščih iz leta 1924 je vzpostavil nov sistem, ki je vključeval vrhovno sodišče kot končno pritožbeno sodišče na Irskem. Nova ustava je med drugim predvidevala nov sodni sistem. Zakonodaja za ustanovitev vseh novih sodišč je bila sprejeta do leta 1961. Vrhovno sodišče se nahaja v zgodovinskem kompleksu štirih sodišč v Dublinu.

Sodniške obleke imajo pomembno zgodovino, globoko zakoreninjeno v kulturni in pravni tradiciji Irske. Šele leta 2012 so se odpovedali angleškim nošam ter uvedli novo, preprosto togo in prekinili s tradicijo historyčnih angleških sodniških oblačil in lasulj. Oblikovanje nove toge so zaupali znani modni oblikovalki Louise Kennedy.⁵⁶

⁵⁶ McDonald, D. *Setting the benchmark for style as judges step out in €681 Louise Kennedy gowns*. Irish Independent, 24. 10.2012, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://www.independent.ie/irish-news/setting-the-benchmark-for-style-as-judges-step-out-in-681-louise-kennedy-gowns/28822802.html>.

Supreme Court of Ireland

CÚIRT UACHTARACH NA HÉIREANN

When Ireland became an independent country in 1922, one of the first tasks was to set up a new judicial system. The Courts of Justice Act 1924 established a new system, which included the Supreme Court as the final court of appeal in Ireland. The new Constitution envisaged, among other things, a new judicial system. Legislation to establish all the new courts was enacted by 1961. The Supreme Court is housed in the historic Four Courts complex in Dublin.

Judicial robes have an important history in Ireland, deeply rooted in its cultural and legal traditions. It was only in 2012 that the English costumes were abandoned in favour of a new, simple robe, marking a break with the traditional English-style wigs and gowns. The design of the new robe was entrusted to renowned fashion designer Louise Kennedy.⁶¹

⁶¹ McDonald, D. *Setting the benchmark for style as judges step out in €681 Louise Kennedy gowns*. Irish Independent, 24 October 2012. Retrieved 9 December 2024, <https://www.independent.ie/irish-news/setting-the-benchmark-for-style-as-judges-step-out-in-681-louise-kennedy-gowns/28822802.html>.

Plisiran žabó
Pleated jabot

Zvonasti rokav
s temno zelenim obšivom
Bell-shaped sleeve bearing
green double ribbon banding

Opomba

Razstavljena toga je pripadala sodniku Johnu MacMenaminu (med letoma 2012 in 2022).

Note

The robe on display belonged to Judge John MacMenamin (between 2012 and 2022).

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga ali *robe*.⁵⁷

Toga je narejena iz volnene tkanine črne barve.

Sestavljena je iz krajše zvonaste toge in belega žaboja.

Ima stoječi ovratnik, sega do kolen in ima skrito zapenjanje.

Rokavi so zvonasti, na koncu sta dva temno zelena obšiva. Ramenski del je nabran v drobne gube.

Plisiran žabo je bele barve.

⁵⁷ *Rules of the Superior Courts (Judges' Robes), Order 119*. Statutory Instruments, No. 495, 2020, pridobljeno 30. 10. 2020, <https://www.courts.ie/rules/mode-address-judges-robres-bench>.

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress is robe or gown.⁶²

The gown is made of black wool fabric.

The robe consists of a short bell-shaped robe and a single white neck tab.

The robe has a stand-up collar, reaches to the knees and has a concealed buttoning.

The sleeves are bell-shaped and bearing green double ribbon banding. The shoulders are ruffled in fine pleats.

The pleated jabot is white.

⁶² *Rules of the Superior Courts (Judges' Robes), Order 119*. Statutory Instruments, No. 495, 2020. Retrieved 30 October 2020, <https://www.courts.ie/rules/mode-address-judges-robres-bench>.

LATVIJA / LATVIA

Vrhovno sodišče Republike Latvije LATVIJAS REPUBLIKAS AUGSTĀKĀ TIESA

Marca 1991 je plenarna seja vrhovnega sodišča sprejela Sklep o osamosvojitvi pravosodja Republike Latvije, ki je vseboval tudi osnovna načela mednarodnih standardov za sojenje in neodvisnost sodstva. Vrhovno sodišče Latvijske sovjetske socialistične republike se je preimenovalo v Vrhovno sodišče Republike Latvije.⁵⁸

Leta 1992 je latvijska vlada sprejela uredbo o službenih oblačilih za uradnike v sodstvu. Sodniki nosijo toge med sodnimi obravnavami, plenarnimi zasedanji vrhovnega sodišča, na sodniških konferencah in ob slovesnih priložnostih.⁵⁹

Sedež vrhovnega sodišča je v sodni palači v Rigi.

⁵⁸ *The supreme court of the Republic of Latvia, the Senate.* Latvijas Republikas Augstākā tiesa, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://www.at.gov.lv/media/rsDB8AE1FNmGBtQtxR3roEnY2IdSjRvV.pdf>.

⁵⁹ *Tiesu varas simboli –zvērests, mantija un amata zīme,* pridobljeno 9. 12. 2024, Latvijas Republikas Augstākā tiesa, https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/8_Vesture/Muzeja_lietu_stasti_14.pdf.

Supreme Court of the Republic of Latvia LATVIJAS REPUBLIKAS AUGSTĀKĀ TIESA

In March 1991, the plenary session of the Supreme Court adopted the Decision on the Independence of the Judiciary of the Republic of Latvia, which incorporated the basic principles of international standards on the administration of justice and the independence of the judiciary. The Supreme Court of the Latvian Soviet Socialist Republic was renamed the Supreme Court of the Republic of Latvia.⁶³

In 1992, the Latvian government adopted a regulation on official dress for judicial officials. Judges wear robes during court hearings, plenary sessions of the Supreme Court, at judicial conferences and on ceremonial occasions.⁶⁴

The seat of Supreme Court is in the Palace of Justice in Riga.

⁶³ *The Supreme Court of the Republic of Latvia, the Senate.* Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Retrieved 9 December 2024, <https://www.at.gov.lv/media/rsDB8AE1FNmGBtQtxR3roEnY2IdSjRvV.pdf>.

⁶⁴ *Tiesu varas simboli –zvērests, mantija un amata zīme.* Retrieved 9 December 2024, Latvijas Republikas Augstākā tiesa, https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/8_Vesture/Muzeja_lietu_stasti_14.pdf.

Veriga
z državnim grbom
Chain with
national coat
of arms

Enostransko
pošite gube
One-sided
pleats

Opis službene obleke senatorja vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga ali *mantija* in veriga.

Toga je narejena iz volnene tkanine rdeče barve.

Sega do gležnjev in ima skrito zapenjanje. Od naprsnika navzdol ima enostranske gube.

Toga ima šal ovratnik.

Rokavi so zelo široki, prav tako pošiti z enostranskimi gubami.

Pozlačena veriga (*kēde*) je sestavljena iz 24 kovanih pozlačenih ploščic, okrašenih z grbom Republike Latvije, in osrednje plošče – kovanega velikega grba Republike Latvije; vse skupaj je povezano s tremi majhnimi verižicami.

Description of the official dress of a senator of the supreme court

The official dress is a robe or *mantija* and insignia of office – a chain.

The robe is made of carmine wool fabric.

The robe reaches the ankles and features a concealed fastening. It has one-sided pleats from the chest downwards.

The robe has a shawl collar.

The sleeves are very wide and also sewn with one-sided folds.

The chain (*kēde*) consists of 24 small coats of arms of the Republic of Latvia and a central plate bearing a large coat of arms, all forged in gold-coloured metal.

LITVA / LITHUANIA

Vrhovno sodišče Litve

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Začetki zgodovine latvijskega vrhovnega sodišča segajo v 16. stoletje, ko so ustanovili sodišče v Veliki kneževini Litve. Sodobni predhodnik današnjega sodišča je Vrhovno sodišče Litve, ki je bilo ustanovljeno v Republiki Litvi 28. novembra 1918. Vrhovno sodišče v sedanji obliki je bilo ustanovljeno z novo ustavo Litve leta 1992.

Leta 1925 so na litvanskih sodiščih uvedli plašče in baretke. V sovjetski Litvi od leta 1940 do leta 1990 sodniki niso nosili sodniških plaščev. Prvi plašč neodvisne Litve je ustvarila umetnica in modna oblikovalka Rima Karpavičienė. Z dekretom predsednika Republike Litve je bila leta 2004 sprejeta nova sodniška obleka.

Supreme Court of the Republic of Lithuania

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

The history of the Lithuania Supreme Court dates back to the 16th century, when it was established in the Grand Duchy of Lithuania. The modern predecessor of today's Court is the Supreme Court of Lithuania, which was established in the Republic of Lithuania on 28 November 1918. The Supreme Court in its present form was established by the new Constitution of Lithuania in 1992.

In 1925, robes and berets were introduced in Lithuanian courts. In Soviet Lithuania, from 1940 to 1990, judges did not wear judicial attire. The first robe of independent Lithuania was designed by the artist and fashion designer Rima Karpavičienė. In 2004, a decree of the President of the Republic of Lithuania adopted a new judicial dress code.

Veriga s simbolom
pravičnosti
in junakom Vytis
Chain with symbol
of justice and
national hero Vytis

Manšeta iz črnega
in škrlatnega velurja
Cuffs of black
and scarlet velour

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga ali *mantijos* in veriga.⁶⁰

Toga je narejena iz volne in poliestra črne barve. Škrlatni velur se uporablja za dekoracijo oziroma za razlikovanje med sodišči različnih stopenj.

Sestavljena je iz dolge široke toge in verige.

Sega do sredine meč in se zapenja s skritimi gumbi. Spredej je 12 cm širok preklop črne barve, na robu okrašen s črnimi trakovi iz velurja.

Šal ovratnik je na sprednji strani polkrožen, na zadnji strani pa pravokoten. Narejen je iz črnega velurja, robovi ovratnika pa so iz škrlatnega velurja. V ramenski liniji ovratnika so vsite kljukice za držanje sodniške verige.

Rokavi plašča imajo štiri gube, od katerih sta po dve usmerjeni od sredine navzven. Rokavi imajo manšete iz črnega in škrlatnega velurja.

Verigo (*ženklas*) je ustvaril kipar Petras Rimša, leta 2004 pa jo je posodobil Kazimieras Simanonis. Veriga je prekrita z oksidiranim srebrom, na kateri so drobni detajli, Gediminasovi stebri in podobe sonca ter večji obesek. Na obešku je upodobljen simbol pravičnosti, in sicer meč in tehtnica, spodaj je upodobljena knjiga s hrastovimi listi v ozadju, na sredini obeska pa nacionalni junak Vytis. V odprti knjigi je v latinščini zapisano: »*Omnes servi legum sumus ut liberi esse possimus*«.⁶¹

⁶⁰ Lapėnaitė, L. *Teisėjo mantijos istorija*. Delfi, 19. 1. 2019, dostopen 9. 12. 2024, <https://www.delfi.lt/news/daily/law/teisėjo-mantijos-istorija-80132319>.

⁶¹ »Služimo zakonu, da smo lahko svobodni«. Ta stavek poudarja idejo, da je spoštovanje zakona bistveno za ohranjanje svobode in reda v družbi.

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress is a gown or *mantijos* and insignia – a badge.⁶⁵

The gown is made of black suit fabric, with black and dark purple trimming. Dark purple velour is used for decoration and to distinguish between different courts.

The gown consists of a long, wide robe and a chain with a badge.

The robe extends to the mid-calves and fastens with concealed buttons. There is a 12 cm wide black *revers* at the front, decorated with black velour strips at the edge.

The shawl collar is semicircular at the front and rectangular at the back. It is made of black velour and the edges of the collar are purple velour. There are hooks sewn into the shoulder line of the collar to hold the judge's chain.

The sleeves of the coat feature four pleats, two of which are directed outwards from the centre. The sleeves have cuffs of black and scarlet velour.

The chain was originally created by sculptor Petras Rimša and newly restored in 2004 by Kazimieras Simanonis. The chain is covered with oxidised silver, with small ornament details, three details with the Pillars of Gediminas and the image of the sun, and a larger badge (*ženklas*). The badge depicts the symbol of justice, namely a sword and scales, while the bottom depicts a book with oak leaves in the background and the national hero Vytis in the centre of the badge. The open book reads in Latin: "*Omnes servi legum sumus ut liberi esse possimus*."⁶⁶

⁶⁵ Lapėnaitė, L. *Teisėjo mantijos istorija*. Delfi, 19 January 2019. Retrieved 9 December 2024, <https://www.delfi.lt/news/daily/law/teisėjo-mantijos-istorija-80132319>.

⁶⁶ "We are servants of the law so that we can be free." This phrase underlines the idea that respect for the law is essential to maintain freedom and order in society.

LUKSEMBURG/LUXEMBOURG

Vrhovno sodišče Velikega vojvodstva Luksemburg
COUR SUPÉRIEURE DE JUSTICE

Čeprav je Luksemburg majhna kneževina, je njegoa zgodovina dolga in bogata. Šele leta 1876, ko so propadli poskusi francoskega cesarja Napoleona III., da bi se polastil velike vojvodine, je postal Luksemburg povsem neodvisen. Prišel je v varstvo velesil in ustava iz leta 1868 je deloma veljavna še danes.

Najvišje sodišče je Vrhovno sodišče (*Cour supérieure de Justice*), ki je sestavljeno iz Kasacijskega sodišča in Pritožbenega sodišča ter Vrhovnega državnega tožilstva.

Luksemburg ima tako imenovano sodno mesto (*La Cité judiciaire*), kjer ima sedež tudi vrhovno sodišče.

Superior Court of the Grand Duchy of Luxembourg
COUR SUPÉRIEURE DE JUSTICE

Although Luxembourg is a small principality, its history is long and rich. It was not until 1876, when French Emperor Napoleon III's attempts to usurp the Grand Duchy failed, that Luxembourg became fully independent. It then came under the protection of the great powers, and the 1868 constitution remains partially in force today.

The highest court is the Superior Court (*Cour supérieure de justice*), which is made up of the Court of Cassation, Court of Appeal and the Supreme Public Prosecutor's Office.

Luxembourg has a dedicated judicial complex known as "*La Cité judiciaire*", where the Supreme Court has its seat.

Nabran
ramenski del
s pošitimi
gubami
Shoulders
are ruffled
in fine pleats

Krznena
bela obroba
White
fur trim

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga.

Toga je narejena iz volnene tkanine črne barve. Črni žamet se uporablja za dekoracijo.

Sestavljena je iz dolge široke toge, belega žaboja in traku.

Sega do sredine meč in se zapira s svetlečimi gumbi. Gumbi segajo do polovice toge.

Rokavi so zvonasti, zaključeni s črno žametno manšeto in okrasnimi gumbi. Ramenski del je nabran v drobne gube.

Toga ima žametni stoječi ovratnik. Od ramena do dna toge sta dva široka žametna trakova.

Plisirani žabo je bele barve in se zapenja pod ovratnikom.

Del toge je tudi trak črne barve, ki se nosi na levem ramenu. Trak je na obeh koncih zaključen s krzno belo obrobo, na sredini ramena ima črno rozeto.

.

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress is a robe.

The robe is made of black wool fabric, with black velvet used for decoration. The robe consists of a long, wide robe, a white jabot and an *epitoge*.

The robe reaches to the middle of the calves and closes with shiny buttons. The buttons extend halfway down the robe.

The sleeves are bell-shaped, finished with a black velvet cuffs and decorative buttons. The shoulders are ruffled in fine pleats.

The robe features a velvet stand-up collar. There are two wide velvet strips from the shoulder to the bottom of the robe.

The pleated jabot is white and fastens under the collar.

A black *epitoge* worn on the left shoulder is also part of the robe. It is finished at both ends with a white fur trim and has a black rosette in the middle of the shoulder.

MADŽARSKA / HUNGARY

Vrhovno sodišče Madžarske KÚRIA

Tradicija madžarskega vrhovnega sodstva sega v srednji vek. Beseda *kurija* izhaja iz latinskega izraza *curia regis*, ki pomeni kraljevi svet. Sprva je imel vrhovno sodno oblast kralj, ki je lahko izvrševanje te oblasti prenesel na druge člane sveta. S svojimi zakoni je kralj postavil temelje tisočletnega razvoja pravnega reda.

V drugi polovici 20. stoletja je bil madžarski sodni sistem deležen številnih sprememb, leta 1997 so bile sprejete reforme za popolno ločitev sodstva od izvršilne veje oblasti.

Ena od sprememb leta 2017 je šla v smeri reforme sodnih oblačil.⁶² Modna oblikovalka Edina Vrga je dobila naročilo za oblikovanje toge, ki bi izražala nacionalni značaj, dostojanstvo sodstva, enakopravnost in navezanost na tradicijo, a bi hkrati predstavljala tudi duh modernosti.⁶³ Nove toge so začeli uporabljati v letu 2020.

⁶² Vprašanje sodniške obleke na javnih obravnavah je bilo obravnavano že leta 1869 na kasacijskem sodišču, kjer je bilo sklenjeno, da morajo sodniki nastopati v „madžarski vrhnji obleki z mečem“. Od leta 1914 je dekret pravosodnega ministra zavezoval sodnike k nošenju talarja in kape, potem pa se vprašanje nošenja talarja med svetovnima vojnima in v času socializma ni več pojavljalo. Dr. Pál Solt, prvi predsednik vrhovnega sodišča po spremembi režima, se je leta 1991 odločil uvesti uniformo za sodnike vrhovnega sodišča.

⁶³ Varga Edina *textilművész*, pridobljeno 9. 12. 2024, https://semmelweis.hu/hirek/files/2022/03/Varga_Edina_katalogus_A4fekvo_V8_net.pdf.

Supreme Court of Hungary KÚRIA

The Hungarian Supreme Court has a tradition dating back to the Middle Ages. The word “*curia*” is derived from the Latin *curia regis*, meaning “royal council”. Originally, the supreme judicial power was vested in the king, who could delegate the exercise of this power to other members of the royal council. Through laws, the king laid the foundations for the centuries-long development of Hungary’s legal order.

In the second half of the 20th century, the Hungarian judicial system underwent a number of changes, culminating in reforms adopted in 1997 to fully separate the judiciary from the executive.

One of the changes in 2017 was a reform of the judicial robes.⁶⁷ Fashion designer Edina Vrga was commissioned to design a robe that would reflect national identity, the dignity of the judiciary, equality, and attachment to tradition, but would also represent the spirit of modernity.⁶⁸ The new robes were introduced in 2020.

⁶⁷ The issue of judicial dress in public hearings was already discussed in 1869 at the Court of Cassation, where it was decided that judges should appear in the “Hungarian gown with sword”. From 1914, a decree of the Minister of Justice obliged judges to wear a gown and a beret, after which the issue of the gown ceased to arise during the two world wars and the socialist era. In 1991, Dr Pál Solt, the first President of the Supreme Court after the change of regime, decided to introduce a uniform for the members of the Supreme Court.

⁶⁸ Varga Edina *textilművész*. Retrieved 9 December 2024, https://semmelweis.hu/hirek/files/2022/03/Varga_Edina_katalogus_A4fekvo_V8_net.pdf.

Zlato-črne okrasne
vrvce
Gold and black
decorative cords

Logotip »Kuria«
“Kuria” logo

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga ali talar.⁶⁴

Toga je narejena iz lahke tkanine črne barve. Zlati detajli se uporabljajo za dekoracijo oziroma za razlikovanje med različnimi sodišči.

Sega do gležnjev. Zapenja se s kovinskim okrasnim gumbom pod ovratnikom, ki ima stiliziran logotip Kurie, ostali gumbi so skriti. Na prsnem delu toge je prišitih osem vzporednih navpičnih zlato-črnih okrasnih vrvic, ki imajo izvor v madžarski folklori.

Široki rokavi so v ramenskem delu prišiti v drobne gube, manšete so iz svilenega satena.

Toga ima stoječi ovratnik iz svilenega satena. Logotip »Kuria« je všit tudi na zadnji strani ovratnika.

.

⁶⁴ OBH utasítás a talár viseléséről, valamint az ülnökök, a jegyzőkönyvvezetők és az eljárási cselekményt végző bírósági titkárok öltözködési szabályairól szóló szabályzatról. Megjelent: Hivatalos Értesítő 2012/20, pridobljeno 9. 12. 2024, https://birosag.hu/sites/default/files/2018-09/9_2012_obh_utasitas_talarszabalyzat.pdf.

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress is a robe or *talar*.⁶⁹

The robe is made of lightweight black fabric. Gold details are used for decoration and to distinguish between the different courts.

The robe reaches the ankles. It fastens with a decorative metal button under the collar featuring a stylised “Kuria” logo. The remaining buttons are hidden.

Eight parallel vertical gold and black decorative cords originating from Hungarian folklore are sewn on the chest of the robe.

The wide sleeves are sewn in fine pleats at the shoulder and the cuffs are made of silk satin.

The robe has a stand-up collar in silk satin. The “Kuria” logo is also sewn on the inside at the back of the collar.

⁶⁹ OBH utasítás a talár viseléséről, valamint az ülnökök, a jegyzőkönyvvezetők és az eljárási cselekményt végző bírósági titkárok öltözködési szabályairól szóló szabályzatról. Megjelent: Hivatalos Értesítő 2012/20. Retrieved 9 December 2024, https://birosag.hu/sites/default/files/2018-09/9_2012_obh_utasitas_talarszabalyzat.pdf.

NEMČIJA / GERMANY

Zvezno sodišče Nemčije BUNDESGERICHTSHOF

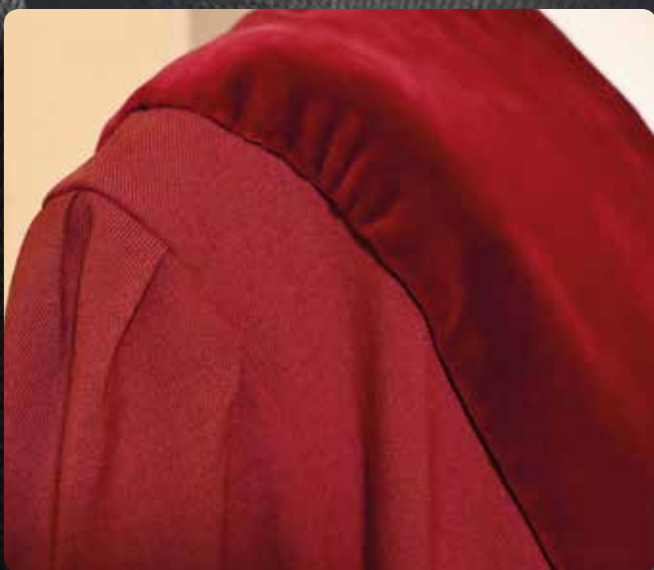
Cesarsko sodišče (*Reichsgericht*) je bilo vrhovno kazensko in civilno sodišče v Nemčiji od leta 1879 do leta 1945; zajemalo je obdobja Nemškega cesarstva, Weimarske republike in nacistične Nemčije.

Po drugi svetovni vojni in razdelitvi Nemčije so vzpostavili novi sodišči. V Nemški demokratični republiki, v Berlinu, je poslovalo Vrhovno sodišče, v Zvezni republiki Nemčiji, v Karlsruheju, pa Zvezno sodišče. Z združitvijo Nemčije 3. oktobra 1990 je Zvezno sodišče postalo vrhovno civilno in kazensko sodišče za vso Nemčijo, s sedežem v Karlsruheju.

Federal Court of Justice BUNDESGERICHTSHOF

The *Reichsgericht* (Imperial Court) served as the highest criminal and civil court in Germany from 1879 to 1945, spanning the periods of the German Empire, the Weimar Republic and Nazi Germany.

Following the Second World War and the division of Germany, two new courts were established: the Supreme Court of the German Democratic Republic, in Berlin, and the Federal Court of Justice, in Karlsruhe, in the Federal Republic of Germany. With the reunification of Germany on 3 October 1990, the Federal Court became the supreme civil and criminal court for the whole of Germany, with its seat in Karlsruhe.

Enostransko
pošite gube
One-sided pleats

Manšeta
iz rdečega žameta
Red velvet cuffs

Opomba

Razstavljena toga je iz pravnozgodovinskega muzeja pri knjižnici zveznega sodišča, prej v uporabi zveznega sodnika Rudolfa Meiseja.

Note

The robe on display is from the Legal History Museum at the Federal Court Library, formerly worn by Federal Judge Rudolf Meise.

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga.⁶⁵

Toga je narejena iz lahke tkanine rdeče barve.

Toga sega skoraj do gležnjev in se zapenja s kovinskimi zaponkami.

Ovratni del je iz škrlatnega žameta in kot trak podaljšan do dna toge.

Ramenski del in hrbtni del sta nabrana v široke gube.

Rokavi so zvonasti, zelo široki, diagonalno odrezani in zaključeni z žametnimi manšeta-mi v rdeči barvi.

Sodniki bi naj pod togo nosili belo srajco oziroma bluzo in belo kravato.

⁶⁵ *Robe*. Wikipedia, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://de.wikipedia.org/wiki/Robe>.

Description of the official dress of a judge of the federal court

The official dress is a robe.⁷⁰

The robe is made of lightweight crimson red fabric.

The robe almost reaches the ankles and fastens with metal buckles. The collar is made of scarlet velvet and extends in a ribbon-like shape down to the bottom of the robe.

The shoulder and back are pleated in wide folds.

The sleeves are bell-shaped, very wide, cut diagonally and finished with red velvet cuffs. Judges wear a white shirt or blouse and a white tie under the robe.

⁷⁰ *Robe*. Wikipedia, Retrieved 9 December 2024, <https://de.wikipedia.org/wiki/Robe>.

NIZOZEMSKA/NETHERLANDS

Vrhovno sodišče Kraljevine Nizozemske
HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

Zgodovina Nizozemske sega dolgo nazaj pred ustanovitev moderne Kraljevine Nizozemske leta 1815, po porazu Napoleona. Prav zato ima dolgo zgodovino tudi najvišje sodišče. Sedanje vrhovno sodišče s svojo kasacijsko pristojnostjo uradno obstaja od 1. oktobra 1838.

Sedež ima v Haagu v novi sodni stavbi.

Supreme Court of the Netherlands
HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

The history of the Netherlands stretches back long before the establishment of the modern Kingdom of the Netherlands in 1815, following the defeat of Napoleon. For this reason, the Supreme Court also has a long history. The current Supreme Court, with its cassation jurisdiction, has officially existed since 1 October 1838.

It is based in The Hague, in the new court building.

In the Netherlands specific and strict provisions and regulations on courtroom dress are set out in the Royal Decree of 22 December 1997, which regulates both titles and dress codes.

Beli dvojni plisiran žabó
Band collar

Krzneni dodatek
na rokavu
Fur trim

Opomba

Na togi je izvezeno ime Mr. W. E. Haak (predsednik med letoma 2000 in 2004).

Note

The name of Mr. W. E. Haak (President from 2000 to 2004) is embroidered on the robe.

Opis službene obleke predsednika vrhovnega sodišča

Uradno obleko sestavljata toga in bareta.⁶⁶

Toga je narejena iz žametnega blaga črne barve. Krzno se uporablja za dekoracijo.

Sestavljena je iz dolge široke toge in žaboja.

Sega do gležnjev in ima skrito zapenjanje. Drobni svetleči gumbi, ki segajo do dna toge, so le za okras in so zašiti na blago iz satena. Hermelinova obroba (danes je to umetno krzno) na sprednji strani toge sega od ramen do dna obleke.⁶⁷

Stoječi ovratnik iz črnega satena je dopolnjen z belim dvojnimi plisiranim žabojem, ki se z vrvico zaveže okoli vratu.

Rokavi so zvonasti, v ramenskem delu je blago drobno nabrano, pod komolcem pa okrašeno s široko obrobo iz krzna.

Bareta je sestavljena iz enakega materiala kot toga, rob je iz belega krzna, naglavni del pa iz črnega žameta, rahlo nabran in prosto štrleč.

⁶⁶ *Kostuum- en tituluurbesluit rechterlijke organisatie*. Overheid, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009255/2015-01-01>.

⁶⁷ *Court dress*. Wikipedia, pridobljeno 10. 12. 2024, https://en.wikipedia.org/wiki/Court_dress.

Description of the official dress of the president of the supreme court

The official dress consists of a robe and a beret.⁷¹

The robe is made of black velvet fabric, with fur used for decoration.

The robe consists of a long wide robe and a jabot.

The robe reaches the ankles and features a concealed fastening. The tiny shiny buttons reaching to the bottom of the robe are for decoration only and are sewn on satin fabric. An ermine trim (now faux fur) on the front extends from the shoulders to the bottom of the robe.⁷²

The stand-up collar in black satin is complemented by a band collar with two white straps tied around the neck with a cord.

The sleeves are bell-shaped, the fabric is finely ruffled at the shoulder and decorated with a wide fur trim below the elbow.

The beret is made of the same material as the robe, the edge is of white fur and the headband of black velvet, slightly ruffled and freely protruding.

⁷¹ *Kostuum- en tituluurbesluit rechterlijke organisatie*. Overheid. Retrieved 10 December 2024, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009255/2015-01-01>.

⁷² *Court dress*. Wikipedia. Retrieved 10 December 2024, https://en.wikipedia.org/wiki/Court_dress.

POLJSKA / POLAND

Vrhovno sodišče Republike Poljske SĄD NAJWYŻSZY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Najvišje sodišče na Poljskem je imelo burno zgodovino, tako kot je bila burna pot tudi do neodvisnosti države. Na prelomu leta 1989 je bilo vrhovno sodišče razpuščeno in ponovno ustanovljeno. Leta 2002 je bila oblikovana nova pravna podlaga za organizacijo vrhovnega sodišča.

Prvi pravilnik o togah, ki je podrobneje opisoval kroj, material in barve toge, so spisali že leta 1929, kasneje pa je bil deležen kar nekaj sprememb.⁶⁸

⁶⁸ *Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. w sprawie wprowadzenia togi i biretu jako stroju urzędowego dla sędziów i prokuratorów przy rozprawach.* OpenLEX, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/wprowadzenie-togi-i-biretu-jako-stroju-urzedowego-dla-sedziow-i-16868490> in *Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 14 października 2011 r. w sprawie stroju urzędowego sędziów.* OpenLEX, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/stroj-urzedowy-sedziow-17739985>.

Supreme Court of the Republic of Poland SĄD NAJWYŻSZY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poland's Supreme Court has had a turbulent history, much like the country's long road to independence. At the turn of 1989, the Supreme Court was dissolved and re-established. In 2002, a new legal basis for the organisation of the Supreme Court was introduced.

The first regulation on judicial attire – describing the cut, material and colours of robes in more detail – was issued as early as 1929, but was subsequently subject to a number of amendments.⁷³

⁷³ *Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. w sprawie wprowadzenia togi i biretu jako stroju urzędowego dla sędziów i prokuratorów przy rozprawach.* OpenLEX. Retrieved 10 December 2024, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/wprowadzenie-togi-i-biretu-jako-stroju-urzedowego-dla-sedziow-i-16868490> in *Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 14 października 2011 r. w sprawie stroju urzędowego sędziów.* OpenLEX. Retrieved 10 December 2024, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/stroj-urzedowy-sedziow-17739985>.

Ležeči
vijolični ovratnik
Purple collar

Zvonasti rokav
z vijolično manšeto
Bell-shaped sleeves
with purple cuffs

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je sestavljena iz toge in barete ali *biret*.⁶⁹

Toga je narejena iz volnene tkanine črne barve. Vijolična tkanina se uporablja za dekoracijo oziroma za razlikovanje med različnimi sodišči.⁷⁰

Sestavljena je iz dolge široke toge in žaboja.

Sega nad gležnje in se zapenja s skritimi gumbi. Od naprsnika navzdol je razporejena v dvojne gube: tri na obeh sprednjih straneh toge in pet do sedem na zadnji strani.

Široki ležeči vijolični ovratnik je polkrožen.

Rokavi imajo zvonast kraj z vijoličnimi manšetami. V notranjosti rokava, blizu zapestja, je zaponka, s katero se lahko rokav zapne.

Plisiran žabo je vijolične barve, razporejen v trinajst dvojnih gub in se zapenja pod ovratnikom.

Sodniki morajo nositi bareto samo ob vstopu in izstopu iz sodne dvorane ter med branjem sodbe. Bareta je sestavljena iz okroglo krojenega naglavnega dela iz črne volnene tkanine in s trdim robom iz vijolične tkanine, ki je pritrjen le na spodnji del, na vrhu pa prosto štrli.

⁶⁹ Rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2022 r. Regulamin Sądu Najwyższego. OpenLEX, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/regulamin-sadu-najwyzszego-19260718>.

⁷⁰ Predsedujoči sodniki nosijo tudi bronasto verigo (*łańcuch sędziowski*), sestavljeno iz okroglih členov in črkama „RP“ (okrajšava za *Rzeczpospolita Polska*) in srebrnim orlom, ki visi pod črkami.

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress consists of a gown and a beret or *biretta*.⁷⁴

The gown is made of black wool fabric. Purple fabric is used for decoration and to distinguish between different courts.⁷⁵

The gown consists of a long wide robe and a jabot.

The gown reaches just above the ankles and fastens with concealed buttons. From the chest downwards, it is arranged in double pleats: three on either side of the front of the robe and five to seven on the back.

The wide, flat purple collar is semicircular, lined on the inside and fastened with a clasp.

The sleeves are bell-shaped with purple cuffs and frill application on the shoulder seam. Inside the sleeve, close to the wrist, there is a buckle with which the sleeve can be fastened.

The pleated jabot is purple, arranged in 13 double pleats and fastens under the collar.

Judges are required to wear a beret only when entering and leaving the courtroom and during the reading of the judgment. The beret consists of a circular-cut headdress of black woollen fabric with a stiff edge of purple fabric attached to the lower part only and protruding freely at the top.

⁷⁴ Rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2022 r. Regulamin Sądu Najwyższego. OpenLEX. Retrieved 10 December 2024, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/regulamin-sadu-najwyzszego-19260718>.

⁷⁵ The presiding judges also wear a bronze chain (*łańcuch sędziowski*) consisting of round links and the letters “RP” (abbreviation of *Rzeczpospolita Polska*) and a silver eagle hanging below the letters.

SLOVAŠKA / SLOVAKIA

Vrhovno sodišče Republike Slovaške NAJvyšší SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Sodobna zgodovina vrhovnega sodišča Slovaške se je začela z ustanovitvijo samostojne države Češkoslovaške leta 1918. Vrhovno sodišče je imelo sprva sedež v Pragi, a je bilo kmalu zatem prestavljeno v Brno. Temeljna sprememba je prišla z razpadom Češkoslovaške zvezne republike. Sistem zveznih in republiških oblasti je bil razveljavljen, pristojnost, ki je pripadala vrhovnemu sodišču Češkoslovaške zvezne republike, pa je bila 1. 1. 1993 prenesena na vrhovno sodišče Slovaške republike s sedežem v Bratislavi.

Prva vladna uredba o službenem oblačilu, veljavna na slovaškem ozemlju, sega v leto 1897,⁷¹ na novo so jo spisali 1927,⁷² zadnja sprememba pa je bila objavljena leta 2005.

⁷¹ *Nařízení ministeria práv, kterým se zavádí pro soudcovské úředníky a pro úředníky státních zastupitelstev, jakož i pro odborné soudce laiky úřední roucho, vtažmo upravuje se pro soudní úředníky nošení stejnokroje. Zákoník říšský pro království a země v radě říšské zastoupené, částka LXXV, 21. 8. 1897.*

⁷² *Vládní nařízení ze dne 12. března 1927, kterým se určuje, při kterých příležitostech jsou soudci povinni nositi úřední oděv a jímž se vydávají bližší předpisy o jeho úpravě. Sbírka zákonu, 25, 12. 3. 1927.*

Supreme Court of the Slovak Republic NAJvyšší SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

The modern history of the Supreme Court of Slovakia began with the establishment of the independent state of Czechoslovakia in 1918. The Supreme Court was initially based in Prague, but was moved to Brno shortly afterwards. A fundamental change came with the dissolution of the Czechoslovak Federal Republic. The system of federal and republican authorities was abolished and the jurisdiction that had belonged to the Supreme Court of the Czechoslovak Federal Republic was transferred to the Supreme Court of the Slovak Republic, with its seat in Bratislava, on 1 January 1993.

The first government regulation on official dress in force on Slovak territory dates back to 1897,⁷⁶ was rewritten in 1927,⁷⁷ and the last amendment was published in 2005.

⁷⁶ *Nařízení ministeria práv, kterým se zavádí pro soudcovské úředníky a pro úředníky státních zastupitelstev, jakož i pro odborné soudce laiky úřední roucho, vtažmo upravuje se pro soudní úředníky nošení stejnokroje. Zákoník říšský pro království a země v radě říšské zastoupené, částka LXXV, 21. 8. 1897.*

⁷⁷ *Vládní nařízení ze dne 12. března 1927, kterým se určuje, při kterých příležitostech jsou soudci povinni nositi úřední oděv a jímž se vydávají bližší předpisy o jeho úpravě. Sbírka zákonu, 25, 12. 3. 1927.*

Pelerina in vijolični
šal ovratnik
Cape and purple
shawl collar

Manšeta iz črnega
svilenega moareja
Black silk moiré
cuffs

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga ali talar.⁷³

Toga je narejena iz volnene tkanine črne barve. Vijolični žamet se uporablja za dekoracijo oziroma za razlikovanje med različnimi sodišči.

Sega do gležnjev, sprednji del je gladek z rahlo poševnimi ozkimi žepi. Plašč ima skrito zapenjanje s štirimi gumbi.

Pelerina v celoti pokriva ramena in sega do komolcev ter je v zatilju in pod šal ovratnikom povezana s togo. Pelerina je sestavljena iz treh delov, in sicer hrbtnege dela brez sredinskega šiva in dveh sprednjih delov. Šal ovratnik in spodnji rob pelerine sta okrašena s širokim robom iz vijoličnega žameta.

Rokavi so dvojno prešiti in podloženi, zaključeni z manšeto iz črnega svilenege moareja. Manšeta je v zgornjem delu ohlapna, obrobljena z vijoličnim žametom.

⁷³ Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky z 21. marca 2005, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o používaní úradného odevu sudcami, prokurátormi a advokátmi v konaní pred súdom. Slovlex, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/120/20220801>.

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress is a robe or *talar*.⁷⁸

The robe is made of black wool fabric. Purple velvet is used for decoration and to distinguish between different courts.

The robe reaches to the ankles, the front is smooth with slightly slanted narrow pockets. The robe has a concealed four-button fastening.

The cape completely covers the shoulders and reaches to the elbows, and is joined at the nape and under the shawl collar by a robe. The cape is composed of three parts, namely the back part without the centre seam and the two front parts. The shawl collar and the lower edge of the cape are decorated with a wide trim of purple velvet.

The sleeves are double-quilted and lined, finished with a black silk moiré cuff. The cuff is loose at the upper part, piped with purple velvet.

⁷⁸ Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky z 21. marca 2005, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o používaní úradného odevu sudcami, prokurátormi a advokátmi v konaní pred súdom. Slovlex. Retrieved 10 December 2024, <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/120/20220801>.

SLOVENIJA / SLOVENIA

Vrhovno sodišče Republike Slovenije

Zgodovina sodstva na Slovenskem sega v čas Avstrijskega cesarstva, ko je bil leta 1849 uveljavljen nov sodni sistem in eno leto pozneje ustanovljeno vrhovno sodišče na Dunaju, ki je bilo pristojno za vso monarhijo, vključno s slovenskimi deželami. Sledile so burne družbene in politične spremembe, uporaba slovenskega jezika se je začela širiti v javne šole, urade in na sodišča. Leta 1918 so Slovenci dobili prvo višjestopenjsko sodišče, Višje deželno sodišče v Ljubljani. Prevzelo je položaj in pristojnosti vrhovnega sodišča za slovenske dežele. Z ustanovitvijo Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev je bila Slovincem ta višja instanca odvzeta in pridružena zagrebškemu Stolu sedmorice, vse do leta 1939, ko je bilo ustanovljeno Vrhovno sodišče v Ljubljani. Delovanje Vrhovnega sodišča v Ljubljani je bilo med drugo svetovno vojno za kratek čas prekinjeno, nato se je delo nadaljevalo do osamosvojitve Slovenije – ko je Vrhovno sodišče Republike Slovenije v skladu z novo ustavo prevzelo vse pristojnosti tedanjega Zveznega sodišča Jugoslavije za območje Slovenije in tako postalo najvišje sodišče v novi državi.

Zakon o sodniški službi, sprejet aprila 1994, je prvič v slovenski zgodovini določal službena oblačila za sodnike.

Supreme Court of the Republic of Slovenia VRHOVNO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE

The history of the judiciary in Slovenia dates back to the time of the Austrian Empire, when a new judicial system was introduced in 1849 and a Supreme Court was established in Vienna one year later, with jurisdiction over the entire monarchy, including the Slovenian lands. Turbulent social and political changes followed, and the use of the Slovenian language began to spread to public schools, offices and courts.

In 1918, Slovenians were granted their first higher court – the Higher Regional Court in Ljubljana – which took over the position and powers of the Supreme Court for the Slovenian lands. With the establishment of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, this higher instance was dissolved and Slovenia came under the Zagreb *Table of Seven*, until 1939, when the Supreme Court in Ljubljana was established.

The work of the Ljubljana Supreme Court was briefly interrupted during the Second World War, but then resumed until Slovenia's independence. With the adoption of the new Constitution, the Supreme Court of the Republic of Slovenia assumed all the competences of the then Federal Court of Yugoslavia for the territory of Slovenia, thus becoming the highest court in the newly independent country.

The Judicial Service Act, adopted in April 1994, provided for the first time in Slovenian history an official dress code for judges.

Zlata priponka
s tehtnico
Golden badge
with a set of scales

Črna svilena manšeta
z okrasnimi gumbi
Black silk cuffs and
decorative buttons

Opis službene obleke sodnika vrhovnega sodišča

Uradna obleka je toga.⁷⁴

Toga je narejena iz lahke volnene tkanine črne barve.

Sestavljena je iz dolge široke toge in traku.

Sega do gležnjev in ima skrito zapenjanje. Ramenski del in hrbtni del sta nabrana v drobne gube.

Rokavi so zvonasti ter zaključeni s črnimi svilenimi manšetami in okrasnimi gumbi.

Toga ima stoječi ovratnik.

Del toge je sodniško znamenje, trak in priponka, ki se nosi na levem ramenu.

Trak je črne barve in na spodnjem robu zlate barve, enako kot priponka. Priponka je okrogli znak s tehtnico.⁷⁵

⁷⁴ *Sodni red*. Uradni list RS, št. 17/95

⁷⁵ Predsednik vrhovnega sodišča pa ima poleg znamenja, ki je v celoti zlate barve, okoli vratu še zlato verigo.

Description of the official dress of a judge of the supreme court

The official dress is robe or *toga*.⁷⁹

The robe is made of lightweight black wool fabric.

The robe consists of a long wide robe and an *epitoge*.

The robe reaches the ankles and features a concealed fastening. The shoulders and back are pleated in fine folds.

The sleeves are bell-shaped and finished with black silk cuffs and decorative buttons. The robe has a stand-up collar.

The robe features the judicial sign: an *epitoge* and a badge worn on the left shoulder. The *epitoge* is black and gold at the lower edge, as is the badge. The badge is circular and depicts a set of scales.⁸⁰

⁷⁹ *Sodni red*. Official Gazette of the Republic of Slovenia (Uradni list RS), No. 17/95

⁸⁰ The President of the Supreme Court wears a gold chain around their neck, in addition to a judicial sign that is entirely gold in colour.

Toge
mednarodnih sodišč

Robes
of International Courts

EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

European Court of Human Rights

Evropsko sodišče za človekove pravice je mednarodno sodišče s sedežem v Strasbourgu, ki je bilo ustanovljeno leta 1959.

Odloča o individualnih in državnih pritožbah glede domnevnih kršitev državljanskih in političnih pravic, določenih z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah.

Od leta 1998 deluje kot stalno sodišče in posamezniki lahko pritožbe nanj naslovijo neposredno.

Sodišče sestavlja toliko sodnikov, kolikor držav članic Sveta Evrope je ratificiralo Konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Sodniki so člani Sodišča kot posamezniki in ne zastopajo nobene države.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

The European Court of Human Rights is an international court based in Strasbourg, established in 1959.

It decides on individual and national complaints alleging violations of civil and political rights under the European Convention on Human Rights. Since 1998, it has acted as a permanent court and individuals can appeal to it directly.

The Court has as many judges as there are Council of Europe member states that have ratified the *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*. The judges are members of the Court in their individual capacity and do not represent any country.

Modra rozeta
z 12 zlatimi
zvezdicami
Blue rosette
with 12 gold
stars

Moder svilen
ovratnik in plisiran
žabó
Silk blue stand-up
collar and pleated
jabot

Opis službene obleke sodnika

Uradna obleka je toga.

Toga je narejena iz volnene tkanine temno modre barve.

Sestavljena je iz dolge široke toge, belega žaboja in traku.

Sega do gležnjev in ima skrito zapenjanje na zadrgo.

Rokavi so zvonasti, zaključeni s svileni modro manšeto. Ramenski del in hrbtni del sta nabrana v drobne gube.

Toga ima stoječi ovratnik svileni modre barve.

Plisiran žabo je bele barve in se zapenja pod ovratnikom.

Del toge je tudi trak modre barve, ki se nosi na levem ramenu. Trak je na obeh koncih zaključen s krzneno belo obrobo. Na rame je prišita okrogla modra rozeta z 12 zlatimi zvezdicami.

Description of the official dress of the judge

The official dress is robe.

The robe is made of dark blue wool fabric.

It consists of a long wide robe, a white jabot and an *epitoge*. The robe reaches the ankles and features a concealed zip fastening.

The sleeves are bell-shaped and finished with a silk blue cuff. The shoulders and back are ruffled in fine pleats.

The robe has a silk blue stand-up collar.

The pleated jabot is white and fastens under the collar.

A blue *epitoge*, worn on the left shoulder, is also part of the robe. It is finished at both ends with a white fur trim. A round blue rosette with 12 gold stars is sewn on the shoulders.

MEDNARODNO KAZENSKO SODIŠČE

International Criminal Court

Mednarodno kazensko sodišče s sedežem v nizozemskem Haagu je bilo ustanovljeno na podlagi Rimskega statuta, ki je pričel veljati 1. julija 2002. Obravnava najtežja hudodelstva, ki zadevajo mednarodno skupnost kot celoto: genocid, zločine proti človeštvu, vojne zločine in agresijo.

INTERNATIONAL CRIMINAL COURT

The International Criminal Court, based in The Hague, The Netherlands, was established under the Rome Statute, which entered into force on 1 July 2002. It deals with the most serious crimes affecting the international community as a whole: genocide, crimes against humanity, war crimes and aggression.

Drobni oblečeni gumbi
Blue decorative buttons

Svilena pariško
modra manšeta
Paris blue silk
cuffs

Opomba

Razstavljeno togo je nosila japonska sodnica Kuniko Ozaki (med letoma 2010 in 2018).

Note

The robe on display was worn by Japanese judge Kuniko Ozaki (between 2010 and 2018).

Opis službene obleke sodnika

Uradna obleka je toga.

Toga je narejena iz lahke tkanine temno modre barve.

Sestavljena je iz dolge toge in žaboja.

Sega do gležnjev, ima skrito zapenjanje, drobni oblečeni gumbi so le za okras.

Ramenski del in hrbtni del sta nabrana v drobne gube.

Toga ima stoječi ovratnik, ki se nadaljuje do dna obleke in je pariško modre barve.

Rokavi so zvonasti, manšeta je svileni pariške modre barve, okrašena s svetlo modrimi gumbi.

Dvojni plisiran žabo je bele barve in se zapenja pod ovratnikom.

Description of the official dress of the judge

The official dress is a robe.

The robe is made of dark blue lightweight fabric.

It consists of a long robe and a jabot.

The robe reaches the ankles and has a concealed fastening. The tiny dressed buttons are decorative only. The shoulders and back are pleated in fine folds.

The robe features a Paris blue stand-up collar that extends to the bottom of the garment.

The sleeves are bell-shaped, finished with a Paris blue silk cuff, decorated with light blue buttons.

The double pleated jabot is white and fastens under the collar.

SODIŠČE EVROPSKE UNIJE

Court of Justice of the European Union

Sodišče Evropske unije (*Cour de justice de l'Union européenne*), prej Sodišče Evropskih skupnosti, je bilo ustanovljeno leta 1952 in je vrhovna sodniška oblast Evropske unije. Njegova naloga je jamčiti pravno zaščito za zagotovitev interpretacije in uresničevanje predpisov Evropske unije v skladu z določili primarne zakonodaje, to je osnovnih pogodb evropskih skupnosti in Evropske unije.

Pri oblačenju članov sodišča so sledili evropski tradiciji nošenja toge. Navdih za kroj toge so našli pri Meddržavnem sodišču v Haagu, barvo pa pri Zveznem sodišču Nemčije.

COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

The Court of Justice of the European Union (*Cour de justice de l'Union européenne*), formerly the Court of Justice of the European Communities, was established in 1952 and is the supreme judicial authority of the European Union. Its task is to guarantee legal protection to ensure that the rules of the European Union are interpreted and implemented in accordance with the provisions of primary legislation, i.e. the basic treaties of the European Communities and the European Union.

The dress of the members of the Court follows the European tradition of the robe. The cut of the robe was inspired by that of the International Court of Justice in The Hague and the colour was influenced by the Federal Court of Justice in Germany.

Plisiran žabó
Pleated jabot

Škrlatna
žametna manšeta
Scarlet
velvet cuffs

Opomba

Razstavljeno togo je nosil sodnik José Luís da Cruz Vilaça (med letoma 2012 in 2018).

Note

The robe on display was worn by Judge José Luís da Cruz Vilaça (between 2012 and 2018).

Opis službene obleke sodnika

Uradna obleka je toga.

Toga je narejena iz volnene tkanine škrlatno rdeče barve.

Sestavljena je iz dolge široke toge in žaboja.

Sega do sredine meč in ima skrito zapenjanje. Ramenski del in hrbtni del sta nabrana v drobne gube.

Toga ima stoječi ovratnik, ki se nadaljuje do dna obleke in je iz škrlatnega žameta.

Rokavi so zvonasti, manšeta je iz škrlatnega žameta.

Plisiran žabo je bele barve in se zapenja pod ovratnikom.

Description of the official dress of the judge

The official dress is a robe.

The robe is made of a scarlet wool fabric and consists of a long, wide robe and a jabot.

The robe reaches the middle of the calves and has a concealed fastening. The shoulder and back are pleated in fine folds.

The robe has a stand-up collar that extends to the bottom of the garment and is made of purple velvet.

The sleeves are bell-shaped and finished with scarlet velvet cuffs.

The pleated jabot is white and fastens under the collar.

LITERATURA / BIBLIOGRAPHY

- Baš, A. *Noša na Slovenskem v poznem srednjem veku in 16. stoletju*. (Ljubljana 1970).
- Bringemeier, M. *Priester- und Gelehrtenkleidung. Tunika, Sutane, Schaub, Talar: ein Beitrag zu einer geistesgeschichtlichen Kostümforschung* (Münster 1974). (Dostopno na: http://www.lwl.org/voko-download/BilderNEU/422_Bringemeier.pdf).
- Geramb, V. *Steirisches Trachtenbuch: Von der Urzeit bis zur französischen Revolution* (Graz 1932).
- Hargeaves-Mawdsley, W. N. *A history of legal dress in Europe: until the end of the eighteenth century* (Oxford 1963).
- Hülle, W., Richterkleidung, v: Erler, A., Kaufmann, E. (ur.): *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte, IV* (Berlin 1990).
- Hülßen-Esch, A. *Kleider machen Leute. Zur Gruppenrepräsentation von Gelehrten im Spätmittelalter*, v: Oexle, O. G., Von Hülßen-Esch, A. (ur.): *Die Repräsentation der Gruppen. Texte – Bilder Objekte* (Göttingen 1998), 225–258.
- Jacob R. *Images de la justice: essai sur l'iconographie judiciaire du Moyen âge à l'âge classique* (Paris 1994).
- Kocher, G. *Zeichen und Symbole des Rechts: Eine historische Ikonographie* (München 1992).
- Krajger L. *Oblačilna kultura 19. stoletja na slovenskem Štajerskem v primerjavi s hrvaškim Zagorjem* (Maribor 2016).
- Recht und Gerechtigkeit im Spiegel der europäischen Kunst* (Köln 1988).
- Sessa, D. *Vrhovno sodišče Republike Hrvaške nekoč in danes*, v: *Sto let vrhovnega sodstva na Slovenskem*, (Ljubljana, 2020), str. 52.
- Valvasor, J. V. *Čast in slava vojvodine Kranjske* (Ljubljana 2011).
- Vignjević, T. *Med družbeno kritiko in prilagoditvijo: mrtvaški ples*, v: *Upor, nasilje in preživetje: slovenski in evropski primeri iz srednjega in novega veka*. (Koper 2015), str. 29–45.
- Vilfan, S. *Predpisi o obleki in blagu v policijskih redih 16. stoletja*, v: *Slovenski etnograf 2, 1949*, str. 26–48. (Dostopno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-KGW2TPBU/5756f270-83fd-48fd-a43c-8dd6f4709086/PDF>).
- Vrišer, A. *V fraku in krinolini: moda v obdobjih bidermajerja in drugega rokoka na likovnih delih in fotografijah na Slovenskem* (Maribor 2006).
- Vrišer, A. *Noša v baroku na Slovenskem* (Ljubljana 1993).
- Yazdani, D. *The habit of a judge: a history of court dress in England & Wales, and Australia* (Clark 2019).

Pravni viri / Legal sources

- Code de l'organisation judiciaire*. Legifrance, pridobljeno 9. 12. 2024, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071164/1997-04-25/.
- Décret du 2 nivôse an XI, n. 2222, Arrête qui règle le Costume des Membres des Tribunaux, des Gens de loi et des Avoués*. Bulletin des lois de la République française, 1802.
- Nařízení ministeria práv, kterým se zavádí pro soudcovské úředníky a pro úředníky státních zastupitelstev, jakož i pro odborné soudce laiky úřední roucho, vtažmo upravuje se pro soudní úředníky nošení stejnokroje*. Zákoník říšský pro království a země v radě říšské zastoupené, částka LXXV, 21. 8. 1897.
- Poslovník Ustavnega sodišča*. Uradni list RS, št. 86, 24. 9. 2007.
- Pravilnik o sudačkoj odori*. Narodne novine, br. 179, 6. 11. 2003.
- Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 14 października 2011 r. w sprawie stroju urzędowego sędziów*. OpenLEX, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/stroj-urzedowy-sedziow-17739985>.
- Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. w sprawie wprowadzenia togi i biretu jako stroju urzędowego dla sędziów i prokuratorów przy rozprawach*. OpenLEX, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/wprowadzenie-togi-i-biretu-jako-stroju-urzedowego-dla-sedziow-i-16868490>.
- Rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2022 r. Regulamin Sądu Najwyższego*. OpenLEX, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/regulamin-sadu-najwyzszego-19260718>.
- Rules of the Superior Courts (Judges' Robes), Order 119*. Statutory Instruments, No. 495, 2020, pridobljeno 30. 10. 2020, <https://www.courts.ie/rules/mode-address-judges-rob-bench>.
- Sb. Vládní nařízení č. 25/1927 Sb., kterým se určuje, při kterých příležitostech jsou soudci povinni nositi úřední oděv a jímž se vydávají bližší předpisy o jeho úpravě*. ASPI, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/4358/1/2/vladni-narizeni-c-25-1927-sb-kterym-se-urcuje-pri-kterych-prilezitostech-jsou-soudci-povinni-nositi-uredni-odev-a-jimz-se-vydavaji-blizsi-predpisy-o-jeho-uprave/vladni-narizeni-c-25-1927-sb-kterym-se-urcuje-pri-kterych-prilezitostech-jsou-soudci-povinni-nositi-uredni-odev-a-jimz-se-vydavaji-blizsi-predpisy-o-jeho-uprave>.
- Směrnice č. 3/2017, Kancelářský a spisový řád Nejvyššího správního soudu*. Nejvyšší soud České, pridobljeno 9. 12. 2024, https://www.nssoud.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty/organizacni-dokumenty/ksr_01_06_2021.pdf.
- Sodni red*. Uradni list RS, št. 17/95.
- Ukaz, s katerim se uvaja za sodniške in državnopravdniške uradnike in pa za strokovnjaške sodnike-lajike uradna obleka, oziroma se ureja za pravosodne uradnike nošnja uniforma*. Državni zakonik za kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane, št. 75, ukaz št. 187, 21. 8. 1897.
- Verordnung des Bundesministeriums für Justiz vom 9. Mai 1962 über die Beschaffenheit, das Tragen und die Tragdauer des Amtskleides der Richter*. Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich, Nr. 133, 9. 5. 1962.
- Vládní nařízení ze dne 12. března 1927, kterým se určuje, při kterých příležitostech jsou soudci povinni nositi úřední oděv a jímž se vydávají bližší předpisy o jeho úpravě*. Sbírka zákonu, 25, 12. 3. 1927.
- Vyhlasenie Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky z 21. marca 2005, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o používaní úradného odevu sudcami, prokurátormi a advokátmi v konaní pred súdom*. Slov-lex, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/120/20220801>.

Spletni viri / Online sources

- Court dress*. Wikipedia, pridobljeno 10. 12. 2024, https://en.wikipedia.org/wiki/Court_dress.
- Kostuum- en tituluurbesluit rechterlijke organisatie*. Overheid, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009255/2015-01-01>.
- Lapénaité, L. Teisejo mantijos istorija*. Delfi, 19. 1. 2019, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://www.delfi.lt/news/daily/law/teisejo-mantijos-istorija-80132319>.
- La robe des magistrats*. Cour de cassation, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://www.courdecassation.fr/toutes-les-actualites/2022/07/25/la-robe-des-magistrats-heritage-et-symbolique>.
- Les costumes d'audience*. La cour d'appel, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://www.cours-appel.justice.fr/sites/default/files/2022-09/Les%20costumes%20d%27audiences.pdf>.
- Toga ustavnih sodnikov na razstavi ob 30-letnici Zakona o sodiščih in Zakona o sodniški službi*. Ustavno sodišče RS, pridobljeno 10. 12. 2024, <https://www.us-rs.si/toga-ustavnih-sodnikov-na-razstavi-ob-30-letnici-zakona-o-sodiscih-in-zakona-o-sodniski-sluzbi/>.
- McDonald, D. *Setting the benchmark for style as judges step out in €681 Louise Kennedy gowns*. Irish Independent, 24. 10.2012, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://www.independent.ie/irish-news/setting-the-benchmark-for-style-as-judges-step-out-in-681-louise-kennedy-gowns/28822802.html>.
- OBH utasítás a talár viseléséről, valamint az ülnökök, a jegyzőkönyvvezetők és az eljárási cselekményt végző bírósági titkárok öltözködési szabályairól szóló szabályzatról*. Megjelent: Hivatalos Értesítő 2012/20, pridobljeno 9. 12. 2024, https://birosag.hu/sites/default/files/2018-09/9_2012_obh_utasitas_talarszabalyzat.pdf.
- Robe*. Wikipedia, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://de.wikipedia.org/wiki/Robe>.
- The supreme court of the Republic of Latvia, the Senate*. Latvijas Republikas Augstākā tiesa, pridobljeno 9. 12. 2024, <https://www.at.gov.lv/media/rsDB8AE1FNmGBtQtxR3roEnY2IdSjRvV.pdf>.
- Tiesu varas simboli –zvērests, mantija un amata zīme*, Latvijas Republikas Augstākā tiesa, pridobljeno 9. 12. 2024, https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/8_Vesture/Muzeja_lietu_stasti_14.pdf.
- Varga Edina textilművész*, pridobljeno 9. 12. 2024, https://semmelweis.hu/hirek/files/2022/03/Varga_Edina_katalogus_A4fekvo_V8_net.pdf.

OD TALARJA DO TOGE
30 let slovenskih sodniških tog
in razstava tog evropskih sodišč

Urednika in avtorja besedil: Maja Vavtar, Igor Zemljič
Založnik: Vrhovno sodišče Republike Slovenije
Zanj: dr. Damjan Orož
Oblikovanje in prelom: Vesna Vidmar
Jezikovni pregled: dr. Ines Budinoska
Fotograf: Borut Živulovič
Prva elektronska izdaja
Ljubljana 2026
<https://sodisce.si/dokumenti/e-knjiga-toge.pdf>

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna (izjema so fotografije)

Naslovna slika: Jean Dambrun. Le juge de Mesle, 1808.

Katalogni zapis o publikaciji (CIP)
pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 267929347
ISBN 978-961-7176-08-7 (PDF)

REPUBLIKA
SLOVENIJA
VRHOVNO
SODIŠČE

